

BUTLLETÍ OFICIAL DEL BISBAT DE MENORCA

SETEMBRE-OCTUBRE

Núm. 6

1992

Butlletí Oficial del Bisbat de Menorca

Setembre-Octubre

Imprimeix: Editorial Menorca, S.A.

Núm. 6

Dipòsit Legal: MH-283/1992

343
344

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL 349

PRELAT

- Decret de renovació dels membres del Consell Diocesà per als Assumptes Econòmics
- Homilia de la Festa de la Mare de Déu de Gràcia
- Homilia de l'ordenació presbiteral de Mn. Rafael Portella Moll
- Homilia de la inauguració de curs del Seminari Diocesà
- Paraules a l'acte acadèmic de la inauguració de curs del Seminari Diocesà
- Homilia de la trobada d'inici de curs dels EMD
- Homilia en la celebració del XXVè aniversari de la Parròquia de Sant Esteve, de Ciutadella
- Exhortació sobre el Domund
- Comunicació a les religioses amb ocasió del nou curs pastoral
- Una campanya deformativa. Article publicat al Diari «Menorca».

VICARIA GENERAL

- Reunió del Consell Diocesà per als Assumptes Econòmics
- Trobades de formació i recessos dels preveres
- Jornades informatives sobre gestió econòmica
- Calendari diocesà del curs 1992-93

SECRETARIA GENERAL

- Nomenaments
- Confirmacions
- Institució de ministeris

ORGANISMES DIOCESANS

- Consell del Presbiteri-Col·legi de Consultors
 - Convocatòria de reunió (4-XI-1992)
- Consell Diocesà de Pastoral
 - Acta de reunió (20-VI-1992)
 - Convocatòria de reunió (31-X-1992)
- Delegacions Diocesanes
 - Delegació de Missions
 - Delegació de Catequesi
 - Delegació Diocesana de Joventut
 - Càritas Diocesana
 - Delegació d'Ensenyament

- Seminari Diocesà
 - Inauguració del nou curs
- Institut Diocesà de Teologia
 - Programa del curs 1992-93

SECCIÓ INFORMATIVA 397

- Activitats del Sr. Bisbe
- Crònica Diocesana
 - Trobada d'inici de curs de la Càritas Interparroquial de Ciutadella
 - Trobada d'inici de curs dels EMD
 - Ordenació del Rvdm. Javier Salinas Viñals, Bisbe d'Eivissa
 - Ordenació presbiteral de Mn. Rafael Portella Moll
 - Campaments d'estiu
 - Assemblea de la JARC
 - Fraternitat de Malalts
 - JOC-JOBAC

SECCIÓ DOCUMENTAL 408

- Mensaje de Juan Pablo II con motivo de la Jornada mundial del Emigrante
- Mensaje de Juan Pablo II a las jóvenes y a los jóvenes con ocasión de la VIII Jornada mundial de la Juventud
- Mensaje de Juan Pablo II para el Domund 1992
- Congregación para los Obispos. Cantidad tope para enajenar los bienes eclesíasticos sin autorización de la Santa Sede
- Carta de la Pontificia Comisión para la Conservación del Patrimonio Histórico a los Presidentes de las Conferencias Episcopales de Europa
- Carta de la Congregación para la Evangelización de los Pueblos sobre la Jornada Mundial de Misiones
- Los refugiados, un desafío a la solidaridad. Documento del Pontificio Consejo para la Pastoral de los Emigrantes e Itinerantes
- Mensaje de la Comisión Episcopal de Migraciones para el Día de las Migraciones
- Comunicación y valores éticos. Mensaje de la Comisión Episcopal de Medios de Comunicación Social
- Comunicado del Comité Episcopal para la Defensa de la Vida sobre la regulación del aborto en el proyecto de Código Penal.

SUMARI

- Seminari Diocesà
- Inauguració del nou curs de Teologia
- Programa del curs 1992-93

107

SECCIÓ INFORMATIVA

- Activitats del Sr. Bisbe
- Crònica Diocesana
- Trobada d'inici de curs de la Cúria Interdiocesana de Catalunya
- Trobada d'inici de curs dels RMD
- Ordenació del R. V. de la Vila de Vilatorrada
- Ordenació pastoral de la Vila de Vilatorrada
- Campaments d'estiu
- Assemblea de la JABC
- Festa de la Mare de Déu
- JOE-JOBAC

408

SECCIÓ DOCUMENTAL

- Mensaje de Juan Pablo II con motivo de la Jornada Mundial de la Juventud
- Emigrante

VARIA GENERAL

- Mensaje de Juan Pablo II a los jóvenes y a los jóvenes con ocasión de la VIII Jornada Mundial de la Juventud
- Mensaje de Juan Pablo II para el Domingo 1992
- Congregación para los Obispos. Capítulo I para ayudar los bienes eclesiales sin autorización de la Santa Sede
- Carta de la Pontificia Comisión para la Conservación del Patrimonio Histórico a los Presidentes de las Conferencias Episcopales de Europa
- Carta de la Congregación para la Evangelización de los Pobres sobre la Jornada Mundial de Misiones

COMUNICACIÓ DIOCESANA

- Los refugiados, un desafío a la solidaridad. Documento del Pontificio Consejo para la Pastoral de los Emigrantes e Itinerantes
- Mensaje de la Comisión Episcopal de Migraciones para el Día de las Migraciones
- Comunicación y valores éticos. Mensaje de la Comisión Episcopal de Medios de Comunicación Social
- Comunicado del Comité Episcopal para la Diócesis de la VII Jornada de la Regulación del Abono en el Proyecto de Código Penal

ANIVERSARI

El dilluns dia 14, festa de l'Exaltació de la Sta. Creu, s'acomplí el primer any de l'ordenació episcopal del nostre Bisbe, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta, i el seu primer any com a pastor de l'Església Menorquina.

El felicitem i elevam una pregària a Déu perquè l'ajudi a conduir el ramat que li ha estat confiat.

Molts d'anys, Senyor Bisbe!

ANIVERSARI

El diumenge dia 14, festa de l'Exaltació de la Sta. Creu, s'acomplí el primer any de l'ordenació episcopal del nostre Bisbe, Mons. Francesc Xavier Cárdenas, i el seu primer any com a pastor de l'Església Menorquina. El felicitem i elevem una preghera a Déu perquè l'ajudi a conduir el ramat que li ha estat confiat.

Molta d'agraïments, Senyor Bisbe!

SECCIÓ OFICIAL

PRELAT

DECRET DE RENOVACIÓ DELS MEMBRES DEL CONSELL DIOCESÀ PER ALS ASSUMPTES ECONÒMICS

DECRET.- 5/92. Ciutadella de Menorca, 19 d'octubre de 1992.

Per tal de donar una major agilitat i eficàcia a la gestió, ordenació i administració dels béns eclesiàstics de la Diòcesi,

PEL PRESENT renovo els membres del Consell Diocesà per Assumptes Econòmics, que constarà dels següents membres,

President: Sr. Bisbe, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta Aymí

Mn. Sebastià Taltavull Anglada, Vicari General

Mn. Rafael Ma. Oléo Cortés, Assessor Jurídic

Sr. Antoni Carreras Torrent, Administrador

Secretari: Sr. Antoni Juanico Barceló

Vocals: Mn. Miquel Tutzó Melià

Sra. Margarita Prats Gomila

Sra. Francisca Llabrés Pons

Sr. Guillem Camps Coll

Sr. Marcos Carreras Carreras

Sr. Joan Pons Moll

Sr. Antoni Sintes Vidal.

Ho decreta i firma el Rvdm. Sr. Bisbe,

Francesc Xavier Ciuraneta Aymí

Bisbe de Menorca

Per manament del Sr. Bisbe

Ma. Carmen Manonelles

Canceller-Secretari

HOMILIA DE LA FESTA MARE DE DÉU DE GRÀCIA

Avui, germans, en aquesta celebració, és el misteri de Maria el que sol·licita la nostra atenció, desvetlla el nostre fervor i ens reuneix per a honorar-

la com a Mare i Patrona sota aquesta advocació, tan estimada per nosaltres, de Gràcia.

Aquesta celebració hauria de tenir un sentit íntim, familiar i hauria de ressonar en el més íntim del nostre cor, perquè estem prolongant en l'any 1992 una tradició secular de la ciutat de Maó: una tradició de culte i de veneració a la Mare de Déu.

És certament aquest un acte de fidelitat a una tradició de veneració popular a la Mare de Déu; però és també un acte de fidelitat a un dels aspectes fonamentals del cristianisme que, sempre, ja des dels seus orígens, ha dedicat una veneració especial a la Verge Maria, la Mare de Jesús, per la relació que ella tingué amb el misteri salvador realitzat per Jesús i té amb el misteri de salvació aplicat en i per mitjà de l'Església.

Els Evangelis ens parlen poc de la Verge Maria. I de vegades sembla que ho fan amb una certa duresa. Sembla com si Jesús no estimés prou la seva Mare o que al manco no tingués prou en compte la seva sensibilitat de mare.

Ja en la narració de la trobada en el temple davant dels doctors de la llei, Jesús respon a la reprensió de Maria: «¿Per què em cercàveu? ¿No sabíeu que he d'ocupar-me de les coses del meu Pare?»

I en les bodes de Canà ens trobem amb aquell respectuós però enigmàtic: «Dona, ¿què ens importa a nosaltres?»

I en aquella ocasió en que una dona va exclamar: «Feliç el ventre que et va dur i els pits que et van alletar», Jesús va respondre: «Més bé feliços els qui escolten la paraula de Déu i la compleixen».

Si analitzem bé aquests i altres texts, ens donarem compte que no tenen res de despreci de la dignitat de Maria, la Mare de Déu. Més bé volen fer-nos entendre que davant de Déu compta molt poc la influència de la carn i de la sang, la relació mare-fill. El que és realment important és la fidelitat en el compliment de la voluntat de Déu. Si Maria és gran als ulls de Déu no és principalment per la seva relació de parentiu amb Jesús, el fet de ser la seva mare, sinó sobretot perquè va ser fidel servidora de Déu Pare, com una imatge de la mateixa fidelitat del seu Fill.

Fidelitat difícil, perquè tot i ser la Mare de Déu, la Verge Maria no tingué una vida fàcil. Ella, com nosaltres, hagué de descobrir en la foscor de la fe i, amb freqüència, amb dificultat i angoixa, els camins de Déu. Però, malgrat tot, va saber respondre sempre al que Déu esperava d'ella. Per això l'elogi que fa d'ella la seva cosina Elisabet: «Feliç tu, que has cregut...». Ella, certament, des del primer moment en què li fou revelada la voluntat de Déu, la va acceptar plenament com a fidel serventa del Senyor.

Una vida amb Jesús i per a Jesús, com fou la de Maria, és natural que desvetlli la nostra admiració. De fet, aquella profecia: «Totes les generacions em

diran benaurada perquè el totpoderós ha fet en mi meravelles» s'ha complert en l'Església des dels primers segles. Des dels inicis de l'Església la figura de Maria ha estat objecte d'una veneració especial, no pel que ella fou en si mateixa sinó per la seva relació peculiar amb Jesús. Per això aquesta veneració no té altre objecte, en expressió del Papa Joan XXIII, que fer més robusta, més prompta i més operant la nostra fe i més ardent la nostra caritat. Per Maria hem d'anar a Jesús».

Però la redescoberta d'aquests últims anys ha estat que Maria representa quelcom més que un simple objecte de devoció. Per a nosaltres, és també un exemple i un estímul. Només conservant la fidelitat a Déu, com Maria, podrem donar Crist als homes. Només essent servidors humils, com Maria, podrem experimentar que Déu fa en nosaltres coses grans, coses meravelloses. Només amb una vida, profundament arrelada en Crist, com la de Maria, podrem arribar a la glorificació que Ella ja té.

Venerem, honorem Maria, la nostra estimada Mare, però imitem també el seu camí, que és el que Crist ens deixà i tenim senyalat en l'Evangelí.

Que Maria, sota l'advocació de Gràcia, sigui guia i estímul per als cristians de Maó. Que, com Ella, progressem en una vida de fe personal i madura; que ens sentim membres actius d'una Església viva; que esdevinguem membres responsables de la vida social del nostre poble, responsabilitat que ens porti a un millorar el clima moral, religiós i humà; és a dir, a crear aquelles condicions que facin possible el desenvolupament integral de la persona humana, també la seva dimensió religiosa.

Només així el culte i veneració a la Mare de Déu tindrà un sentit, un significat; no serà quelcom afegit a la nostra vida, la flor d'un dia, sinó quelcom viu i eficaç: signe de la nostra vitalitat religiosa.

HOMILIA DE L'ORDENACIÓ PRESBITERAL DE MN. RAFAEL PORTELLA MOLL

Estimat Rafel:

Tota la nostra vida ha de ser un desig de fer, com Jesús, la voluntat del Pare, d'agradar-lo a Ell. Aquest desig hem d'integrar-lo en el camí concret que Ell ens ha posat davant. I Ell, que és immensament bo i immensament enamorat de tu, va somniar com a vocació ideal per a la teva vida concreta el camí del sacerdocí.

El pla de Déu té una realització històrica. I en el teu cas, en el meu, i en el de tots els germans preveres que ens acompanyen, una dimensió sacramental. El

do del sacerdoci és la forma concreta que Déu ha tingut d'estimar-nos. Així ho hem d'entendre sempre i per això, perquè sabem que aquest és el camí que Déu ha volgut per nosaltres, l'hem preferit i deixem altres coses, legítimes certament, però que no s'avenen amb la nostra donació sacerdotal. Hem preferit la perla preciosa que ens ha ofert el Pare Déu. I tot preferir demana un elegir i un elegir suposa deixar altres coses. Crec que no hem de perdre de vista aquesta dimensió, vital per a nosaltres, del nostre sacerdoci, del teu sacerdoci. Aquesta ha estat la forma concreta d'estimar-te que ha tingut Déu des de l'eternitat. I aquest camí ha de ser el de la teva santificació. No n'has de somniar altres.

I ¿què hi ha d'essencial en el camí de la nostra santificació com a preveres? Certament, la gràcia de Déu. Però, pel que fa a nosaltres, el principi interior, la virtut que ha d'animar i guiar la vida espiritual del prevere com a configurat amb el Crist, Cap i Pastor, és la caritat pastoral, participació de la mateixa caritat pastoral de Jesucrist.

El contingut essencial de la caritat pastoral és la donació de si mateix, la total donació de si mateix a l'Església, compartint el do del Crist i a imatge seva. No és solament allò que fem, sinó la donació de nosaltres mateixos el que mostra l'amor de Crist pel seu ramat.

Aquest do de nosaltres mateixos, arrel i síntesi de la caritat pastoral, demana que el convertim en experiència concreta de vida, que ens hauria de portar: 1) A una comprensió de Crist com a servent. I per tal de viure com a servent ens cal la humilitat i l'obediència. I per a viure la humilitat i l'obediència ens cal creure i estimar; és a dir, ens cal interioritzar l'experiència de Déu. Creure i estimar —com tot el que toca a la nostra experiència amb Déu— és alhora do d'Ell i tasca nostra. 2) Ens hauria de portar a un amor a l'Església, de manera que ella ha de constituir el nostre principal interès, amb tot el lliurament d'un espòs envers la seva esposa. I dintre de la comunitat eclesial, la caritat pastoral del sacerdot ens exigeix d'una manera específica una relació personal amb el presbiteri unit al bisbe i amb ell, tal com diu expressament el Concili: «La caritat pastoral demana que, per no córrer en va, treballin sempre els preveres en vincle de comunió amb els bisbes i amb els altres germans en el sacerdoci» (PO 14). Tingues, així, una gran cura per afavorir tot el que pot ajudar a la comunió entre els preveres i entre els preveres i el bisbe, i l'afecte cordial del poble envers l'Església concreta que ens toca servir.

També això és alhora que un do, una actitud que pot ser espontània o reflexiva; reflexiva recolzada també en la fe i en l'amor. 3) Ens hauria de portar a cercar l'aliment suprem en l'Eucaristia. «Aquesta caritat pastoral, diu el Concili, brolla certament, sobretot, del sacrifici eucarístic, que és, per això, centre i arrel de tota la vida del prevere, de manera que l'ànima sacerdotal s'ha d'esforçar per reproduir en ella mateixa allò que és fet damunt l'altar» (PO 14). Si no trobés-

sim sentit en l'Eucaristia —en la missa o en el sagrari— és que la nostra ànima s'hauria tornat opaca a la fe i a l'amor de Déu. 4) Ens hauria de portar a servir els homes; i d'entre ells, preferentment els pobres, els peccadors. La disponibilitat per al servei és un valor interior i una dimensió exterior. El servei concret de cada dia és el criteri de l'itinerari espiritual; és a dir, és la pedra de toc per a veure si el ministeri és tal o no del tot. I el servei és al mateix temps un itinerari de creu i de goig. I si això passa en tota vocació, és potser molt més clar en el ministeri sacerdotal.

Vas a rebre el presbiterat, que en una polida expressió de Sant Agustí, és un «oficium amoris», un deure d'amor. I certament, essent fidel al do del sacerdoti, Jesucrist et crida a una intimitat d'amor amb Ell. «Ja no us dic servents... A vosaltres us he dit amics...», hem escoltat a l'Evangelí. Però encara hi ha més. Després de la Resurrecció, Crist li diu a la Magdalena: «Ves a trobar els meus germans...» (Jn 20,17). No sols amic sinó germà de Jesucrist. Esforça't per mantenir sempre una intensa relació amb l'Estimat. La capacitat de servei, de donació, la intensitat de la caritat pastoral s'arrela en el tracte d'intimitat amb Crist. Acostuma't a pensar que sempre hi ha algú que t'espera i t'acompanya, algú a qui res teu li és indiferent. Va plantar la seva tenda enmig de nosaltres. No oblidis que al sagrari hi ha algú que es va oferir per tu i per tots els fidels que t'han estat o t'estaran encomanats.

Hem de cercar de ser transparència del Pare, com el Crist; una experiència testimonial, cercant que hi hagi una coherència de vida, manifestant sempre que som uns creients, uns amants i uns esperançats.

HOMILIA DE LA INAUGURACIÓ DE CURS DEL SEMINARI DIOCESÀ

Amb aquesta celebració de l'Eucaristia comencem oficialment un nou curs del nostre Seminari. El començament del nou curs pot ser una bona oportunitat per recordar la finalitat concreta de l'existència d'aquesta institució, del Seminari.

El mateix Evangelí ens la indica quan ens diu que Jesús «pujà a la muntanya, va cridar els qui va voler, i anaren cap a ell. I en designà dotze perquè estiguessin amb ell, i per enviar-los a predicar amb poder d'expulsar dimonis» (Mc 3,13-15). És a dir, Jesús, després d'haver cridat els apòstols i abans d'enviar-los, o millor, per poder enviar-los a predicar, els demana un temps d'estar amb Ell, un temps de formació destinat a desenvolupar una relació de comunió i d'amistat profundes amb ell. Els reserva una catequesi més aprofundida respecte a la de la gent i vol que siguin testimonis de la seva silenciosa pregària al Pare.

Per tant, el Seminari, més que un lloc o un espai material, ha de ser un ambient espiritual, un itinerari de vida, una atmosfera que afavoreixi i asseguri un procés formatiu, de manera que el qui ha estat cridat per Déu al sacerdocí pugui esdevenir, pel sagrament de l'Orde, una imatge viva de Jesucrist, Cap i Pastor de l'Església.

En el seu missatge final al poble de Déu els pares sinodals del Sínode sobre la «formació dels sacerdots en la situació actual» recordaven que «viure en el seminari, escola de l'Evangelí, és viure en el seguiment del Crist com els apòstols; és deixar-se educar per ell per al servei del Pare i dels homes, sota el guiatge de l'Esperit Sant. Més encara, és deixar-se configurar amb el Crist bon Pastor per a un major servei sacerdotal en l'Església i en el món. Formar-se per al sacerdocí és aprendre a donar una resposta a la pregunta fonamental del Crist: «¿M'estimes?». Per al futur sacerdot, la resposta no pot ser sinó el do total de la seva vida». Per tant, estimats seminaristes i responsables de la vida del Seminari, no oblidem mai que aquesta és la meta a assolir amb totes les activitats formatives que es desenvolupin en aquesta casa: un deixar-se configurar cada cop més amb el Crist, el Fill lliurat totalment a la voluntat del Pare i el germà totalment lliurat al servei redemptor dels homes.

I aquesta configuració demana en primer lloc, una formació humana, que faci possible una capacitat de relacionar-se madurament amb els altres perquè estem cridats a ser responsables d'una comunitat i «homes de comunió». Això exigeix que no siguem arrogants, ni polèmics, sinó afables, sincers en les paraules i en el cor, prudents i discrets, generosos i disponibles per al servei, disposats a comprendre, a perdonar i consolar.

Aquesta configuració demana, sobretot, una formació espiritual. Que el Concili ho resumeix amb una frase alhora senzilla i exigent: «Que se'ls ensenyi a cercar el Crist». I ¿què significa, en la vida espiritual, cercar el Crist? I ¿on trobar-lo? El Decret conciliar sobre la formació al sacerdocí sembla indicar aquests camins:

El coneixement amorós i la familiaritat orant amb la Paraula de Déu; els homes esperen trobar en el sacerdot no sols un home que els acull, que els escolta amb gust sinó també i sobretot un home que els ajuda a mirar Déu, a pujar vers Ell. Cal, doncs, que el sacerdot estigui format en una profunda intimitat amb Déu per mitjà de la pregària, el cim de la qual és l'Eucaristia.

La participació en l'Eucaristia ha de ser el moment essencial de la nostra jornada, perquè anem assolint aquelles actituds íntimes que l'Eucaristia fomenta: la gratitud pels béns rebuts; la pròpia oblació, fent de la pròpia vida una proxiència com la del Crist; la caritat alimentada per un sagrament que és signe d'unitat; el desig de contemplació i d'adoració davant el Crist realment present sota les espècies eucarístiques.

I el Crist l'hem de cercar també en els homes per mitjà del servei de la caritat, sobretot als «més petits». Del trobament amb Déu i amb el seu amor de Pare de tothom ha de néixer precisament l'exigència indeclinable del trobament amb el proïsme, de la pròpia donació als altres, en el servei humil i desinteressat. No oblidem que per la caritat pastoral hem d'esdevenir epifania del bon Pastor que dóna la vida.

I amb la formació humana i espiritual s'hi relaciona profundament la formació intel·lectual. La situació actual, marcada greument per la indiferència religiosa i per una difosa desconfiança en la capacitat de la raó per assolir la veritat objectiva i universal, exigeix un excel·lent nivell de formació intel·lectual, que ens faci capaços d'anunciar l'immutable Evangeli de Jesucrist i fer-lo creïble davant les legítimes exigències de la raó humana. S'hi afegeix, a més, que l'actual fenomen del pluralisme, accentuat més que mai en l'àmbit no sols de la societat humana sinó també de la mateixa comunitat eclesial, requereix un discerniment crític des d'una visió completa i unitària de les veritats revelades per Déu en Jesucrist sota la guia del magisteri de l'Església. Hem de saber distingir acuradament la doctrina comuna de l'Església de les opinions dels teòlegs i de les tendències que s'esvaeixen amb el pas del temps (les anomenades «modes»). No existeix un magisteri paral·lel, perquè l'únic magisteri és el de Pere i els apòstols, el del Papa i el dels bisbes.

Estimats seminaristes, jo desitjo que el present curs representi per tots vosaltres una etapa ben profitosa en aquest camí de configurar-vos cada cop més amb el Crist. Que tots vosaltres, amb l'ajut del rector, del moderador de pastoral, del prefecte d'estudis i del promotor vocacional, formeu realment una comunitat i, reunits en una sola fraternitat, col·laboreu cadascun segons el seu propi do en el creixement de tothom en la fe i en la caritat per tal que us preparau adequadament al sacerdoci per prolongar en l'Església i en la història la presència redemptora de Jesucrist, el bon Pastor. Que realment formeu una veritable família que viu la joia de l'Esperit.

Ara Guillem serà instituït en el ministeri de lector i Miquel en el d'acòlit. Això ja representa un pas significatiu de cara a la recepció del ministeri sacerdotal. Que sigueu fidels als ministeris que avui se us encomanen. Donarem gràcies amb vosaltres al Pare i demanarem que sigueu fidels als dons de servei que avui se us confien.

PARAULES EN L'ACTE ACADÈMIC DE LA INAUGURACIÓ DEL CURS DEL SEMINARI DIOCESÀ

Permeteu-me unes paraules d'agraïment a Miquel que avui oficialment deixa el càrrec de rector del Seminari. Al llarg de vint-i-tres anys t'has dedicat incansablement a la formació dels sacerdots de la Diòcesi i al manteniment d'aquesta institució, també en els aspectes materials. Crec que tota la Diòcesi et deu un agraïment total pel gran sentit de responsabilitat i disponibilitat, amb què has exercit aquest càrrec, pel teu tarannà de plena comunió amb el bisbe, primer responsable de la formació dels sacerdots. No han estat temps fàcils perquè calia situar ben bé en el context de Menorca la formació dels seus sacerdots. Record que fa uns anys, quan jo encara era Vicari de Pastoral de Tortosa, vam coincidir en una trobada de Vicaris i Rectors de Seminari, on es parlava de la pastoral vocacional. I en una reunió de grup on hi érem els vicaris i rectors de Catalunya i les Illes, tu vas dir: «A Menorca, hem tingut els seminaristes a Barcelona on els han ensenyat a fer pastoral de barris. Ara haurem de fer barris a Menorca, perquè els capellans puguin fer pastoral». El teu realisme em va frapar. I crec que aquest mateix realisme, aquest xafar sempre de peus en terra és el que t'ha acompanyat al llarg del teu rectorat, juntament amb la teva fidelitat als camins que s'anaven indicant com a més positius per a la formació dels seminaristes. Gràcies per aquest servei generós que has fet a la Diòcesi i gràcies per la teva total disponibilitat en acceptar el rellevament quan el Bisbe ho ha cregut oportú en la direcció d'aquesta institució i acceptar el càrrec de rector de la Parròquia del Roser de la Catedral.

I amb el comiat de'n Miquel, la benvinguda al nou grup de formadors, que a partir d'aquest curs es fa càrrec de la marxa del Seminari. Em va semblar oportú posar en marxa al nostre Seminari el que preveu el Pla de Formació Sacerdotal per als Seminaris Majors, de la Conferència Episcopal Espanyola. Dirigeix el grup el nou rector, en Joan Huguet. A ell li correspon la coordinació prudent de tots els qui constitueixen la comunitat educativa. Dintre de l'equip de formadors té una rellevància especial el moderador pastoral, que s'encarrega de programar, desenrotllar i avaluar amb els seminaristes les seves pràctiques pastorals. Donat que l'àmbit de la pastoral de la Diòcesi cau sota la responsabilitat directa del Vicari General em va semblar oportú que fos el mateix Sebastià Taltavull el qui exercís aquesta funció dins els grups de formadors. En el grup de professors, juntament amb el Rector, modera i coordina l'àmbit acadèmic el prefecte d'estudis. Jo agraeixo a Bosco Faner el que hagi volgut seguir amb aquest càrrec que ja exercia anteriorment. També em va semblar oportú introduir en l'àmbit del Seminari la figura del promotor vocacional el qual, degudament integrat en la delegació diocesana de vocacions, que té una funció més ampla, fes

un seguiment molt directe d'aquells al·lots i joves que ofereixen signes de vocació sacerdotal. Aquest servei el vaig demanar a Joan Miquel Sastre.

Jo esper que aquesta nova etapa del Seminari que començam aquest curs doni bons fruits en qualitat formativa i en quantitat d'al·lots que entrin al Seminari. Ara bé, cal que tota la Diòcesi miri el Seminari amb un gran afecte i col·labori en totes les seves iniciatives. El Concili Vaticà II és molt explícit en afirmar que «el deure de fomentar les vocacions afecta tota la comunitat cristiana, la qual ha de procurar-lo, sobretot, amb una vida plenament cristiana» (OT 2).

Amb els millors desitjos i confiant en la gràcia de Déu i en la intercessió de la Verge Maria del Toro, patrona de la Diòcesi, declaro oficialment inaugurat el curs acadèmic 1992-93.

HOMILIA DE LA TROBADA D'INICI DE CURS DELS EQUIPS DE LA MARE DE DÉU

El ric del qui ens ha parlat la paràbola s'ho passava molt rebé. Tant que ni se n'adonava de l'existència del pobre. Quin contrast més ben dibuixat aquest dos personatges. Un ho tenia tot, l'altre no tenia res.

Però la mort capgira el panorama. I davant la inversió de papers a l'altre món —felicitat per al pobre, càstig per al ric— n'hi ha que pretén de fer-ne una aplicació còmoda. Allò de voler calmar la inquietud social, bo i predicant als pobres la paciència i la resignació, en espera del dia darrer en que arribaran definitivament les tornes. Això falseja l'Evangeli. El cristianisme no és una fe per a resignats ni ressentits. La justícia hi és un principi fonamental. Hem de cercar la justícia en aquest món, per més que no podem comptar-hi plenament sinó en l'altre.

Jo voldria remarcar un detall de la paràbola: Jesucrist ens ha presentat el ric que estimava tament els seus béns que vivia encegat; era incapaç de veure el pobre. Els béns l'havien posseït i li havien endurit el cor, robant-li la capacitat de misericòrdia, de compassió davant les necessitats de l'altre.

Amics matrimonis, en el Sínode del 1980 sobre la família es va repetir moltíssimes vegades que en molts matrimonis cristians s'estava perdent el sentit i la pràctica de l'amor misericordiós. I quan es debilita l'amor misericordiós es debilita en la parella i en la família la capacitat de resistència al cansament, a la rutina, a les petites desavinences, a les mateixes divergències, normals però de vegades incòmodes, en les maneres de pensar i d'actuar i, clar, llavors perillen la unitat, l'harmonia i la felicitat de la parella i de la família.

Certament aquest no és un fenomen exclusiu del matrimoni i de la família. La nostra societat consumista i hedonista promou la recerca del propi interès. No és una societat que valori la gratuïtat. L'acolliment de l'altre amb la seva dignitat, la compassió, el perdó, el diàleg respectuós i constant, l'acceptació normal de les limitacions que tots tenim com també de les qualitats que tots poseïm és considerat com propi d'esperits dèbils; l'egoisme, l'individualisme, la satisfacció dels interessos personals, al preu que sigui, es presenta com l'ideal de la vida.

Si baixem sense por a les arrels que han portat moltes parelles a separar-se, a moltes famílies a desestructurar-se; si mirem les causes que fan viure matrimonis i famílies en una resignació sense perspectives, trobarem normalment uns cors que poc a poc s'han anat transformant en cors de pedra; cors generadors de silencis estèrils, coleccionadors de sentiments guardats; uns cors que han destruït els ponts d'una comunicació humanitzant i constructiva.

Crec que això demana als matrimonis cristians aprendre i transparentar la pedagogia de Déu, manifestada en les paraules i obres de JC: Ell va encarnar en si mateix la misericòrdia del Pare i es féu Ell mateix misericòrdia en favor de tots nosaltres per a dir-nos que la misericòrdia és possible i necessària i invitar-nos vers ella.

El Papa Joan Pau II, en la seva encíclica «Ric en misericòrdia», ens diu que «prenguem consciència cada cop més profundament de la necessitat de donar testimoni de la misericòrdia de Déu.

La misericòrdia en el si de la parella i de la família no és només el fruit d'un pacte mutu d'excusar-se recíprocament o d'una compensació alternada, o el fruit d'un convencionalisme social o l'acte de persones educades i correctes. La misericòrdia és amor i amor ple de gratuïtat. La misericòrdia és la disposició a ajudar, a socórrer el qui està necessitat. La misericòrdia és personar; és ajudar a créixer. Perquè cada persona sempre pot créixer; un creixement per apropar-se més a Déu. I pot i deu créixer perquè és un ésser pobre, que té necessitat de l'ajut, de la misericòrdia de l'altre, el qual, acceptant les limitacions de l'ésser estimat, es compromet a fer-lo créixer fins la mesura de l'home perfecte, de Crist mateix. I aquest miracle només és possible en un clima de perdó mutu, d'amor misericordiós, de total gratuïtat.

Els EMD us ofereixen instruments per a l'exercici de l'amor misericordiós: la sentada i la posada en comú. En cadascun d'aquests mitjans ha d'haver-hi en cada cònjuge i en cada membre de l'equip una actitud de misericòrdia. En la sentada i en la posada en comú s'ha de parlar amb misericòrdia i s'ha d'escoltar amb misericòrdia. Uns han de ser per als altres bons samaritans.

Jo us deman als membres dels Equips que, a més de col·laborar en les accions que es facin en les Parròquies, en els col·legis, en les associacions en

favor de la família, seguint l'objectiu diocesà del present curs, proclameu de paraula i sobretot amb el vostre testimoniatge la benaurança de la misericòrdia, amb aquelles actituds fonamentals que la fan possible: una profunda humilitat perquè el que estima mai es creu millor que l'altre; una atenció personal per l'altre, sortint de si mateix per comunicar-se, donant més valor a les persones (esposa, espòs, fills, pares, gent gran...) que a les coses (treball, afició...); i mantenir sempre una forta esperança, perquè el qui ja no espera res de l'altre és incapaç de fer un gest gratuït, un gest recreador, com pot ser un gest de misericòrdia i de perdó. On no hi ha esperança, només hi ha mort.

Per tant, testimonieu la joia d'un amor profund que des de la misericòrdia dóna sentit, joia i felicitat a les vostres vides.

HOMILIA EN LA CELEBRACIÓ DEL XXVè. ANIVERSARI DE LA PARRÒQUIA DE SANT ESTEVE, DE CIUTADELLA

Em plau de compartir joiosament amb vosaltres aquesta celebració de l'Eucaristia commemorativa dels vint-i-cinc anys de la creació d'aquesta parròquia.

I la Paraula de Déu que acabem d'escoltar sembla invitar-nos a assumir una actitud de perseverança, que s'expressa en positiu en un «pregar sempre» i en negatiu «no desanimar-se». I aquesta actitud de perseverança expressada en una doble fidelitat, que crec és molt pròpia per al moment actual d'aquesta comunitat de Sant Esteve.

La primera fidelitat ens l'ha presentada la 1a. Lectura i l'Evangeli: és la fidelitat a la dimensió contemplativa, orant de la vida cristiana. Que el nostre desig del regne de Déu es manifesti en un reclamar insistent, perseverant, nit i dia. Davant d'aquest desig insistent, traduït en pregària, Déu benèvolament es compara ell mateix a un jutge que es deixa doblegar per la insistència.

Fidelitat, idò, a la pregària. Però avui la nostra pregària ha de tenir un caire especial. Crec que ha de ser una joiosa acció de gràcies al Pare Déu perquè al llarg dels vint-i-cinc anys aquesta comunitat s'ha anat reunint en aquest recinte per escoltar la Paraula de Déu i rebre el Cos del Crist, prenent consciència que ella, com Església, s'havia de rebre a si mateixa com un do de Déu i com un sagrament per significar i fer realitat la comunió dels homes amb Déu i dels homes entre ells.

Aquesta comunitat, amb la seva riquesa de dons i de carismes, és un do de Déu, un regal seu per als homes. Cal que en sigueu conscients i que aquesta consciència us mogui a donar gràcies per haver-vos escollit com a instruments de la seva gràcia i us esforceu per continuar essent una comunitat oberta, acolli-

dora. Com a comunitat de salvats gratuïtament per Déu esteu cridats a fer visible aquesta salvació de Déu, a comunicar-la. La parròquia ha de ser, en expressió del papa Joan Pau II en la seva exhortació sobre els fidels laics, «la casa oberta a tothom i al servei de tothom, o, com preferia anomenar-la Joan XXIII, la font del vilatge, a la qual tots acudeixen per calmar la set». La parròquia, per vocació, no pot ser elitista, selectiva. Seguint la comparació de Jesús, ha de ser com la xarxa tirada al mar i que arreplega de tot. La Parròquia ha d'atendre al savi i al malalt... La parròquia està caracteritzada principalment per la diversitat dels seus membres i de les persones que li són confiades perquè siguin evangelitzades. Ha de ser realment, utilitzant una altra comparació del papa Joan Pau II en la seva exhortació sobre la catequesi, «una casa de família, fraternal i acollidora». Tenim necessitat d'una casa per als pobres, és a dir per a tot aquell que vingui, l'anònim, aquell que difícilment entrarà allà on li demanin el seu nom, aquell que difícilment entrarà on els projectes estan ja molt definits i determinats...

Una segona fidelitat ens la presenta la 2a. lectura, quan l'apòstol Pau exhorta el seu deixeble Timoteu que, tot perseverant en la doctrina rebuda, que és Paraula de Déu, proclami coratjosament aquesta Paraula. També la Parròquia ha d'assumir aquesta dimensió com quelcom essencial per a ella. Es desprèn del que hem dit sobre la seva dimensió acollidora. La Parròquia, com a comunitat eucarística, és el lloc privilegiat per l'anunci de la fe. L'escolta de la Paraula i la proclamació del símbol de la fe la porten a voler proclamar la Bona Nova, que modela la seva existència, la fonamenta en la veritat i la fa lliure davant les tentacions del món. Aquest anunci passa per les múltiples tasques de catequesi, de formació doctrinal, bíblica i litúrgica. I també passa per les tasques de servei i caritat que ha de realitzar. «Si la Parròquia és l'Església que es troba entre les cases dels homes, viu i actua profundament inserida en la societat humana i íntimament solidària amb les seves aspiracions i els seus drames», com ens recorda el Papa en l'exhortació sobre els fidels laics. La caritat, que brota de la font mateixa de l'Eucaristia, no és un deure accessori ni un acte reservat a alguns. La urgència missionera afecta a tots els fidels, preveres i laics.

La Parròquia ha de realitzar la seva missió, essent corresponsable de la missió de l'Església diocesana, i en comunió amb els plans pastorals conjunts aprovats pel Bisbe. La parròquia és una cèl·lula de la diòcesi. Així la defineix el concili en el decret sobre l'apostolat dels laics. I en treu la conseqüència: «i siguin tothora promptes a ajudar les empreses diocesanes a invitació del seu Pastor». Per això, jo us demano que assumiu plenament els objectius pastorals que per a tota la diòcesi pugui acordar el Consell Pastoral Diocesà i que jo aprovi. En el present curs centrem la nostra atenció pastoral en la renovació i revitalització de la família. Cal que a nivell de formació, d'atenció als pares, als grups

de matrimonis, per mitjà de la catequesi, de l'acció de Càritas, etc... sigui la família el nostre punt de mira preferent des del qual organitzem les restants activitats parroquials. No podem oblidar que l'evangelització depèn avui en dia en gran part de la família; per això hem d'ajudar-la perquè assoleixi tota la seva vitalitat humana i cristiana i pugui així complir la seva missió en l'Església i en la societat.

Fidels de la comunitat de Sant Esteve, felicitats per aquesta commemoració. Agraeixo a tots els rectors i preveres que al llarg d'aquests vint-i-cinc anys us han servit i han animat la vostra fe amb el seu ministeri sacerdotal generós i perseverant. I desitjo, com a pastor de la diòcesi, que en el futur aneu creixent en la doble fidelitat que ens ha presentat avui la Paraula de Déu: a la pregària i a l'anunci de l'Evangelí. I que la maduresa cristiana de la vostra comunitat floreixi també en vocacions sacerdotals i religioses. Aquest seria certament un signe de la vitalitat evangèlica d'aquesta comunitat.

«... I COMENÇÀ A GALILEA» EXHORTACIÓ PER AL DOMUND-92

Amb aquest lema celebrem el pròxim diumenge el Domund, el Dia de les Missions. Aquesta jornada es centra en l'obligació que tenim de col·laborar en l'extensió de la nostra fe cristiana a tots els homes. El fet de ser seguidors de Jesucrist no ho podem considerar un privilegi privat sinó un do que hem de compartir amb els qui encara no el tenen.

Aquesta jornada no està centrada primàriament en aspectes d'ajut humanitari com, per exemple, la Campanya de Mans Unides. Vol urgir la nostra responsabilitat en la transmissió de la nostra fe en Jesucrist a dues terceres parts de la humanitat, que tenen necessitat d'Ell i del seu missatge de salvació.

L'encàrrec, que ens deixà Jesús, de propagar la nostra fe no és opcional. A tots, com a Sant Pau, ens «ha estat concedida la gràcia d'anunciar a tots els pobles les insondables riqueses del Crist» (Ef 3,8). L'Església i, en ella, cada cristià no pot amagar i conservar per a ell aquesta novetat i riquesa, rebudes de la divina bondat perquè siguin comunicades a tots els homes.

«... I allò que començà a Galilea», gràcies a la predicació de Jesús, l'enviat del Pare per a redimir tots els homes del pecat y fer-los fills seus, va continuar amb l'acció dels apòstols i, després de tota l'Església. I així la bona Notícia de la salvació realitzada per Jesucrist ha arribat fins als límits de la terra.

Aquest any celebrem el V Centenari de l'Evangelització d'Amèrica. Ho celebrem, amb paraules del papa Joan Pau II, «en esperit d'humilitat i de veritat,

donant gràcies a Déu pels beneficis espirituals atorgats a aquells antics i nobles pobles».

Amb relació a aquesta efemèride, en uns exercicis espirituals, un bisbe sudamericà ens explicava un fet significatiu. Davant la controvèrsia al voltant de l'evangelització d'Amèrica s'inicià un treball d'investigació en zones indígenes per contactar amb supervivents dels grans imperis d'Amèrica. I una nit, a Cuzco, en un poblat indígena, ell parlava amb un inca de noranta anys, d'una gran lucidesa. El diàleg es realitzava en quechua. De sobte, aquell home començà a riure sorollosament. El bisbe li preguntà a l'interpret: «¿Per què riu aquest vell?». I respongué: «Perquè està dient: vet aquí, els meus avantpassats creien que el sol era un déu». I per això es reia l'inca. «Espanya, va afegir, ens va ensenyar que no era un déu; Déu és un Pare i tots nosaltres som germans». I el vell es posà seriós.

«Déu és un Pare i nosaltres som germans». I perquè puguéssim viure com a fills del Pare Déu i germans els uns dels altres, Jesucrist va morir i va ressuscitar. Aquesta és la Bona Notícia que començà a escampar-se des de Galilea i que ha arribat joiosament a nosaltres. Això és el que ens recorda el Domund. I per això se'ns demana la nostra col·laboració de pregàries, d'oferiment de sofriments, de disponibilitat personal i d'ajut econòmic.

**Francesc Xavier
Bisbe de Menorca**

COMUNICACIÓ A LES RELIGIOSES EN L'INICI DEL NOU CURS PASTORAL

A l'inici d'aquest nou curs pastoral em plau adreçar-me a vosaltres per compartir el que ha de ser la gran preocupació de la Diòcesi al llarg del present curs.

El Consell Pastoral Diocesà em va proposar, després d'un curat anàlisi de la realitat diocesana i atesa la necessitat de coordinar al màxim les nostres actuacions, que per al present curs centréssim les nostres accions en **PROMOCIONAR LA RENOVACIÓ I REVITALITZACIÓ DE LA FAMÍLIA**.

Per tant, la preocupació perquè la família cristiana esdevingui el que ha de ser s'ha de convertir en l'eix de la nostra actuació apostòlica. De fet, ja ho és per a moltes de vosaltres que us dediqueu a l'ensenyament, a la catequesi, a la sanitat, als serveis socials. Directament o indirectament la vostra actuació repercuteix en les famílies.

Cal que en aquest curs hi posem un accent i una intencionalitat especials en aquest preocupar-nos de les famílies. Que des dels col·legis i catequesi mirem d'arribar fins als pares. La seva preocupació per la formació dels seus fills pot ser encara un centre d'interès per a oferir-los camins de formació humana i cristiana perquè puguin realitzar millor la seva missió educadora.

Les que us dediqueu a l'assistència sanitària o social cal que tingueu una especial sensibilitat per descobrir i atendre les famílies que sofreixen per manca de mitjans materials, perquè no poden o no saben fer valer els seus drets i els seus problemes queden silenciats o ignorats.

A la caritat de totes se us ofereix un camp molt ample en les famílies que sofreixen per manca d'amistat i companyia: les persones soles, els ancians, sobretot els abandonats en residències, els malalts dels quals ningú se'n recorda, els infants que no són estimats, els adolescents que no troben l'afecte que necessiten...

Estimades germanes, vet aquí un gran camp per la nostra acció apostòlica al llarg del present curs. Us l'he presentat perquè vulgueu assumir-lo com a vostre, fent-vos col·laboradores en l'acció de tota la nostra Església Diocesana.

Francesc Xavier Ciuraneta

UNA CAMPANYA DEFORMATIVA (Article publicat al Diari «Menorca»)

«És divertit, però no un joc». Aquest és el títol d'una campanya de prevenció d'embarassos en adolescents, que llança aquests dies el Ministeri d'Assumptes Socials, amb la participació dels Consells de Joventut de les diferents Autonomies d'Espanya. Entre ells, també hi ha els de les Illes Balears.

En la guia informativa es constata que «quelcom ha canviat en la dècada dels vuitanta al nostre país. En general, els joves han augmentat la seva activitat sexual... però sense PREVENIR les conseqüències que se'n deriven (embarassos no desitjats, parts, avortaments...)». I la solució que hom proposa és una simple informació sobre mitjans anticonceptius.

Certament el fet de la multiplicació dels embarassos en adolescents és preocupant. Però la millor solució al problema ¿és el que planteja el Ministeri d'Assumptes Socials?

Tenim dret a esperar dels poders públics una actitud més crítica i reflexiva. ¿No és contradictori proclamar la urgència de solucionar un problema, quan des d'altres instàncies —televisió, cine, revistes...—, afavorides o tolerades pel poder públic, s'ajuda a crear-lo?

Si hom analitza els continguts de la campanya, hi manquen els components específicament humans de la sexualitat: l'encontre, el diàleg, la tendresa, l'amor, la integració del desig en el temps i el compromís de les persones, la necessitat d'una energia espiritual per a dominar progressivament les pulsions i per ajudar a no degradar el desig en necessitat. Hom deixa de banda una part de la realitat, aquella que, en la sexualitat humana, és precisament el fet més humà! La informació parcial esdevé aleshores partidista... i fins i tot deformació.

Estic d'acord amb l'apreciació del prestigiós sociòleg Armando de Miguel que aquesta campanya provocarà més embarassos no desitjats en adolescents, prolongarà la infància i l'adolescència mental —és a dir, la immaduresa i la inestabilitat emocional— dels seus destinataris. Plantejar el sexe com un joc, condueix a conseqüències indesitjables.

Estic a favor que es parli del sexe als al·lots però sempre des de la visió que el sexe és comunicació, intimitat, afecte, que demana una maduració, una responsabilitat, una sensibilitat; no és pura fisiologia.

Estem davant d'una altra campanya desgraciada, que serà financada amb diners de tots els espanyols. No és suficient informar sobre contracepció, sinó que cal primer preguntar-se què vol dir «estimar» i dir-ne el preu. Si l'amor és una gran cosa, deixar creure als joves que hom pot accedir-hi com a un bé de consum fàcil és enganyar-los i hipotecar greument el seu futur.

Salvar la pesseta és important. Salvar l'economia és més important encara. Però salvar la joventut és la prioritat de les prioritats. I la pitjor devaluació és la de l'amor. Caldria que pares, educadors i col·lectius juvenils responsables denunciessin coratjosament aquesta nova manipulació.

Francesc Xavier Ciuraneta
Bisbe de Menorca

VICARIA GENERAL

REUNIÓ DEL CONSELL DIOCESÀ PER ALS ASSUMPTES ECONÒMICS

Ciutadella de Menorca, 22 d'octubre de 1992

Benvolgut en el Senyor:

En primer lloc, agrair-li en nom del Sr. Bisbe que hagi acceptat formar part

del Consell per Assumptes Econòmics de la nostra diòcesi i poder contribuir així —des de la seva competència professional i visió cristiana— a la gestió de la nostra economia.

Per aquest motiu i per a posar-nos ja a treballar, tindrem —si Déu ho vol— la reunió de constitució del nou Consell el **proper divendres, dia 30 d'octubre, a les 20 h. a Ca'l Bisbe** i presidits per ell. Serà una primera presa de contacte en la que es farà una exposició de la situació econòmica de la diòcesi i del camí a recórrer.

Com ja s'informarà amb detall, esteim a prop del **Dia de l'Església Diocesana**, tindrem l'oportunitat de comptar pròximament en unes jornades a celebrar a principis de novembre amb l'ajuda i assessorament dels responsables de l'economia de la diòcesi de Barcelona que, en aquests darrers anys, han reorganitzat l'economia en vistes a crear un Fons Comú i a crear més consciència de solidaritat.

Ben cordialment,

Sebastià Taltavull Anglada,
Vicari General

TROBADES DE FORMACIÓ I RECESSOS DELS PREVERES

24 d'octubre de 1992

Benvolgut en el Senyor:

Ja ha quedat enllestit tot el Calendari diocesà 92-93 dins el qual hi ha les **trobades de formació i recessos de pregària** per a nosaltres, els preveres. En feim un avanç perquè ho tinguem en compte. És com segueix:

1) **7 novembre-92**, 10.30-13 h. (dissabte matí). **Pastoral de l'economia**. Dir. Abel del Ruste i Antoni Bascompte. Al Toro.

2) **18 novembre-92**, dimecres. 10.30-18 h. (avisar al Toro pel dinar). **Formació permanent. Pastoral familiar**. Dir. Josep Ma. Boix. Al Toro. Després del dinar, informació sobre «Vida Creixent», a càrrec del grup que va participar a la trobada interdiocesana a Solsona: Mateu Seguí, Esperança Riudavets i Miquel Casanovas.

3) **16 desembre-92**, dimecres, 10.30-18 h. (avisar al Toro pel dinar). **Recés d'Advent**. Dir. Joan Carrera, bisbe auxiliar de Barcelona.

4) **4 gener-93**, dilluns, a partir de les 13 h. **Dinar de germanor**.

5) **24 febrer-93**, dimecres de Cendra. 10.30-17 h. (avisar al Toro pel dinar). **Recés de Quaresma**. Dir. Monjo de Montserrat.

6) **17 març-93**, dimecres 10.30-18 h. (avisar al Toro pel dinar). Formació Permanent. **Escola i Evangelització**. Dir. Maria Dolors Amat.

7) **7 abril-93**, dimecres sant. 17 h. (recés) 20 h. Missa Crismal. **Recés de Setmana Santa i Missa Crismal**. Dir. Francesc Xavier Ciuraneta, Bisbe de Menorca.

8) **16 abril-93**, divendres de Pasqua, a partir de les 13 h. **Dinar de germanor**.

9) **9 maig-93**, dissabte, festa de la Mare de Déu del Toro. 10.30 h. matí fins després de dinar. **Trobada, Eucaristia i dinar al Toro**.

10) **9 juny-93**, dimecres, 10.30-18 h. (avisar al Toro pel dinar). Formació Permanent, al Toro.

11) **28 juny-93 - 3 juliol-93: Exercicis espirituals**, al Toro.

Com es pot veure i tot i que fa temps que s'estan fent gestions, hi queden alguns punts a concretar que, esperam, es solucionin ben prest. S'ha allargat un poc més el temps de les trobades per aprofitar més la vinguda dels qui les dirigeixen i intensificar més la nostra relació com a preveres. És important, pel bé del nostre presbiteri i de la diòcesi, que participem en totes aquestes trobades programades, com també oferir tots els suggeriments que es creguin convenients.

Una forta abraçada,

Sebastià Taltavull Anglada

JORNADES INFORMATIVES SOBRE GESTIÓ ECONÒMICA ALS PREVERES DE LA DIÒCESI, ALS RESPONSABLES I CONSELLS PARROQUIALS D'ECONOMIA

Benvolguts en el Senyor:

Des de fa temps, el tema de l'Economia de la diòcesi és objecte de la nostra reflexió i de posada al dia.

El Consell del Presbiteri, en la seva sessió del dia 1 d'abril de 1992, va acordar —ho deia així textualment— «convidar algun tècnic que ajudi a valorar i comprendre tota la gestió econòmica», i ja esteim davant la possibilitat de fer-ho realitat a principis de novembre.

Concretament, els dies 7 i 8 de novembre-92 comptarem amb la presència dels Srs. Abel del Ruste i Antoni Bascompte, actual i antic responsables respectivament de l'Economia de la diòcesi de Barcelona.

Vénen expressament a la nostra diòcesi accedint generosament a la petició que ja fa temps els hi havíem fet i també, —tot s'ha de dir— fent un esforç especial ja que la data cau de ple en l'organització de la «Diada de Germanor», per a nosaltres «Dia de l'Església Diocesana» que es celebra el diumenge, 15 de novembre.

A nosaltres ens cau com anell al dit aquesta oportunitat que ens pot ajudar molt a la preparació d'aquesta Diada i a poder sensibilitzar-nos i formar-nos sobre com dur una gestió econòmica transparent, eficaç i solidària, guiada per una bona administració i amb l'objectiu d'anar caminant de cada dia més cap a un Fons Comú Diocesà que ens permeti l'autofinançament.

Entre altres i, partint del balanç, econòmic del 91, tractarem aquestes qüestions:

- evolució econòmica de la diòcesi.
- unificació de criteris de comptabilitat.
- experiència del Fons Comú de Barcelona.
- possibles camins d'aquest Fons Comú a Menorca.

Dissabte, dia 7, de les 10.30 h. a les 13 h. del matí, al Toro. Aquest matí estarà especialment dedicat als preveres, per la facilitat d'assistència. Serà bo que es preparin qüestions a plantejar o dubtes que hi pugui haver.

Diumenge, dia 8, de les 10.30 h. fins les 17.30 h. al Toro. És una jornada oberta a tots, però especialment a tots els responsables i consells parroquials d'economia. El dinar serà a la Casa d'Exercicis del Toro. Per aquest motiu, convé telefonar directament al Toro (37 50 60) abans de dissabte dient el nombre de participants per parròquia.

Esperam que aquestes Jornades ens ajudin a tots a anar creixent en actituds que siguin font d'una gestió que administra bé i que —fidel a l'Evangelí— és transparent i solidària.

Una abraçada,

Sebastià Taltavull
Vicari General

CALENDARI DIOCESÀ 1992-93

Setembre-92

- 18-19 Jornades Consiliaris de Joves.
- 27 Jornada diocesana Equips de la Mare de Déu.
- 27 Dia de l'Immigrant.

• Octubre-92

- 10 Assemblea diocesana de Càritas.
- 10-11 Cursets per a Catequistes.
- 11 Inauguració Curs Seminari Diocesà.
- 16 Trobada Pares Col·legis.
- 17 JARC. Assemblea inici curs.
- 17-18, JOBAC. Assemblea inici curs.
- 18 Dia del DOMUND.
- 31 Consell Pastoral Diocesà.
- 31-1 Intercanvi JOC-JOBAC.

Novembre-92

- 4 Consell del Presbiteri.
- 7-8 Jornades economia diocesana i parroquial.
- 13 Trobada de mestres.
- 14-15 JARC. Curset d'iniciació.
- 15 Dia de l'Església Diocesana.
- 18 Formació Permanent Preveres.
- 21 CONFER. Recés religioses.
- 22 Dia de la Catequesi.
- 29. Joves. Pregària diocesana.

Desembre-92

- 8 Xè. Aniversari Moviment Joves Cristians-JARC.
- 10-11 Curset animadors «Vida Creixent».
- 12 CONFER. Recés Religioses.
- 16 Preveres. Recés d'Advent.
- 18 Trobada de mestres.
- 20 Jornada de Teologia.
- 27 Festa Sda. Família. Trobada famílies.
- 31 Vetla de pregàries per la pau.

Gener-93

- 1 Jornada Mundial de la Pau.
- 17 Sant Antoni. Celebració diocesana.
- 18-25 Setmana en pregària per la unitat.
- 23 Jornada Infantil missionera.
- 30 CONFER. Recés Religioses.
- 30-31 Trobada JARC-JOBAC.

Febrer-93

- 2 Celebració «Vida Creixent». Catedral.
- 3 Consell del Presbiteri.
- 5 Trobada de Mestres.

- 7 Campanya contra la Fam.
- 13 Consell Pastoral Diocesà.
- 14 Jornada de Teologia.
- 14. Dia del malalt.
- 21 Escoltes. Diada del Pensament.
- 24 Preveres. Recés d'inici de Quaresma.
- 26-27 CONFER. Jornades diocesanes Religioses.
- 27-28 JARC. Curset d'iniciació.

Març-93

- 5-7 Exercicis Espirituals per a Joves.
- 11,12 i 13 Trobades Pares Col·legis.
- 14 Trobada Vocacional.
- 14 Jornada de Teologia.
- 17 Formació Permanent Preveres.
- 21 Dia del Seminari.
- 27 CONFER. Recés Religioses.

Abril-93

- 7 Preveres. Recés de Setmana Santa.
- 7 Missa Crismal. Celebració diocesana.
- 11 Pasqua de Resurrecció.
- 12-17 Exercicis espirituals per a Religioses.
- 24-25 Escoltes. Sant Jordi.
- 25 Jornada de Teologia.

Maig-93

- 2 Trobada diocesana de Catequistes.
- 2 Jornada de pregària per les Vocacions.
- 5 Consell del Presbiteri.
- 7 Trobada de Mestres.
- 8 Trobada diocesana Preveres-Religiosos/es.
- 8 Vetla de Santa Maria al Toro.
- 15-16 Jornada diocesana de la Família.
- 29-30 Joves. Aplec de l'Esperit.

Juny-93

- 5-6 JOBAC. Fi de curs.
- 9 Formació Permanent Preveres.
- 12 Consell Pastoral Diocesà.
- 13 Corpus Christi. Dia de Càritas.
- 25-27 JARC. Jornades catalano-balears.
- 28-3 Exercicis Espirituals per als Preveres.

Juliol-93

3-4 JARC. Final Campanya.

13 Trobada Missionera.

18 Col·lecta general.

SECRETARIA GENERAL

NOMENAMENTS

Amb data de 9 d'octubre de 1992, el Sr. Bisbe ha firmat el següents nomenaments:

Mn. Francesc Triay Vidal, Delegat Episcopal de Càritas Diocesana.

Sr. Sebastià Marquès Juaneda, Director de Càritas Diocesana.

Amb data 20 d'octubre de 1992 el Sr. Bisbe ha confirmat, a proposta de l'Assemblea General de la Capella Davídica de la Catedral, al Sr. Gabriel Julià Seguí com a President de la dita Capella.

Amb data 30 d'octubre de 1992, el Sr. Bisbe ha firmat el nomenament de Mn. Joan Miquel Sastre Preto, com a Delegat Diocesà de Vocacions.

CONFIRMACIONS

El Rvdm. Sr. Bisbe ha conferit el Sagrament de la Confirmació:

Dia 5 de setembre: Parròquia de Sant Rafael, de Ciutadella, 23 joves.

Dia 31 d'octubre: Parròquia de Ferreries, 68 joves.

INSTITUCIÓ DE MINISTERIS

El Rvdm. Sr. Bisbe de la Diòcesi ha instituït en Sagrats Ministeris, en la Capella del Seminari Diocesà, el dia 12 d'octubre de 1992 els seminaristes:

Miquel Cortés Gomila, Ministeri d'acòlit.

Guillem Ferrer Monjo, Ministeri de lector.

INSTITUCIONS DIOCESANES

CONSELL DEL PRESBITERI-COL·LEGI DE CONSULTORS

CONVOCATÒRIA DE REUNIÓ (4-XI-1992)

Ciutadella de Menorca, 23 d'octubre de 1992

Benvolgut en el Senyor:

Em plau convocar-te, en nom del Sr. Bisbe, a la reunió del Consell del Presbiteri que tindrà lloc, si Déu ho vol, el proper dimecres, dia 4 de novembre, a Ca'l Bisbe, a les 10.30 h. del matí, amb el següent orde del dia:

1. Pregària de Tèrcia.
2. Lectura i aprovació de l'Acta de la sessió anterior.
3. Ponència sobre «Els mitjans de comunicació a la nostra diòcesi», a càrrec del Delegat Diocesà de Mitjans, Josep Manguán Martínez.
4. Aportacions a partir del qüestionari presentat als arxiprestats.
5. Diàleg.
6. Informacions i torn obert de paraula.

Cordialment,

Jaume A. Vidal Pelegrí
Secretari

PROPOSTA DE QÜESTIONARI PER A LES REUNIONS ARXIPRESTALS

1. ¿Com introduïm i utilitzam l'actual llenguatge de la comunicació verbal —icònic més que abstracte, intuïtiu més que discursiu, vivencial més que ideològic, concís més que dispers, suggerent, estimulador, etc.— en l'homilia?

2. Experiències creatives i positives d'utilització de la tecnologia audiovisual aplicada a l'acció pastoral: classes, xerrades, dinàmiques i activitats de grups, catequesi, celebracions, etc.

3. Anàlisi de la presència informativa i del testimoni cristià a la TV Balear, als diaris «Menorca» i «Última Hora», a les emissores locals «Cope», «Antena 3», Cadena «Ser», «Onda Cero» i «Ràdio Es Castell», a les publicacions periòdiques «Iris», «Ull de Sol», «Cap de Ponent», «Revista de Ferreries» i «S'Auba».

4. Anàlisi de les publicacions que depenen directament de l'Església —Full Dominical i Butlletí Oficial— i dels espais de COPE i del Diari «Menorca» que estan a disposició de l'Església Diocesana.

5. ¿Què hi he aportat personalment i què hi ha aportat la comunitat cristiana a qui serveix? ¿Què podria i podríem aportar? (Aquestes preguntes fan referència als números 3 i 4). ¿Què en pensen els altres de les aportacions que he fet?

6. L'Església Diocesana té la majoria de les accions del Diari «Menorca» ¿Què s'hauria de proposar?

7. ¿Com possibilitar que alguns laics —madurs cristianament i competents professionalment en el camp de la comunicació— facin una feina d'informació religiosa i de formació de masses a través d'aquests mitjans moderns?

CONSELL DIOCESÀ DE PASTORAL

ACTA DE LA REUNIÓ (20-VI-1992)

Acta de la sessió plenària del Consell Pastoral Diocesà que es va celebrar a ca'l Bisbe, a Ciutadella de Menorca, el dissabte 20 de Juny, a les 10 hores del matí, amb la presència de tots els seus membres que, al final es relacionen.

La sessió començà amb una pregària, després de la qual el Senyor Bisbe va donar la benvinguda a tots els assistents.

El Vicari general, perquè el nou secretari no va actuar encara com a tal a la primera reunió, va llegir l'acta anterior, que fou aprovada per tothom.

Després va reprendre la paraula el Bisbe. Manifestà que concixia el desig que l'església diocesana tingués un pla pastoral al qual la comunitat s'hi ajustés. Per aquest motiu, era important establir uns objectius pastorals diocesans com els que brollen de la voluntat del Crist, qui els va comunicar als apòstols. No ens hem de preocupar, idò, per trobar els grans objectius de l'Església, que ja estan marcats i que són: contemplatius —retrobar el Crist— i missioners: escampar l'Evangelí. El que sí hem de fer és concretar-los en la realitat de la nostra diòcesi, en funció de les necessitats de la gent i del temps. Endemés no n'hi ha prou amb marcar uns objectius. Hi ha d'haver una ferma voluntat de col·laboració de tots els agents de pastoral, que han d'actuar corresponsablement en comunió diocesana. La diversitat de carismes no ha de ser un motiu de competència entre els membres. El Consell pastoral diocesà ha de ser un instrument efectiu que impulsi aquest esperit i objectius.

Acte seguit es presenten personalment Raimundo Frutos, director del Col·legi La Salle de Maó i Josep Bagur, corresponsal de TVE a l'illa i redactor del diari «Menorca», que excusaren la seva absència a la primera reunió del Consell.

Posteriorment es va passar a la roda d'intervencions dels diferents representants que havien d'exposar el punt de vista dels seus representats respecte de la situació de la diòcesi, les prioritats pastorals, l'objectiu per al 92-93 i els mitjans adients per dur-ho a terme.

Va intervenir en primer lloc Gabriel Seguí, un dels representants de l'Arxiprestat de Maó al Consell. Pel que fa a la situació de la diòcesi digué que es constata que vivim una situació diferent, no s'anyoren vells temps en que l'Església «duia el pondo». El moment actual és de reactivació. La diòcesi no és homogènia. El grau de secularització-descristianització és diferent a l'illa. Hi ha interès per trobar noves formes de presència dels cristians dins aquesta societat.

Les prioritats que s'apunten són: el món dels joves, la seva evangelització i formació; els adults, pels que hi manca més i millor formació; enfortiment de la comunitat cristiana, a la qual li manca esperit comunitari; més atenció a la família; fomentar el voluntariat de Càrites; cuidar més les activitats religioses per a la gent gran.

Gabriel Seguí va presentar més d'un objectiu concret. Afirmà que és urgent una tasca de coordinació, que faci que no es dispersin les energies: dotar d'un to i un major contingut les nostres celebracions; una atenció especial als sectors més secularitzats, potenciant les PASTORALS SANITÀRIA I DE TURISME:

Com a mitjans, s'apunten: repartir d'una manera més lògica i coherent els recursos que té la Diòcesi de laics i clergat; tenir en compte la comunitat i el seu Consell patoral a l'hora d'anomenar els capellans que l'han de servir.

Intervingué després Serafí Pons, el qual digué que a la reunió haguda a l'Arxiprestat centre es decidí que Alaior i Ferreries i la resta de pobles opinarien per separat, donat que les realitats respectives són diferents.

Referint-se a Alaior en concret, va dir que creuen que per a fer una bona feina hi manca un estudi sociològic en profunditat de la diòcesi, que va presentar com a prioritat preferent.

Es constata que hi ha grups de cristians que són actius, però disminueixen i envelleixen. En els més compromesos s'hi detecta un cert desencís pel fet que l'Església oficial fa un procés de regressió. Es creu necessari que l'Església es comprometi més en la societat, amb els més necessitats. La gent no s'instrueix. Hi manca testimoni dels cristians. Després va fer referència a diferents lectors: Els joves són minoria dins l'església; malalts: es fa una atenció primària per Càrites, actualment molt ficada amb immigració marroquí; família: s'haurien de potenciar grups de matrimonis que treballin en la fe; catequesi: no respon a se-

gons quin cicle (confirmació) no obstant és molt positiu en ella que sigui un espai de reflexió pels catequistes i una manera de formació d'adults i joves. Religiosos/es: seria interessant que participin més en les activitats de la parròquia i la diòcesi.

Insisteix, finalment, que per a fer una bona feina és imprescindible un bon estudi sociològic de la diòcesi que presenta com a objectiu preferent. No concreta mitjans.

Va intervenir després en Joan Martí de Ferreries, que va presentar un bon ventall de realitats: no ens coneixem prou a nivell diocesà; és una diòcesi viva en molts aspectes; hi ha gestos clars de solidaritat amb els més pobres; en alguns sectors es nota un rebrollament espiritual; hi manca comunicació entre els cristians dels diferents pobles; no es potencien prou les delegacions de turisme i emigració; hi manca presència cristiana en certs ambients: social i polític; hi manquen testimonis joves; no es té prou en compte la família i la joventut; al Bisbe se'l veu poc pels pobles de l'interior; alguns capellans estan massa ocupats i no poden dedicar prou temps a la relació interpersonal i a la pregària. S'haurien de descarregar de tantes tasques i responsabilitzar més els seglars.

Com a prioritats presentà les següents: potenciar una pastoral juvenil de conjunt, unificant els diferents moviments; potenciar el funcionament dels consells parroquials, amb més contacte a nivell d'arxiprestat; potenciar la catequesi familiar de més llarga durada; línies de pastoral obertes i unificades; fomentar els exercicis espirituals i la pregària pels joves; orientar la pastoral per sectors. Joan Martí no va concretar cap objectiu ni apuntà els mitjans.

Intervingué després Ma. Ignàsia Gener, com a representant de l'Arxiprestat de Ciutadella. Referent a la situació de la diòcesi va dir que es constata una creixent descristianització, una pèrdua de valors. Quant a la vida d'església es veu una manca de comunió i coordinació entre parròquies, grups, que es tradueix en una dispersió, personalismes, grups tancats, manca d'un projecte de treball comú. Com aspectes positius, es valora l'esperit de servei de preveres i laics, els esforços que es fan en bé de la comunió de tots.

Com a prioritats va apuntà aquestes: revitalitzar i promoure la pastoral de conjunt; pastoral familiar, més atenció a la família; formació d'adults (potenciar la catequesi d'adults, l'escola de teologia); fomentar la corresponsabilitat entre preveres i laics.

L'objectiu per al 92-93 que es presentà fou revitalitzar l'atenció pastoral als adults.

Com a mitjans assenyalà aquests: potenciar la presència i el treball dels seglars a tots els nivells; fer un estudi de la realitat actual de la diòcesi; impulsar els òrgans eclesials existents i fer que acompleixin la seva funció específica; promoure la interrelació entre grups i parròquies; atenció a la família i als

adults, facilitant mitjans de trobada, reflexió i formació.

Proseguí la tanda d'intervencions amb la portaveu de les religioses, representants de la CONFER femenina Teresa Llaneras. Començà dient que la diòcesi és viva i fa camí. Hi manca, però, coordinació en les diferents activitats. Es constata en certes parròquies un treball aïllat, s'observen comunitats eclesials tancades; a l'Arxiprestat de Maó la feina dels capellans, entre parròquies, és desigual i està descompensada. Hi manca una pastoral de conjunt, unificar criteris a nivell de sagraments, pastoral juvenil, familiar, catequesi. S'hauria de treballar amb un estil propi i no amb formes «importades» de fora.

Les prioritats que apuntà foren: veure tots els grups de pastoral amb actituds missioneres; no s'han de fer coses per fer-ne; totes han de ser anunci de la Paraula. Reorganitzar i potenciar la Pastoral de les diferents delegacions amb una coordinació que mostri comunió-unió. Unificar criteris i donar línies pastorals obertes i per tothom. Potenciar la pastoral familiar. Unificar en un sol moviment de joves cristians tots els grups de joves. Fomentar els exercicis espirituals a nivell de Poble de Déu. Que les comunitats religioses participin més en les comunitats parroquials i que aquelles siguin acollides per la comunitat. Com a objectiu proposà el fet d'arribar a una unificació de tota la coordinació de la pastoral diocesana, amb un projecte comú. Com a mitjans assenyala: fer un calendari de conjunt; fer una comunitat horitzontal, amb funcions diferents, on el capellà dirigeixi i confiï en la gent de la comunitat.

Intervingué després Martín Deyà, representant de la delegació de Vocacions. Com a realitats que s'observen a la diòcesi va presentar les següents: una certa descoordinació; el fet d'haver perdut un poc el ser una església oberta, crítica i capdavantera; poca presència de l'església dins els àmbits laborals i socials; hi manca el diàleg Església-societat. Es nota una certa centralització de l'Església així com una desigualtat molt gran entre certes parròquies. Hi ha molta gent compromesa amb la catequesi de fillets i adolescents, la qual cosa es veu positivament, però s'oblida els adults. Hi ha un sector compromès socialment, que, pot ser, hagi perdut un poc la vida d'espiritualitat.

El diari «Menorca» no és prou aprofitat per a evangelitzar. Quant a les notícies d'Església es creu que reben un tractament desigual.

Com a prioritats destacà aquestes: atenció especial a la pastoral d'adults, joves i tercera edat; fer un replantejament de la direcció pastoral de les parròquies.

Martín Deyà presentà com a objectiu principal l'evangelització dins de l'Església i cap a fora.

Com a mitjans: la celebració d'una assemblea diocesana; reciclatges pels capellans i rectors de parròquies (cursos de programació, dinamització, dimensió evangèlica); organitzar jornades de pregària per a tots i, especialment, per als

joves; reunions centrades en temes més concrets i que portin a conclusions de treballs efectives i pràctiques.

Després li va tocar el torn a na Margarita Campins, representant de la delegació de Catequesi. De la situació de la diòcesi digué que hi ha molts catequistes, conscients de la seva feina, que responen a una crida, es senten contents i hi dediquen temps, formant església.

S'està vivint un moment important, es nota un esperit de renovació, una actitud dinàmica i una inquietud pastoral. Per altra part s'observa una forta descristianització. S'observa també una manca de comunió entre els preveres. Haurien de regir els mateixos criteris per a tots. S'han de treure els personalismes i competències. Hi manca comunió i confiança entre preveres i laics. Manca sensibilitat religiosa per part dels pares. Hi ha massa diversitat de moviments de joves, que es podrien unificar. No hi ha una estructuració general de la diòcesi. Manca de motivació general (associacions de veïns, A.P.A.s, sindicats). Poca presència de joves. A la catequesi l'estructura no acaba de funcionar, no es cerquen nous mètodes.

Hi ha un desigual repartiment de la riquesa. Es constata una pèrdua de valors. Manquen espais de pregària comunitària i personal, de silenci i lectura de la Paraula. No tenim uns fonaments prou sòlids. Esteim massa tancats dins la parròquia, ens hem d'obrir a l'Església universal. Manca coordinació entre parròquies. No hi ha un sentit unitari. Manca de presència activa de l'Església en alguns llocs (Plaça dalt es penyals).

Com a qüestions prioritàries va presentar aquestes: Catequesi familiar; organització de la pastoral familiar. Catequesi d'adults, formació de pares. Formació de catequistes. Unitat de criteris amb els sagraments a totes les parròquies. Activitats pastorals diocesanes (Eucaristies, pregàries, trobades), promoció de l'apostolat laical. Recolzar el Projecte Home. Potenciar la pastoral vocacional de la família. Crear una pastoral de la gent malalta. Revisar la catequesi a totes les edats.

L'objectiu que es proposa és treballar per una pastoral de conjunt a la diòcesi, amb la implantació de la catequesi familiar, la formació dels adults i dels catequistes.

Com a mitjans s'apunten la catequesi familiar —possibilitat que sigui obligatòria pel sagrament de la Comunió i que tenguí després continuïtat; la catequesi d'adults; formació dels catequistes.

Pel que fa al Secretariat de la família, el seu portaveu Pere Melis començà dient que s'observen molts problemes en les famílies: convivència de les parelles, educació dels fills. Els joves es veuen davant un futur poc clar. En l'escala de valors, dalt de tot es troben la comoditat i els doblers. En el camp de la cultura predomina l'agnosticisme. La gent no es vol comprometre. Quant el fet reli-

giós hi ha una certa ignorància religiosa. Els practicants, cada vegada més pocs, ho fan però sense profunditat. Es fa un gran treball amb els adolescents i joves, però després desapareixen i s'ha de començar de bell nou. Per altra part «quina feina es fa amb els adults?», demanà Pere Melis. Les parròquies es tanquen dins les seves parets. Són evangelitzadores i acollidores? El sentit d'església diocesana és molt mince i encara més el d'església universal.

Es fan moltes reunions de les quals, com a molt, surten bons propòsits en tost de vertaders objectius amb unes activitats ben clares, avaluables per dur-les a terme.

Pel que fa a les prioritats pastorals, Pere Melis digué que en primer lloc és fonamental aclarir el significat d'evangelitzar, després, fer un estudi i revisió de la catequesi i de les classes de Religió, cercant objectius clars.

En clubs i moviments de joves s'ha de tenir present la preparació al matrimoni. En definitiva, atenció especial als adults, matrimonis, pares, famílies en general.

Finalment, tenir present que esperen la Bona Nova tots els qui, per diferents motius, es senten marginats.

L'objectiu pel proper curs que el Secretariat de la família proposa és: matrimoni i família.

Com a mitjans s'apunten:

Col·laboració de tots. Molta pregària i reflexió. Refer el secretariat, que ha de treballar conjuntament amb les delegacions de joventut, ensenyança i catequesi. Formació d'agents de pastoral matrimonial i familiar, que facin l'acollida de parelles que s'han de casar, que ajudin a les parelles que han de batejar un fill; que treballin en la catequesi, sobre tot d'adults i familiars; que s'integrin en les associacions de pares, escoles de pares, etc. En cada Consell parroquial hi ha d'haver algú que visqui aquesta inquietud pels matrimonis i la família i la faci arribar a tota la comunitat. En cada parròquia s'ha d'obrir un fitxer, amb el qual es pugui fer un seguiment de la parella, des de que es casa, el batejament de cada fill, l'inscripció dels fills a la catequesi, etc.

En representació de la delegació de Joventut intervingué després Miquel Taltavull qui va dir, pel que fa a la situació de la diòcesi, que els diferents col·lectius que formen la taula diocesana de joventut constaten una manca de compromís militant.

No hi ha gent nova que vulgui agafar responsabilitats.

Hi ha dificultats per anar coordinats. Es fan diferents activitats els mateixos dies. Hi ha poca gent adulta que faci feina pels joves. Hi manquen testimonis de compromís cristià.

Com a qüestions prioritàries va apuntar aquestes:

Fer un estudi que ens ajudi a veure i reflexionar a fons la realitat juvenil actual. Potenciar la formació d'equips dirigents que l'Església valori i afavores-

qui les accions militants i la presència dels cristians dins els ambients que resten fora de la parròquia (partits polítics, plataformes, sindicats). Més coordinació entre els diferents col·lectius.

Com a objectiu, assenyalà conèixer i estar atents a la feina que es fa per part de les diferents delegacions, ja que, actualment, la realitat global ens és desconeguda. També es creu molt important dur a terme la revisió de la realitat juvenil diocesana actual, per tal de poder marcar unes línies d'actuació clares, pot ser açò darrer podria ser més un mitjà que un objectiu.

Pel que fa a Càrites diocesana, Sebastià Marquès assenyalà com a situació de la diòcesi, que el 90% dels cassos que s'han de resoldre tenen, com a origen, un trencament del nucli familiar per diferents causes: separacions, divorcis, mals tractes, incultura, drogodependències, atur, deficiències psíquiques, etc.

Com a prioritats apuntà aquestes dues: reforçar el paper de la unitat familiar i donar prioritat a una pastoral de separats i divorciats.

Proposà com a objectiu diocesà recolzar el nucli familiar. També aconseguir que no hi hagi cap parròquia sense voluntaris de Càrites.

Com a mitjans destacà aquests: Catequesi familiar; grups de matrimonis; voluntariat de Càrites; suport a una pastoral de professionals (metges, psicòlegs, assistents socials, advocats); suport a una pastoral de conjunt.

El torn proseguí amb la intervenció de Leo Florit, representant de la delegació d'ensenyança. Començà dient que es valora la quantitat d'accions pastorals que es duen a terme i el bon coneixement que hi ha entre els membres de les diverses associacions o entitats eclesials. Es considera molt positiva la coordinació entre professors de Religió i la seva participació en les reunions. Tanmateix es manifesta la manca d'integració d'alguns centres en la delegació d'ensenyança i en la vida de les parròquies. De tota manera es plantegen alguns interrogants:

Els capellans tenen assumit que les escoles són un món on s'ha d'evangelitzar?; Els capellans intenten integrar als Centres en la vida de la parròquia?; hi hauria d'haver més lligam entre diferents delegacions (ensenyança, joventut i catequesi); els Centres no són «utilitzats» a nivell vocacional —poca presència de capellans i seminaristes—.

Com a qüestions prioritàries presentà: una urgent pastoral de conjunt que ens ha d'exigir a tots: obertura, coordinació i col·laboració entre rectors i col·legis; coordinació real i efectiva en la programació general; trobada de mestres cristians i el Bisbe; carta del Bisbe als rectors, urgint un apropament i presència als Centres d'ensenyança; clarificar la diferència entre catequesi i escola de religió.

Proposà com a objectiu diocesà el treball coordinat a partir d'una programació general: com a mitjà bàsic apuntà l'element humà, del qual es creu que es disposa, aprofitant tot el que tenim al nostre abast.

En penúltim lloc va prendre la paraula en Josep Bagur, representant de la DELEGACIÓ DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ. Pel que fa a la situació de la diòcesi quan a les relacions Església-mitjans de comunicació digué que aquests no transmeten la imatge de l'Església de Menorca ni la importància de les seves activitats, ni solsament l'opinió de l'església. Aquesta, per la seva part, ha valorat poc la importància dels mitjans de comunicació com a instrument essencial per evangelitzar en la societat actual. Sembla que hi ha una desconfiança recíproca.

Es constata també una dispersió en les relacions Església-mitjans. La informació d'església no va dirigida només a cristians, sinó a tothom.

Hi manca una presència espontània de cristians en els mitjans. Sembla que hi ha por al compromís que suposa fer pública una opinió personal. La fe es viu en l'àmbit de les coses privades. Es dona un excessiu protagonisme a les persones que treballen en la informació religiosa, que solen ser més objecte de crítica que no de col·laboració.

La diòcesi de Menorca és propietària dels dos mitjans de comunicació que més incidència tenen en l'opinió pública menorquina (diari «Menorca» i Radio Popular), amb el que representa de responsabilitat amb la societat illenca.

Com a prioritats pastorals, Josep Bagur va demanar més sensibilitat del Bisbat, parròquies, comunitats i moviments d'església en relació als mitjans. Remarcà també la importància de desvetlar l'interès dels cristians per tot el que passa al nostre voltant i promoure la idea que informar i opinar és fonamental en una església evangelitzadora.

Com a objectiu preferent assenyala millorar i fomentar la presència de l'església en els mitjans de comunicació.

Com a vies per tal d'assolir-ho proposà: organitzar una delegació de mitjans de comunicació que sigui un àmbit de debat, representativa, real i pràctica.

Exercir la responsabilitat que es deriva de la propietat del dos mitjans de comunicació més importants de l'illa.

Oferir als col·lectius un suport i una mediació per fer arribar aquells fets noticiables o d'especial interès.

Tancà la roda d'intervencions Rita Fullana, representant de la delegació de Missions. En l'anàlisi de la situació diocesana digué que, en general, no se li ha donat a la pastoral missionera la importància que ha de tenir.

No hi ha unitat, les forces diocesanes romanen disperses. No es viuen prou els valors cristians. Hi manca esperit de servei i estima als que més ho necessiten.

Només una minoria està compromesa en tasques comunitàries. Els joves viuen la seva fe de forma personal. Poques parelles expressen, juntes, la seva fe.

Els pares no s'interessen per la catequesi dels seus fills, perquè han deixat de practicar.

Com a qüestions prioritàries apuntà, en primer lloc, recolzar als missioners, amb ajudes humanitàries. Oferiment de capellans religiosos/es i laics menorquins per a realitzar feines voluntàries als països subdesenvolupats. Establiment d'intercanvis entre les nostres comunitats i el Tercer Món.

La pastoral no ha de ser tan sacramental, que el compromís de la gent sigui més gran. Compartir amb els pobres d'aquí i d'enfora, col·laborant amb les campanyes per dur a terme l'esperit de les benaurances.

Com a objectiu preferent n'assenyalà uns quants:

Evangelitzar i conèixer la realitat que està vivint el missioner, i transmetre-la a les parròquies, per tal que hi hagi participació i comunicació.

Juntar les forces de la diòcesi per fer una acció conjunta que acosti als joves. Concienciar a tothom de la importància del compromís i l'acció per tal de compartir el que tenim.

Els mitjans que des d'aquesta delegació es recomanen són: un contacte més estret entre les parròquies; recolzar l'enviat mitjançant la família, comunitat i la comunitat religiosa. Donar a conèixer les campanyes; la pregària i el testimoni; potenciar els moviments d'adults i joves.

Acabades totes les intervencions, va prendre la paraula Soledad Camps per tal de manifestar que hi troba una mancança en tot el que s'ha dit: a nivell social no s'ha considerat el món de la sanitat. Respecte a la presència dels religiosos/es Soledad Camps va qüestionar si s'havia demanat a les Cases generals dels religiosos/es què es vol o s'espera d'ells, a nivell diocesà. Li contestà el Bisbe dient que, el mes de febrer, al Santuari del Toro, a la reunió de la CONFER, es va deixar ben clar el que es volia de les religioses. Afegí que, a Menorca, ha trobat unes comunitats religioses molt obertes.

Després prengué la paraula Pere Melis per dir que troba que, a la delegació d'ensenyança, s'hauria d'incloure el col·lectiu de pares.

Intervingué posteriorment Raimundo Frutos per deixar constància del gran camp de treball vocacional que són els col·legis religiosos. Creu que hi hauria d'haver en ells més presència de capellans.

Seguidament es va passar a la segona roda d'intervencions que resultà un poc repetitiva. Els diferents representants varen reproduir, en molts casos, quasi bé el que ja havien dit en la primera ocasió. Cada representant destacà les prioritats, objectius i mitjans més urgents i necessaris, tots ells coincidents amb el que s'havia apuntat abans. És per açò que aquí no en deixem constància escrita.

Arribat aquest moment, es decidí fer un petit descans, després del qual es va reprendre la sessió amb la intervenció del Vicari general, Sebastià Taltavull, qui proposà que la Comissió Permanent podria estudiar, amb més tranquil·litat,

tot aquest material, després d'haver-ho debatut en plenari. Així mateix va fer un petit resum del que era més significatiu de entre totes les aportacions. Afirmà que cinc col·lectius proposen la conveniència de fer un estudi sociològic de la diòcesi. Després també es veu la necessitat d'una formació d'adults, de dur endavant una pastoral d'adults; la conveniència d'unificar la pastoral diocesana, de coordinar el treball diocesà; sobresurten també la pastoral familiar i la catequesi familiar.

Tothom està d'acord que l'esperit de pastoral de conjunt ha de presidir sempre qualsevol objectiu que es concreti.

Es succeïren després algunes intervencions. Bosco Faner digué que hi manca base. Abans que es faci res, s'ha de crear un cert «cos», que permeti aconseguir el que volem.

Joan Febrer intervingué per dir que, qualsevol que sigui l'objectiu triat, s'hauria de considerar aquesta qüestió: «Quina conversió exigeix dels creients?». S'han d'apuntar uns mitjans concrets.

Raimundo Frutos prengué la paraula per dir que la Comissió Permanent ha d'analitzar i seleccionar el que s'ha de fer. No s'ha de caure en el desànim. La crítica ha de ser constructiva.

Pere Melis afirmà que, sigui quin sigui l'objectiu escollit, s'ha de tenir en compte la realitat concreta que ens envolta. S'ha d'anar poc a poc, amb paciència, però sense por.

Vistes i considerades totes les aportacions, s'assenyala un possible objectiu preferent per al proper 92-93: la pastoral familiar. Sebastià Taltavull proposa aquest possible lema: «Per a una església acollidora —que escolta— i missionera —que actua— en l'àmbit familiar». En Josep Bagur intervingué per proposar-ne un altre més periodístic: «Per a una església que escolta la família». Amb el subtítol: Acollidora i missionera. Proposta que fou ben vista per tots els assistents.

Així mateix el Bisbe proposà, per la seva part; la possibilitat d'iniciar el proper curs amb una ponència a càrrec de Salvador Cardús, sociòleg i bon coneixedor de la societat menorquina.

Es passà després al penúltim punt de l'orde del dia, el capítol d'informacions. En primer lloc es va donar compte d'una reunió de delegats diocesans amb el Bisbe, de la qual es va fer una valoració positiva.

Es parlà després de la necessitat de disposar d'un calendari conjunt. En aquest sentit, es proposà que el dia 31 de juliol totes les delegacions tinguin enllestit el seu programa, per tal de preparar el calendari diocesà, a partir del qual es prepararan les activitats arxiprestals i de les parròquies. Pel setembre hi hauria d'haver ja un calendari conjunt, conegut per tothom. Les parròquies podrien programar segons ell.

Per altra part, es va fer una proposta en el sentit que s'introduís, a nivell de diòcesi, una vetla de pregària a Maria, amb motiu de la Mare de Déu del Toro, que tindria caràcter anual, per la festivitat del mes de maig. Seria una vetla de pregària pel vespre, en la qual es pujaria a la muntanya. La proposta va ser molt ben acollida per tots els presents.

Una altra feina que s'haurà de fer serà preparar el Congrés de Catequesi a Catalunya i les Illes, que afectarà als catequistes. Es tractarà bàsicament d'una revisió i actualització de la realitat que tenim en aquest camp. El Bisbe recordà que es recomana que s'hi dediquin només els catequistes.

També el Bisbe afirmà la necessitat de reestructurar algunes delegacions. És important que s'hi incorporin laics i/o religiosos. En particular n'hi ha de quasi bé inactives o inoperants actualment cas de la delegació de Turisme.

El mateix Bisbe anuncià que del 25 al 29 de juliol es celebrarà a l'Escorial un curset d'agents de pastoral familiar. Serà important que hi hagi una representació menorquina allà.

Finalment s'apuntà la data del dissabte, 24 d'octubre, pel matí, de 10 a 13 hores, per la propera reunió plenària del Consell Pastoral diocesà. En ella cada delegació haurà d'haver concretat l'objectiu. Per la seva banda, la Comissió Permanent es reunirà al Santuari del Toro, el dilluns, 13 de juliol, a les 19.30 hores. I sense haver-hi més coses per tractar, s'aixeca la sessió essent les 13 hores a Ciutadella de Menorca.

Diego Dubón
Secretari

CONVOCATÒRIA DE REUNIÓ (31-X-1992)

Ciutadella, 13 d'octubre de 1992

Benvolgut en el Senyor:

Em plau convocar-te, en nom del Sr. Bisbe, a la reunió plenària del Consell Pastoral Diocesà que tindrem, si Déu ho vol, el dissabte, dia 31 d'octubre, a Ca'l Bisbe, de les 10 h. del matí fins a les 13 h.

Orde del dia:

1. Pregària
2. Lectura i aprovació de l'Acta anterior.
3. Aportacions a la qüestió plantejada als arxiprestats, delegacions i altres entitats diocesanes sobre l'objectiu diocesà 92-93: «PROMOURE LA RENO-

VACIÓ I REVITALITZACIÓ DE LA FAMÍLIA». Pregunta: Com s'ha concretat aquest objectiu?

D'aquí han de sortir les accions a realitzar i els agents que han de fer que es duguin a terme.

4. Una primera consulta: S'ha de celebrar l'any 1995 el II Centenari de la restauració de la diòcesi. Aquest esdeveniment ha de significar alguna cosa per a nosaltres?

— ho hem de celebrar?

— com? (podem començar a adelantar algun suggeriment?).

5. Informacions.

6. Torn obert de paraula.

Diego Dubón
Secretari

DELEGACIONS DIOCESANES

DELEGACIÓ DE MISSIONS

DELEGATS DE MISSIONS DE CATALUNYA I BALEARS

Els dies 28, 29 i 30 de setembre, els Delegats de Missions de Catalunya i Balears es reuniren a El Toro.

Cada any, abans de començar el curs, es troben a una diòcesi diferent, enguany a Menorca, per aprofundir alguna temàtica i programar el nou curs. La qüestió central de la trobada d'estiu fou tractar sobre la creació d'un centre interdiocesà d'acolliment per a joves que demostrin interès per a les Missions. El Sr. Bisbe, Francesc Xavier Ciuraneta, va pujar a El Toro per saludar i participar en el treball que feren els Delegats.

No hi faltà una volta turística per l'illa, visitant la costa sud no urbanitzada i alguns monuments megalítics.

DELEGACIÓ DE CATEQUESI

DOS-CENTS PARTICIPANTS EN ELS CURSETS PER A CATEQUISTES

Els catequistes de Menorca han respost molt positivament a la crida que com cada any ha fet la Delegació diocesana de Catequesi a participar en aquesta

activitat formativa que són els cursets de principi de curs. Més de dos-cents inscrits repartits en cinc cursets: 1) **La iniciació a la catequesi**, dirigit a catequistes joves i catequistes que comencen amb els temes bàsics de «ser catequista: una vocació, una missió», «com iniciar els infants en la pregària», «la psicologia de l'infant» i «com fer una sessió de catequesi», a càrrec de Francesc Triay, Josep Sastre, J. Bosco Faner i Cristòfol Vidal. 2) **La catequesi familiar**, dirigit a catequistes, matrimonis i pares que volen fer aquest servei a la comunitat cristiana ben en la línia de l'objectiu diocesà 92-93 orientat a la família, a càrrec de Josep Colomer i Maria Gibert, de Barcelona. 3) **La catequesi d'adolescents i de joves**, dirigit per Sebastià Taltavull i la psicòloga Maite Sánchez, un curset que ha estudiat la missió del catequista de joves, la psicologia de l'adolescent i el jove i la seva relació en la recepció del missatge cristià. 4) **El conte en la catequesi**, dirigit per Joan Busquets, de Barcelona, i 5) **El dibuix i la catequesi**, a càrrec de Montserrat Oriol, també de Barcelona. Ambdós cursets oberts a una catequesi dinàmica i activa mitjançant nous recursos i tècniques.

El curset, ha tingut lloc el cap de setmana passat, dies 10 i 11, al Col·legi La Salle d'Alaior, ha marcat una nova fita en el procés de formació dels catequistes que, de cada dia, necessiten estar més preparats. S'ha aprofitat molt el temps i ja és de cada dia un signe més palpable el coneixement mutu, l'estil de convivència, la manera de treballar i la pregària. Un dels col·lectius que estan més a la base de tota la pastoral diocesana, oberts a atendre totes les edats i disponibles a tot altre servei eclesial i cívic.

La clausura ha tingut lloc en l'Eucaristia de les 19 h. del diumenge a la Parròquia de Santa Eulàlia en la que hi han participat un grup de preveres que, junt amb altres, han acompanyat els catequistes durant el curset. Una Eucaristia en la que s'ha recalcat molt l'aspecte celebratiu de la fe, expressió d'una fe agraïda que es deixa alimentar per la Paraula de Déu i els Sagraments per a fer possible més i més el testimoni cristià.

No hi ha mancat la referència i l'ambientació del **1er. Congrés de Catequesi** que ja s'ha iniciat i que es va inaugurant progressivament durant aquest mes d'octubre als arxiprestats i parròquies, com a temps de reflexió, revisió i noves propostes en tot allò que es refereix a la catequesi, amb el lema comú a tot Catalunya i les Illes de «**Nous temps, noves respostes**». Aquesta és la tasca de conjunt que s'han proposat a empènyer totes les delegacions diocesanes durant els anys 92-94.

El Congrés de Catequesi a Menorca

Segons les directrius donades pel SIC (Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i les Illes Balears), la Delegació Diocesana de Catequesi de Menorca ha iniciat el curs 92-93 amb la presentació i ja posada en marxa del Con-

grés de Catequesi, sota el lema unitari de «Nous temps, noves respostes».

Als arxiprestats de Ciutadella i Maó respectivament s'ha fet una presentació conjunta del Congrés. A l'Arxiprestat d'Alaior, la presentació s'ha fet a Ferreries, Es Migjorn i Es Mercadal.

El Sr. Bisbe s'ha fet present a Ciutadella, a Maó i a Ferreries, presidint dita inauguració i dirigint la paraula als catequistes en una homilia durant la pregària inicial que s'ha fet a cada lloc, amb la idea central de que «la fe es transmet per contagi». El Delegat diocesà de Catequesi, Sebastià Taltavull, és el qui a cada lloc ha explicat com realitzar aquest Congrés perquè sigui realment per als catequistes i dels catequistes. Ha animat a tots a la participació, ja que —ha dit— «és un moment important d'aturada, d'aprenentatge, d'aprofundiment i de revisió perquè la catequesi respongui realment al moment històric que vivim a la nova evangelització».

Les parròquies i centres de Catequesi treballen el Congrés en sessions quinzenals alternant amb la preparació conjunta de la catequesi. Per aquest motiu i pel caire de formació que suposa, s'ha suprimit l'Escola bàsica de Teologia i altres mitjans de formació de catequistes per a una dedicació total al Congrés.

El Congrés —com s'ha explicat— té una durada de dos anys (octubre-92/abril-94) i la temàtica està repartida en tres blocs de treball: 1) La Catequesi (octubre-92/gener-93). 2) El Catequista (febrer-93/juny-93), 3) El món i l'Església on feim la catequesi (octubre-93/abril-94).

Mitjançant el Delegat diocesà i la representant de la Delegació en el Consell Pastoral Diocesà, Menorca s'ha fet present a Montserrat el dia 17 d'octubre en la inauguració del Congrés de Catequesi.

La delegació concreta l'objectiu diocesà

La Delegació Diocesana, en la primera reunió d'aquest curs del dia 22 de setembre-92 ha concretat l'objectiu diocesà «Promoure la renovació i revitalització de la família» en aquests quatre punts que seran presentats al Consell Pastoral: 1) Potenciar i crear grups de catequesi familiar a totes les parròquies i centres. 2) Coneixement i tracte catequista-pares. 3) Ajuda als pares joves en el despertar religiós dels seus fills (0-3 ó 0-6 anys). 4) Catequesi «ocasional» d'adults als pares dels infants de 1a. comunió.

Congrés de Catequesi i Pares-Família serà el camp de treball d'aquest curs.

DELEGACIÓ DIOCESANA DE JOVENTUT

ESTUDIANTS MENORQUINS A FORA

És una realitat cada vegada més palpable, que molts joves en arribar als 18 anys, es veuen en la necessitat de deixar Menorca per a poder continuar estudiant fora.

Aquest fet suposa un desarrelament en molts aspectes. Per una part, suposa deixar la família i passar a viure a residències o pisos. Per altra s'ha de deixar el poble que els ha vist néixer i créixer. Deixar la comunitat cristiana en la qual fins al moment ha viscut i celebrat la seva fe...

Els canvis de costums, d'ambients, d'amistats, i d'estudis, provoca que molts joves vagin deixant de banda, una fe, que fins el moment de deixar Menorca havien viscut i celebrat. El viure a una gran ciutat, amb un fort contrast ambiental ho provoca.

Per altre costat observam que els moviments arrelats a Menorca, cada vegada més, pateixen una mancança grossa de dirigents, pel fet que molts, en partir a estudiar han hagut de deixar el moviment al qual pertanyien.

Fa tres anys, que veient aquesta realitat vam començar l'experiència de fer unes trobades mensuals en les quals es tractaven temes relacionats amb la seva vida en relació amb la fe. A aquestes trobades hi participaven joves de quasi bé tots els pobles i moviments de la Diòcesi i duien un ritme que partia de les pròpies necessitats i problemes propis de la vida estudiantil.

Aquests anys d'experiència, valorats molt positivament pels mateixos estudiants, ens han fet descobrir que eren insuficients. Per aquest motiu ja hem començat aquest nou curs amb l'objectiu d'aconseguir formar grups de Revisió de Vida integrats al M.U.E.C. (Moviment d'Universitaris Estudiants Cristians), tant a Palma com a Barcelona.

S'han iniciat dos grups a Palma i Barcelona als quals hi participen uns consiliaris d'allà que tenen una relació amb el món estudiantil i que mantenen una relació de comunicació amb la Delegació Diocesana de Joventut de Menorca. Conjuntament vetlam pel procés personal de cada jove.

Els quatre grups es troben amb una periodicitat quinzenal. Al marge d'aquests grups es seguiran fent les trobades mensuals obertes a tots els estudiants i que enguany tindran un caire més celebratiu.

En comunicar aquesta activitat ho feim perquè serveixi d'informació a molts d'estudiants que sabem són a estudiar i que podrien estar interessats a participar-hi. Només vos heu de posar en contacte amb n'Antoni Fullana, telf. 38 13 06 o la Parròquia sant Rafael 38 10 82.

Voldríem que aquesta experiència ens dugués a ajudar a tots aquests joves que passen uns anys de la seva vida estudiant, fora de casa seva, a continuar engrescats en el seu procés de creixement en la fe. Aconseguir que siguin molts més és tasca de tots.

Antoni Fullana
Delegat Diocesà de Joventut

DELEGACIÓ DIOCESANA DE CÀRITAS

RELLEU EN L'EQUIP DE CÀRITAS

En l'assemblea de Càritas Diocesana celebrada al Toro el passat dia 10 de matí, es va fer públic el relleu parcial de l'equip diocesà de Càritas: na Paula Pons Moll, directora de Càritas durant 10 anys, és substituïda per en Sebastià Marquès responsable de la Càritas interparroquial de Ciutadella; i en Joan Febrer, delegat episcopal des de fa 7 anys, ha estat substituït per en Francesc Triay, rector de St. Francesc i arxiprest de Ciutadella. Amb el mateix equip hi continuen en Toni Carreras, administrador, i Sor Enriqueta Garriga, assistenta social. Els desitjam una bona feina!

DONAR RESPOSTA A LA CRISI FAMILIAR

Dissabte de matí, dia 10, Càritas Diocesana celebrà al Toro la seva assemblea anual; hi participaren uns 45 voluntaris de les càritas parroquials dels pobles i de les interparroquials de Ciutadella i Maó.

Després d'una estona de pregària (preparada per Càritas de Ciutadella) i havent obert la sessió la directora Paula Pons, en Toni Carreras, administrador, llegí una detallada memòria dels objectius i realitzacions del curs anterior 91-92. A continuació, en Bosco Faner, rector de Ferreries i en Leo Florit i el matrimoni Marc-Antònia, dels Equips de la Mare de Déu, també de Ferreries, van exposar la ponència sobre la problemàtica actual de la família. Després d'un breu col·loqui, l'assistenta social Sor Enriqueta Garriga, plantejà un programa d'actuació familiar per al present curs 92-93 i, finalment, en Sebastià Taltavull, vicari general, presentà en nom del Bisbe la reestructuració de l'equip diocesà (de què vam donar compte al passat FD).

Crisi de la família

L'administració pública i la societat actuals s'han fet seves moltes de les funcions antigament assignades a la família: p.e. l'esplai dels infants o la cura dels vells. ¿Quin és avui el paper de la família? «La família és el lloc que ha d'humanitzar el complex entramat social d'una societat tècnica i consumista, que va convertint la persona humana en un ésser mecanitzat i mort a la utopia», va subratllar el ponent.

Dins aquesta societat van emergint i propagant-se nous valors que, moltes vegades, xoquen amb els valors cristians. El cas és que la família avui està en crisi: en són exponents la disminució del nombre de matrimonis, la manca d'ajuda a les parelles en crisi, la dispersió de l'afectivitat en les relacions extramatrimonials, la dificultat d'elecció de centre escolar d'acord amb les pròpies creences.

La crisi dona com a fruits negatius que molts pares dimiteixen de la seva responsabilitat educativa, la casa familiar resta moltes hores buida i sense atractiu, i la joventut és sobrevalorada en detriment de la infància, l'adultesa i la vellesa.

Què fer? Els ponents proposen que la família sigui una escola de valors cristians tals com la gratuïtat, l'estètica interior, el diàleg, la justícia, la crítica, la recerca de sentit. I al mateix temps insisteixen en la importància de fomentar la participació dels pares a l'escola i la integració en ella dels discapacitats, així com de promoure una educació integral, és a dir, que tengui en compte valors i actituds.

Actuació en la problemàtica familiar

Càritas, en el seu programa d'actuació, ha de tenir molt en compte els factors de risc per tal de prevenir els problemes i poder incidir-hi d'una forma més global i complerta. Els factors de risc, causats sovint per problemes econòmics, atempten al nucli familiar en tota la seva complexa realitat: material i espiritual, moral, religiosa i cultural. Tothom en surt perjudicat, però d'una manera especial, els infants i adolescents.

Les accions no han de ser aïllades i puntuals, sinó resultat d'una anàlisi de la realitat, i s'han d'inserir en un programa que permeti avançar gradualment cap a un objectiu clar. En tota acció convé que hi intervengui tot el grup familiar i, en alguns casos s'haurà de cercar la intervenció de diverses instàncies (escola, sanitat, ajuntament...). De mica en mica hem d'apuntar a fer que les respostes siguin col·lectives i educatives. I mitjançant activitats d'oci i altres, cercar formes d'integració de les famílies tant en la societat com en la comunitat eclesial.

DELEGACIÓ D'ENSENYANÇA

PROGRAMACIÓ DEL CURS 1992-1993

I. Trobada amb els pares

16 d'octubre. Temàtica: Importància de l'escola de Pares. Ens ajudarà na Maria Dolors Amat, pedagoga. Lloc: Col·legi dels salesians, Ciutadella. Hora: a les 20.30 h.

11, 12, 13 de març. Temàtica: Els pares i l'educació. Ens ajudarà en Gregori Mateu, franciscà que treballa en el Col·legi «Raimundo Lulio» de Madrid i Llic. en Pedagogia i Psicologia.

Lloc: Alaior, Saló Parroquial. Dia 11. Hora: 20. Ferreries, Saló Parroquial. Dia 12. Hora: 21. Migjorn, Saló Parroquial. Dia 13. Hora: 20.30.

II. Trobades amb els mestres

25 de setembre. Temàtica: Organitzar les programacions de l'assignatura de religió, les reunions per arxiprestat i presentar el pla del curs. Lloc: Col·legi dels Salesians, Ciutadella. Hora: 18.

13 de novembre. Temàtica: Els mestres i la problemàtica dels alumnes amb deficiències. Ens ajudaran na Maria Dolors Amat, na Maite Pons i na Rosa Florit, membres del Departament d'Orientació Escolar del Col·legi de St. Francesc de Ferreries. Lloc: Saló Parroquial de Ferreries. Hora a les 20.30.

5 de febrer. Temàtica: El mestre cristià i l'escola. Ens ajudarà el Sr. Bisbe Mns. Francesc Ciuraneta. Lloc: Col·legi del «Corazón de Maria», Maó. Hora: 18.30.

12 de març. Temàtica: La Religió en la Reforma educativa. Ens ajudarà en Gregori Mateu, franciscà i Llic. en pedagogia i psicologia. Lloc: Col·legi de St. Francesc de Ferreries. Hora: a les 18.30.

7 de maig. Temàtica: Presentar i parlar sobre els textos de religió que es presenten pel curs 1993-94. Lloc: Col·legi dels Salesians, Ciutadella. Hora a les 6.30.

Trobada amb els capellans

19 de desembre. Temàtica: l'escola com a camp d'evangelització. Ens ajudarà na Maria Dolors Amat, pedagoga. Lloc: Col·legi St. Francesc de Ferreries. Hora: 9.30.

Seria convenient, a partir d'aquesta trobada, seguir el nostre diàleg a una de les trobades que feim a dalt del Toro els dimecres de matí.

La Delegació d'Ensenyança potència

1. L'escola bàsica de Teologia que es fa a Ciutadella, Ferreries, Alaior i a Maó.
2. Els seminaris monogràfics que organitza l'Institut Diocesà d'Estudis Teològics.
3. El curs de teologia dut a terme pels Germans de les Escoles Cristianes (La Salle de Maó).
4. Cartes trimestrals del Bisbe:
 - Primer Trimestre: La família i l'escola.
 - Segon Trimestre: La Parròquia i l'escola.
 - Tercer Trimestre: El mestre cristià i l'escola.

J. Bosco Faner Bagur
Delegat Diocesà d'Ensenyança

SEMINARI DIOCESÀ

PARAULES DE COMIAT DE MN. MIQUEL ANGLADA

Reverendíssim Pare, Sr. Rector del Seminari, germans Preveres, Seminaristes, al·lotets meus, senyores, senyors! Aquesta és una introducció del tot acadèmica, però la que me surt del cors és simplement: Bona nit, bons amics!

Unes paraules de comiat no són un testament per obrir-lo «post mortem», ni poden esser unes postrimeries que ens puguin fer pensar «fins mai més». Acomiadar-se és dir «fins més tard!».

Tanmateix, però, d'ençà del 22 de juny, dia en què el Bisbe em va comunicar que «hi hauria canvis al Seminari» em vaig fer a la idea que m'hauria d'acomiar. Vaig tenir la sort —un bon do de Déu— d'uns dies d'exercicis espirituals al Toro que em van ajudar a començar a assumir el canvi.

A mi mateix em vaig dir que havia de fer meves les paraules de Jesús: «No he vingut a fer-me servir sinó a servir». Tot quedava dit amb aquestes paraules. La qual cosa no significava per res que no experimentàs una forta sensació de dolor. Són tants d'anys de permanència en aquesta casa... i em deia: hauré de dir adéu als corrents d'aire, a les humitats, a les goteres, als cruïls, als ocells, i, sobretot, als al·lots, a les monges, a en Biel...

En aquest moment, sense estranyes humilitats, sense buits sentimentalismes, pens que cal fer-me perdonar de tots els falls que hagi tingut, i, sobretot, de les

omissions: el testimoni no donat, el pensament no trasmés, la correcció no feta, la paraula no dita, o el gest poc amable, la paraula excessiva.

Fer-me perdonar, sobretot, si en qualque ocasió m'he volgut presentar, pobre de mi, com a model de comportament, com a punt de referència. Tanmateix els qui viuen en aquesta casa han d'aprendre que el tresor que portam, el portam en gerres de fang i que el punt de referència és el Crist Jesús: «estar amb ell», «viure amb ell», «estar empeltat en ell», que «ell visqui en nosaltres», aquestes són les etapes i la meta dels camins de l'evangeli.

Especialment, hi ha una cosa que em dol i que no voldria haver fet mai: parlar malament dels germans preveres amb els seminaristes. Ho he intentat, però no sempre ho he aconseguit. Potser hi ha mancat un bon raig de gratuïtat al meu amor. Sé ben cert que l'amor no està en la línia dels contractes: et don perquè em donis, et faig perquè em facis... Ni el pecat mateix és impediment per estimar perquè podem gosar dir que el nostre pecat és, en certa manera, la mida de l'amor que Déu ens té, altrament ¿com podríem cantar a la Vetla Pasqual allò de «o felix culpa, quae tantum meruit Salvatorem?».

Jo voldria que tots els preveres —des d'en Llorenç Vidal fins en Rafel Portella— que he presentat al bisbe per esser ordenats, haguessin descobert la fraternitat presbiteral, estimant gratuïtament, sense pretendre que la fraternitat hagi d'arrelar en la identitat de maneres de pensar, de preferències pastorals, de punts de vista teològics, polítics, culturals...

M'hauria agradat molt deixar clar, sobretot entre els preveres que m'han tingut de rector, que el presbiteri no existeix com a suma de tots els capellans, que el presbiteri no és un grup de pressió, no és un sindicat de capellans sinó que «els preveres, cooperadors amatents de l'ordre episcopal i el seu ajut i instrument, cridats per al servei del poble de Déu, formen amb el seu Bisbe un únic presbiteri, dedicat a ministeris diversos...» i «en virtut de la sagrada ordenació i missió úniques tots els preveres estan units els uns amb els altres amb una íntima germanor que s'ha de manifestar espontàniament en l'ajuda mútua espiritual i material, pastoral i personal, en reunions i comunitat de vida, de treball i de caritat». Aquestes paraules no me les he inventades jo, són de la constitució dogmàtica sobre l'Església —«Lumen gentium»— del Concili Vaticà II.

Bé, amics meus, jo trob que no he de dir més coses. Només una encara: **MOLTES GRÀCIES!** a vosaltres, Miquel, Willy, Joan, Curro perquè en nom de molts altres m'heu dit que vos heu sentit estimats per mi i jo us dic que m'he sentit estimat. Gràcies per haver pregat junts, per haver celebrat tantes vegades junts l'Eucaristia. Gràcies a les monges de qui he valorat sempre, més que la feina que és prou important, la seva presència acollidora; gràcies a en Biel, el porter, encara que li he dit sovint que «juga de libero», ha estat per a mi un constant testimoni d'amor gratuït als més pobres; gràcies a tots...

Encara voldria dir una paraula a en Joan Huguet, el nou rector del Seminari: Mira, Joan, vint-i-tres anys de viure en aquesta casa i amb aquesta bona gent, han fet que tengui qualque «tic». No t'estranyis si, en alguna ocasió, et dic «i això per què ho heu fet?». No m'ho tenguis per un retret, pensa, més tost, «¿què vols? era ca seva». Joan, deixa que aquesta casa continuï essent ca meva, i els qui hi viviu, els meus germans i germanes.

Moltes gràcies!

SALUTACIÓ DEL NOU RECTOR

Sr. Bisbe, benvolgut Mn. Miquel Anglada, germans preveres, estimats seminaristes, amics tots. Alguns vinguts de més lluny per a acompanyar-nos en aquest dia de la inauguració del Nou Curs i per despedir i agrair al que fins avui ha estat el rector del nostre Seminari. També per felicitar als seminaristes Miquel Cortés i Guillem Ferrer que han rebut els ministeris de l'acolitat i lectorat.

En aquests moments hauria de fer la presentació del que serà el meu programa d'actuació. Dir sobre el futur sempre resulta difícil, per açò prefereixo rebre els consells del que ha estat el meu antecessor.

Som aquí, des del vint de setembre. Arribava d'Alaior i els qui d'allà heu vingut podeu veure que estic bé i content. El dia en que el Sr. Bisbe em comunicava la seva decisió la preocupació fou gran, però després d'haver pregat i posar-ho en les mans de Déu la tranquil·litat retornava a la meva vida, confiant que seria Déu mateix qui guiaria el meu camí.

El meu sí al Sr. Bisbe, no era una nova afirmació, més bé era una continuació d'aquell primer «sí» pronunciat a la meva ordenació en les mans del Sr. Bisbe Mons. Miquel Moncades, que al cel sia.

La meva feina la vull fer en continuació del que ja s'ha fet. No la vull fer sol, tots som necessaris i per açò, com deia abans, conto amb l'ajuda de Déu i amb la vostra pregària.

L'altre dia, uns germans sacerdots em deien: «Estimam molt el Seminari». Gràcies, perquè estimar el Seminari és estimar la Diòcesi. Molts som els qui el volem estimar i una prova n'és la vostra presència. Però, ens podem demanar, què vol dir estimar el Seminari, com l'hem d'estimar? Aquesta estimació suposa no tant estimar l'edifici, les pedres, que per suposat també s'han de cuidar. Més bé, és estimar la vida que es realitza en aquesta casa i sobretot a les persones que hi viuen. I estimar és un fer laboriós, però empesos per la fe ho podem aconseguir.

Ho dic en el meu començament i des de la meva pobresa. Venc amb il·lusió i amb l'esperança de poder ajudar a caminar als joves que Déu ha cridat al ministeri presbiteral perquè responguin amb generositat i valentia.

Vull també agrair al Sr. Bisbe el que hagi escollit a altres preveres per formar l'Equip de Formadors. Als professors que formen el Claustre, gràcies pel vostre esforç gratuït. I a tots els que en aquesta casa hi viuen i hi treballen, religioses i porter, i tants d'altres el més sincer agraïment.

Accepto des d'ara les vostres correccions i les vostres suggerències per tal que tot s'encamini a donar el millor fruit. La feina que m'han encomanat, era la que mai havia pensat, per açò la meva pregària és la del qui es sent servent inútil però sempre en les mans del seu Amo, per açò dic: «Senyor aquí em teniu!», i també per a tots vosaltres.

Que la vostra presència avui aquí, no sigui casual, sinó que sigui signe de tota l'estima que us mereix el Seminari. Sé que el portau al cor i que el tindreu present a la vostra pregària. Que sigui el cor de la nostra diòcesi, que sigui ca vostra, aquí hi teniu uns amics que sempre us esperen. **MOLTES GRÀCIES.**

MEMÒRIA CURS 1991-1992

A finals de setembre de l'any passat ens trobàvem novament en aquesta casa un grup de joves, disposats a començar un nou curs. Aquest any érem més pocs, però també hi havia cares noves, en Francesc Gomila (en Curro). En relació al curs anterior, la comunitat havia disminuït, però no perquè alguns ho haguessin deixat, sinó perquè en Florenci, en Rafael i en Joan Miquel havien acabat els estudis al Seminari. Tots ells ja són capellans.

Com cada any, els primers dies els vam dedicar a arranjar un poc la casa. Però aquest any van ser més pocs dies, ja que el primer d'octubre començàvem puntualment les classes.

Com ja és costum, dia 12 d'octubre, vam fer la inauguració del curs, encara que les classes ja feia estona que havien començat. En Francesc (en Curro), tot l'any va anar a l'Institut per acabar el batxillerat, havia de fer el C.O.U. Els altres, amb la incorporació d'en Joan seguïem els cursos de Teologia. Amb les assignatures d'Eclesiologia, Història de la Filosofia, Cristologia, Psicologia, Tractat de Déu, Moral, Corpus Paulí i Llibres Profètics. Els professors foren, el Sr. Bisbe, en Miquel Anglada, en Sebastià Taltavull, en Bosco Faner, en Francesc Triay i en Joan Febrer. A més d'en Joan Bestard, Vicari General de Mallorca, que ens va fer un curset sobre «Anàlisi Política actual».

En quant a la formació espiritual, vam realitzar els exercicis espirituals el mes de febrer aquí mateix al Seminari, dirigits pel Sr. Michel.

Els qui convivim en aquesta casa, vam fer-nos presents enmig de la gent. Per una banda, amb la nostra tasca pastoral que realitzam els caps de setmana, amb la mensual pregària per les vocacions i amb la campanya del dia del Seminari, que enguany vam celebrar de forma diferent, ja que érem pocs i no podíem arribar a totes les parròquies i comunitats de Menorca, com havíem intentat fer altres anys. Així organitzàrem tres celebracions de l'Eucaristia, una a cada arxiprestat, les quals foren presidides pel Sr. Bisbe, acompanyat pels superiors del Seminari i els seminaristes reunits amb la comunitat. Amb açò, intentàvem que la gent ens conegués un poc més i que nosaltres coneguéssim les comunitats de la diòcesi.

Un fet que també cal destacar, és que el 26 de febrer arribava a Menorca Monsenyor Josep Vilaplana, Bisbe de Santander, per fer la visita apostòlica al Seminari. Encara que quasi no vam tenir temps de conèixer-lo, ja que només va fer un dia entre nosaltres certament, però, molt intens.

En els primers dies de febrer acompanyàrem en el silenci, la pregària i l'esperança de la resurrecció en Willy i sa família en el moment dolorós de la mort de son pare, el dia 14 de febrer.

També em sent obligat a fer memòria dels nostres germans preveres que ens van deixar el curs passat, el Sr. Bartomeu Febrer, el Sr. Fernando Martí i el Sr. Martí Domingo, al cel siguin. Però deixaven el relleu de la seva vida d'entrega a l'Església a tres nous joves: dia 3 de maig, a la parròquia del Roser d'Es Castell, fou ordenat de prevere en Joan Miquel i, dues setmanes més tard, dia 16 de maig, en Florenci i en Bosco foren ordenats a la Catedral. També hem de tenir present l'ordenació de diaca d'en Rafael, el dia de Tots Sants a la parròquia de Sant Cristòfol a Es Migjorn Gran.

Durant el curs passat, vam fer moltes altres coses, que no dic per no allargar-me massa, i que tots més o manco ja coneixeu. Va ser un curs un tant diferent dels altres, molt marcat per les ordenacions de preveres, el darrer ha estat en Rafael, fa sols una setmana. Açò ha donat nous aires de joventut a la diòcesi, i que a nosaltres ens ha encoratjat molt per seguir cap endavant. Sempre, però, amb l'esperança que en algun moment seran ocupades les habitacions buides que van deixar els companys que ja són preveres. I finalment, un curs també marcat pel canvi de rector, encara que açò passà durant l'estiu. En Miquel, després de vint-i-tres anys de rector del Seminari passava a ser rector de la parròquia del Roser de la Catedral i el succeïa en Joan Huguet.

GRÀCIES

INSTITUT DIOCESÀ DE TEOLOGIA

PROGRAMA DEL CURS 1992-1993

¿Teologia? I tant! Perquè seguir Jesucrist és també conèixer-lo i comunicar-lo.

I per açò fa falta estudiar els evangelis i la tradició, comprendre els desafiaments culturals i socials d'avui, aprendre de donar-hi resposta.

L'Institut de Teologia t'ofereix unes oportunitats d'avanç en el coneixement de la teva fe.

Aprofita-les. Seccions: A) Centre d'estudis teològics. Seminari Diocesà. Ciutadella. Responsable: Joan Bosco Faner. B) Escola Bàsica de Teologia. Ciutadella, Ferreries, Alaior i Maó. Responsable: Sebastià Taltavull. C) Seminaris i jornades. Pobles i El Toro. Responsable: Joan Febrer.

A) Centre d'Estudis Teològics. Destinataris: estudiants de Teologia del Seminari Diocesà, i religiosos/es i laics/ques previ examen d'aptitud. Lloc i dies: Seminari Diocesà, a Ciutadella, de dilluns a divendres, de 9.00 a 13.00 h.

Assignatures i professors: Organització i planificació pastoral (F.X. Ciuraneta); Dret canònic (R. Oleo); Antropologia teològica (S. Taltavull); Teologia moral fonamental (F. Triay); Llibres sapiencials AT (J. Febrer); Litúrgia especial (M. Anglada); Homilètica (J. Lligades, Barcelona); Patrologia (J. Sastre); Història de la filosofia (M. Anglada); Filosofia de la naturalesa i de la ciència (L. Florit); Teodicea i filosofia de la religió (B. Faner); Pentateuc i llibres històrics AT (J. Febrer); Introducció a la teologia (F.X. Ciuraneta); Sociologia general i religiosa (J. Bestard, Mallorca); Orígens del cristianisme (G. Pons); Doctrina social de l'Església (S. Taltavull).

B) Escola Bàsica de Teologia. Aquest curs i el pròxim s'ocuparà exclusivament de preparar el I CONGRÉS DE CATEQUESI DE CATALUNYA I LES ILLES, d'acord amb els materials de reflexió i estudi servits pel SIC (Secretariat Interdiocesà de Catequesi), a través de la Delegació Diocesana de Catequesi.

Llocs i dies: Ciutadella: dilluns, a les 21.00 h. Seminari. Ferreries: dilluns, a les 21.00 h. Col. St. Francesc. Alaior: dijous, a les 21.00 h. Rectoria. Maó: dijous, a les 20.30 h. Casa de l'Església.

Altres pobles: centre parroquial, hora i dia convinguts.

Les sessions seran quinzenals i s'alternaran amb la preparació pràctica de la catequesi.

Presentació del Congrés: Ciutadella, dilluns, 5 octubre, 21.00 h. Ferreries, dilluns, 19 octubre, 21.00 h. Alaior, dijous, 15 octubre, 20.30 h. Maó, dijous, 8 octubre, 20.30 h.

C) Seminaris i jornades. Objectiu: aprofundir en una temàtica concreta i posar-se al dia d'antigues i noves qüestions per tal de viure, comprendre i comunicar l'Evangeli d'acord amb els temps actuals.

Destinatari: joves o adults, creients o en recerca amb una certa base de formació que els capaciti per a entendre i assimilar les qüestions estudiades.

I. Seminaris: Amb l'ajut d'un professor, llegir, interpretar, resumir, dialogar sobre el tema escollit i esdevenir capaços d'expressar-ho de forma oral i/o escrita.

Temàtiques i professors: Ciutadella: (dijous, a les 21.00 h.). Església de Jesucrist i Regne de Déu (Sebastià Taltavull). Doctrina Social de l'Església (Sebastià Taltavull). Ferreries: (dimecres, a les 21.00 h.). L'itinerari conscient i creient cap a Déu (J. Bosco Faner). Alaior: (dimarts, a les 21.00 h.). Llegir la història amb ulls de fe. Antic Testament (Joan Febrer). Maó (dijous, a les 21.00 h.). Història de la salvació. 1er. semestre (Josep Sastre). L'Església en el món en els quatre primers segles. 2on. semestre.

II. Jornades: Es fan Al Toro de les 10.00 a les 17.30 h. i són dirigides per un professor de fora que exposa un tema monogràfic. Comprenen: conferència, col·loqui i/o grups, taula rodona (segons el tema).

Són obertes a tothom.

Temes i professors: «La família avui i aquí», per Salvador Cardús, Sociòleg; «Jesús i l'Església en el NT», per Rafael Aguirre (o Armand Puig); «Sensibilitat religiosa», per Emeterio Sorazu, de San Sebastián; «Pobresa i abundància», lectura ètica i religiosa de la nostra societat, per Víctor Renes, de Càritas espanyola.

Les dates ja es confirmaran oportunament.

SECCIÓ INFORMATIVA

ACTIVITATS DEL SR. BISBE

Mes de setembre

- 2.- Rep visites.
- 3.- Rep visites. Presideix la presentació de la revista de les festes de la Mare de Déu de Gràcia.
- 4.- Rep visites. Visita les obres de restauració de la capella del Sant Crist de Ciutadella.
- 5.- Administra el sagrament de la confirmació i presideix el rellevament del rector a la parròquia de Sant Rafel.
- 6.- Assisteix a l'ordenació del Bisbe d'Eivissa, Mons. Javier Salinas Viñals.
- 7.- Rep visites.
- 8.- Presideix l'Eucaristia de la festa de la Mare de Déu de Gràcia a la parròquia de Sta. Maria de Maó.
- 9.- Consell de govern.
- 10.- Rep visites.
- 11-14.- Estada al seu poble.
- 15-17.- Rep visites.
- 18.- Presideix el funeral del pare d'un salesià.
- 19.- Participa en un programa de COPE.
- 20.- Presideix els rellevaments dels rectors de la parròquia de la Catedral i de Santa Maria de Maó.
- 21.- Trobada dels Srs. Arxiprestos.
- 22-23.- Rep visites.
- 24.- Participa en la reunió de la Delegació de Missions.
- 25.- Visita el Sr. Batle de Maó. Presideix l'obertura de curs de la Càritas interparroquial de Ciutadella.
- 27.- Presideix el rellevament del rector de la Parròquia de Sant Lluís. Participa en la trobada dels E.M.D.
- 28.- Es reuneix amb els delegats de missions de les diòcesis de Catalunya i les Illes.
- 29.- Rep visites. Participa en la reunió de la Delegació Diocesana de Càritas.
- 30.- Es reuneix amb els Srs. Arxiprestos. Participa en el Claustre de professors del Seminari. Visita malalts.

Mes d'octubre

- 1.- Rep visites.

- 2-3.- Assisteix a la presa de possessió del nou arquebisbe de València, Excm. i Rvdm. Mons. Agustín García-Gasco Vicente.
- 4.- Confereix l'Orde del presbiterat a Mn. Rafel Portella Moll, a la parròquia de Sant Francesc de Maó.
- 5.- Rep visites. Presideix la inauguració del Curs de Catequesis de l'arxiprestat de Ciutadella.
- 6-7.- Rep visites.
- 8.- Presideix la inauguració del Curs de Catequesi de l'arxiprestat de Maó.
- 9.- Participa en un programa de COPE.
- 10-11.- Assisteix a l'ordenació de prevere de Mn. Joan Enric Reverte Simó.
- 12.- Presideix la inauguració del Curs al Seminari Diocesà.
- 15-16.- Rep visites.
- 18.- Presideix l'Eucaristia commemorativa del XXXè. aniversari de la parròquia de Sant Esteve de Ciutadella.
- 19.- Inauguració del Curs de Catequesi a la parròquia de Ferreries.
- 20-22.- Rep visites.
- 23-29.- Assisteix a Roma a les beatificacions dels germans de Sant Joan de Déu i dels Cleratians, martiritzats durant la guerra civil espanyola.
- 30.- Es reuneix amb el Consell d'Economia.
- 31.- Presideix la reunió del Consell de Pastoral Diocesà. Administra el sagrament de la confirmació a la parròquia de Santa Maria de Ferreries.

CRÒNICA DIOCESANA

APERTURA DE CURS DE CÀRITAS INTERPARROQUIAL

Ciutadella de Menorca

El passat dia 25 de setembre, al Seminari Diocesà, presidida pel Sr. Bisbe, es va celebrar la Inauguració de Curs de la Càritas Interparroquial. Es va començar amb una pregària preparada pel Moviment de Joves Cristians de Menorca-JARC. Pregària pausada i participada.

Acabada aquesta, a la Sala d'Actes, es va presentar el doble objectiu per aquest curs: Atenció a la Família, d'acord amb l'Objectiu pastoral diocesà i, la integració dels joves al voluntariat de Càritas.

Acabada l'exposició de l'objectiu i el diàleg que aquest va motivar, compartírem unes coques i pastes que els voluntariats de les distintes parròquies van aportar. Aquest compartir va fer que la gent parlés distendidament dels distintes problemes que les Càritas parroquials tenen plantejats, no sols a nivell dels ob-

jectius proposats, sinó en l'atenció puntual de cada dia a les persones concretes.

Valoram molt positivament aquest tipus d'inauguració trobada que ajuda a la gent a coneixe's i animar-se a treballar. Ens fa descobrir que en la tasca de servei als germans no som franc-tiradors i als joves els ajuda a descobrir les necessitats on poden orientar la seva generositat.

TROBADA D'INICI DE CURS DELS EQUIPS DE LA MARE DE DÉU

El darrer diumenge de setembre va tenir lloc la trobada de començament de curs dels E.M.D. Amb una assistència ben nombrosa —un centenar de parelles— ens reunírem per a tractar un tema bàsic a dintre de les famílies cristianes. «LA TRANSMISSIÓ DE LA FE».

Ens ajudà en la reflexió Teodor Suau, el qual amb un llenguatge molt plaer i plagat d'exemples força entenedors, ens animà a comunicar als altres qualque cosa que hagi estat interessant per a nosaltres, en aquest cas la nostra fe, que no és més que una manera de viure, és tenir els sentiments de Crist, és tenir l'Amor com a Absolut.

Per compartir aquest estil de vida va partir del que feia Jesús: 1.- Crea un grup; 2.- Anuncia; 3.- Celebra; 4.- Actua.

Un aspecte que sovint pareix oblidat és que no hem de conquistar l'Amor de Déu, sinó que és Ell qui ens l'ha regalat. No es tracta de complir una sèrie de normes per a tenir a Déu content, més bé consisteix en experimentar l'alegria de sentir-te estimat per Ell, de sobre que està en cada un de nosaltres. Si Déu ens estima amb els nostres defectes i limitacions, si ho comprenem i ho vivim podrem transmetre el vertader Amor i sabrem agafar una actitud positiva envers els altres.

Dintre del nucli familiar és possible aquest Amor sense límits. Encara que estones la família cristiana és contradictòria i navegam entre la feblesa i l'eficàcia, no ens hem d'espantar; si tenim dificultats és que anem per bon camí, l'Amor és capaç de superar-les. Per transmetre la fe no hem de fer créixer en nosaltres sentiments de culpabilitat, ja que ens desmobilitzen. Hem de voler pensar que les coses bones acaben per vèncer.

Totes aquestes qüestions foren concretades en el diàleg en parella i més tard en la posada en comú als diversos grups.

El capvespre es celebrà l'Assamblea dels E.M.D., a on, entre altres punts es parlà del lema elegit pel Consell Pastoral Diocesà, és a dir de la «revitalització de la família», i de la feina que, a través dels Equips podem anar realitzant per a transmetre la nostra fe. També es tracta de la renovació de càrrecs del sec-

tor B de Menorca. En Pere Melis i na Mari Nebot passaren la torxa a en Sebastià i na Martina que, prenen el relleu amb noves forces i il·lusió.

La celebració de l'Eucaristia, va cloure aquesta jornada, fent pregària i acció de gràcies de tot el que havia suposat per a noltros aquest dia de convivència.

ORDENACIÓ DEL RVDM. JAVIER SALINAS VIÑALS BISBE D'EIVISSA

El passat diumenge dia 6 de setembre, rebia l'ordenació episcopal el prevere valencià Javier Salinas Viñals, com a nou bisbe de la diòcesi d'Eivissa.

Des del dia anterior i el mateix diumenge anaven arribant a l'illa els bisbes, un gran nombre de preveres de la diòcesi de València i d'altres llocs, així com els familiars i amics del bisbe electe.

L'ordenació episcopal, la duració de la qual va ser de tres hores, es realitzà al poliesportiu insular, degut a les obres de restauració que es realitzen a la Catedral d'Eivissa. El recinte molt ben acondicionat per aquest esdeveniment, afavorí una bona participació; l'altar situat al centre de la nau ajudà els fidels, des de les grades, a tenir una perfecta visió de tota la celebració. Els cants foren interpretats per una coral eivissenca i acompanyats pel poble de Déu. El nombre d'assistents fou de unes tres mil persones i més d'un centenar de concelebrants.

A les devuit hores, començà la processó d'entrada. Obrien el pas una nombrosa representació dels grups folklòrics de les illes Pitiüses i els portadors de les banderes de les parròquies, com a signe representatiu de la seva identitat. A continuació seguien els acòlits, els seminaristes, el clergat, el col·legi de consultors, el vicari general de la diòcesi, el bisbe electe Javier Salinas Viñals, acompanyat de dos preveres assistents i els bisbes: Jesús Pla Gandía (emèrit de Sigüenza-Guadalajara); Francisco Javier Martínez Fernández (auxiliar de Madrid); Antonio Cañizares Llovera (Ávila); Santiago García Aracil (Jaén); Antonio Vilaplana Molina (León); José Gea Escolano (Mondoñedo-El Ferrol); Francisco Álvarez Martínez (Orihuela-Alicante); José Vilaplana Blasco (Santander); Manuel Ureña Pastor (Alcalá de Henares); Francesc Xavier Ciuraneta Aymí (Menorca); Teodor Úbeda Gramaje (Mallorca); Rafael Sanus Abad (administrador apostòlic de València); Agustín García-Gasco Vicente (preconitzat de València); Ramon Torrella Cascante (Tarragona); Ricard Ma. Carles Gordó (Barcelona); Ángel Suquía Goicoechea (cardenal arquebisbe de Madrid i president de la Conferència Episcopal); i Mario Tagliaferri (nunci apostòlic), que oficià com a celebrant principal.

La celebració va seguir l'ordre que indica la mateixa litúrgia de l'ordenació episcopal: ritus inicials, litúrgia de la paraula, l'homilia del nunci comentant els textos bíblics i presentant el nou bisbe com «un home jove, amb arrels civissenques; un home de Déu que valora la vida i sap de la feina i la joia que comporta transmetre la fe». Parlà dels inicis del cristianisme a Eivissa i també de la pèrdua espiritual derivada de la confluència de cultures i dels canvis humans motivats pel fenomen turístic.

Va continuar la celebració amb el rite de l'ordenació i el nou bisbe va ser interrogat sobre la nova missió que se li confiava. Es van invocar els sants per després passar a l'acte de la imposició de les mans i l'oració consagratòria, mitjançant la qual el qui ha estat cridat rep la plenitud del sacerdoci.

Amb els signes complementaris de la unció s'expressa la participació del sacerdoci de Crist; amb l'entrega del llibre dels evangelis, la condició de mestre en la fe; amb l'entrega de l'anell es significa la fidelitat a l'Església; amb la mitra i el bàcul, el ministeri de Pastor; i amb la intronització a la càtedra el nou bisbe prenia possessió de la diòcesi que el Sant Pare li confià. Després, rebé el bes de la pau expressant-se així la recepció al col·legi episcopal. Proseguí la celebració amb la litúrgia de l'eucaristia, que ja presidí el nou pastor.

La celebració es va realitzar en un clima de religiositat. Acabada la comunió, el nou bisbe es va dirigir a l'assemblea amb una llarga allocució en la qual es definí com un «saguntí d'origen, conscient de les meves limitacions però segur de ser un home de Crist». Va dir que per ell l'arribada a Eivissa «era tornar a casa», en referència als seus antecedents familiars. Continuà animant els fidels a perseverar enmig de tants de canvis culturals, i entre altres coses assenyalà que volia ser un home de diàleg, que coneixia el fenomen del turisme, que venia disposat a treballar, a estar al costat dels més pobres i a anunciar la veritat del Crist a un món que en té tanta necessitat. La part principal de l'allocució explicà el lema escollit per al seu episcopat: «Gaudete in Domino», alegrau-vos en el Senyor. Finalitzà les seves paraules agraint a tanta gent que fins aquell moment l'havien ajudat i demanà que ho seguissin fent.

Acabà l'acte, després de la benedicció, amb un «besamanos» que fou de llarga durada.

Hi assistiren, de la nostra diòcesi, a l'ordenació el bisbe i quatre sacerdots. Desitjam a Javier Salinas que el seu pontificat sigui molt fecund per a l'Església germana d'Eivissa i Formentera.

ORDENACIÓ PRESBITERAL DE MN. RAFEL PORTELLA MOLL

Diumenge passat els vells murs de la parròquia de Sant Francesc de Maó semblaven rejuvenir pel contacte amb la nombrosa i viva assemblea litúrgica que acollien. La festivitat del titular de l'església —el popular sant d'Assís— coincidí amb l'ordenació d'en Rafel Portella, que ha exercit el ministeri diaconal en la comunitat cristiana que constitueix aquella parròquia.

Les eucarísties d'ordenació esdevenen en l'actualitat una festa de tota l'església diocesana, amplemment representada en la celebració. Presidida l'assemblea pel bisbe Francesc Xavier Ciuraneta, s'hi féu present la pràctica totalitat del presbiteri, religiosos, molts fidels de la ciutat de Maó i de la població d'Es Migjorn, així com d'altres creients de les diverses localitats de l'illa. La nau del temple i les capelles laterals s'ompliren totalment.

Litúrgia de la paraula

Després de l'himne de lloança de la processó d'entrada, el cant del glòria i la pregària presidencial, es proclamaren les lectures de la litúrgia de la Paraula, elegides expressament per a aquesta celebració: el poema d'Isaïes que descriu la missió del profeta; l'himne a l'amor de Déu que s'ha manifestat en Crist Jesús, de la carta als romans; i el manament de l'amor que s'expressa en el servei i en la donació, segons el quart evangeli.

En l'homilia, el bisbe es dirigí principalment al qui havia de ser ordenat. Es referí al «do del sacerdoci com la forma més concreta que Déu ha tingut d'estimar-nos». «Sabem que aquest és el camí que Déu ha volgut per a nosaltres, l'hem preferit i deixam altres coses, legítimes certament, però que no s'avenen amb la nostra donació sacerdotal», afirmà. Explanà, a continuació, les característiques de la caritat pastoral, virtut que «ha d'animar i guiar la vida espiritual del prevere com a configurat a Crist, Cap i Pastor». Definida la caritat pastoral com «la total donació de si mateix a l'Església», el bisbe destacà quatre característiques per a convertir-la en experiència concreta de vida: 1) la «comprensió de Crist com a servent», que demana «humilitat i obediència»; 2) «amor a l'Església», que d'una manera específica «exigeix del sacerdot una relació personal de comunió amb el bisbe i amb els germans preveres»; 3) «cercar l'aliment suprem en l'Eucaristia»; 4) «servir els homes; i dintre d'ells, preferentment els pobres, els pecadors». Finalment, el bisbe invità a qui anava a rebre el presbiterat a esforçar-se per mantenir sempre una intensa relació d'amistat amb Jesucrist: «acostuma't a pensar que sempre hi ha algú que t'espera i t'acompanya, algú a qui res teu li és indiferent».

Ordenació

Abans de l'homilia, es féu la crida del candidat i la petició de l'ordenació. L'ordenand respongué amb l'expressiva fórmula «som aquí»; i la sol·licitud de l'ordenació va ser ratificada per la comunitat parroquial de Sant Francesc a través d'un representant seu que es referí a l'activitat pastoral allí desenvolupada.

En el ritual d'ordenació dels preveres s'expressa que els sacerdots són col·laboradors del bisbe i membres del presbiteri.

El candidat es comprometé a ajudar al bisbe en el servei i guiatge del poble de Déu; a anunciar l'Evangelí i celebrar els sacraments segons la tradició eclesial; a unir-se cada dia més a Crist i consagrar-se amb ell a Déu i als homes. Finalment prometé viure en comunió amb respecte i obediència.

Després de la invocació dels sants, el bisbe li transmeté la missió que ell mateix ha rebut conferint-li el sacrament a través del signe de la imposició de les mans i la pregària consagratòria. Tots els preveres presents repetiren el mateix gest de la imposició de les mans per significar l'entrada del nou prevere al presbiteri. Seguí la unció de les mans del consagrat amb el crisma perquè santifiqui el poble i oferesqui a Déu el sacrifici eucarístic. El bisbe li lliurà les insígnies de la seva missió: el calze ple de vi i la patena amb el pa, que havien presentat prèviament els familiars més directes del nou ordenat. Amb l'abraçada del nou ordenat al bisbe i a tots els preveres acabà aquesta part de la celebració.

Eucaristia

En la litúrgia eucarística concelebrà per primera vegada el nou sacerdot amb el bisbe i els altres preveres.

En tot moment la participació dels fidels va ser intensa. El clima de silenci, pregària i gojosa expectació es combinà amb una profusió de càntics rítmics i acompanyament instrumental dels joves de la parròquia.

En la pregària eucarística es féu explícit el record del pare difunt del nou prevere, encomanant-lo al Senyor.

CAMPAMENTS D'ESTIU

L'estiu, amb el bon temps i les vacances escolars, és l'època que convida a sortir al camp i gaudir de la natura tot convivint estretament amb amics de sempre i amb nous-vinguts. La majoria de parròquies i moviments organitzen campaments, excursions, rutes i altres activitats per oferir als més joves la possibilitat de viure uns dies diferents a la resta de l'any.

Enguany un total de 1.050 al·lots i adolescents d'edats compreses entre els 9 i 17 anys han participat a Menorca en aquestes activitats organitzades per entitats d'església.

Els campaments amb una durada mitja d'una setmana, han servit en alguns casos per reforçar la feina feta durant el curs de catequesi. En altres s'ha volgut potenciar la convivència, la comunió, el servei i el respecte pels altres. Els valors humans i cristians estaven al rerafons de cada activitat. Així ho indiquen els objectius cercats i els lemes de cada activitat: «Sempre a punt per servir i seguir a Jesucrist», «Jesús m'ha mirat»...

Les més variades activitats s'han portat a terme: des de programar i elaborar una pel·lícula (acabant amb l'entrega d'Oscars, faltaria més!) o viatjar per la història de Menorca en la màquina del temps, fins a conquerir l'Oest americà o viure al cel i a l'infern.

No hi han mancat viatges a fora. El Montseny; la Serra de Tramuntana, Sta. Llúcia, Lloret (aquests a Mallorca); Barcelona, han estat llocs de trobada amb joves d'altres indrets en intercanvis sempre enriquidors. Fins a Dublín han arribat els de la Salle de Maó per aprendre anglès.

A Menorca els llocs escollits (o imposats, donat la manca d'espais i de legislació aclarida) han estat St. Joan de Missa, Trebalúger, Biniparratx, Sta. Anna (Macarella), Binitalaoet, Ferragut, Mongofre, Biniparratx, Sa Torreta. Açò els que no s'han decidit per la clàssica i sempre nova volta a peu a Menorca.

Totes aquestes activitats han estat possibles gràcies a l'interès i entrega de molts joves monitors que, des de l'Escoltisme o des de les parròquies dediquen bona part de les seves vacances a treballar pels més joves. També els pares i mares aporten i no poc a l'èxit dels campaments i rutes oferint-se a fer el menjar o a transportar al·lots i estris.

Un estiu, idò, que si bé és temps de dispersió pel que fa a la vida parroquial, és a la vegada ben ple d'activitats que arrepleguen un bon grapat de gent, creients compromesos uns, més allunyats altres. Un estiu ple de noves experiències, de noves amistats, d'algun enamorament... Un estiu que ens prepara per començar el nou curs, ja a les portes.

Rafel Portella

«SER-HI ENGRESCA. ELS POBLES TENIM DRET A ESTAR BÉ»

Aquest és el lema de la campanya de la JARC aprovada en la recent assemblea diocesana. Aquesta se celebrà el passat dia 17 a St. Antoni Ma. Claret

(Ciutadella) i hi assistiren una cinquantena de joves. Es va informar de les accions fetes el curs anterior i del programa d'aquest; al mateix temps es van sotmetre a deliberació i votació de l'assemblea diverses qüestions. La campanya 92-94 vol imposar la recerca de la felicitat a través de la feina i del compromís solidari.

ASSEMBLEA GENERAL DE LA FRATERNITAT DE MALALTS

A les 4 hores de la tarda del passat diumenge dia 25, l'aspecte que oferia l'entrada del Col·legi «St. Josep», de Maó, no era l'habitual. En lloc de les rialles i salutacions de fiets i al·lotes hi havia les de joves ja fets i de gent adulta. Més encara, alguns d'ells anaven en cadira de rodes. Era la «Frater» de Menorca que s'aplegava per celebrar la seva Assemblea anual.

La primera cosa va ser un record de la Mercè Seguí responsable diocesana durant els darrers quatre anys i que feia pocs dies acabava de sotmetre's a una delicada operació quirúrgica. Després els sons de la guitarra acompanyaven la pregària, i continuaven en veu alta afirmant: «Jo voldria lluitar amb tots els homes perquè el desert d'aquest món esdevengui un jardí... Senyor, ho voldria dir a tot home, al paralític, a l'humiliat, al coix, al ferit: comença a viure, a creure, a esperar...». Queda reflexada idò l'esperança de l'Assemblea.

Les distintes «funcions» donaren compte de la seva activitat durant el curs passat. Així els de «Formació» informaren de la marxa dels 13 grups que existeixen: un a Es Castell, 4 a Maó, 5 a Ferreries i 3 a Ciutadella. En la revisió que s'efectuà a final de curs quedà reflexat que s'havien pres seriosament la visita a altres malalts i la integració dins les activitats de l'església i de la societat.

Els del «Temps lliure» comentaren el Campament a Biniparratx el mes de juliol; les tres excursions diocesanes que s'havien aprofitat per posar-se en contacte amb els Ajuntaments de Ciutadella, Alaior i Maó amb els quals produïren contactes molt interessants.

Els de la funció «l'Acció Social» a més de rallar sobre la integració dins les Escoles d'Adults, i altres col·lectius, notificaren que en els pròxims dies, com ja s'ha fet en altres ocasions, s'establirà contacte, amb el Consell Insular (es pertany al Patronat Social) i també es col·laborarà amb el «Treball de Suport» (integració de disminuïts físics i síquics) a les empreses, que tindran un acompanyament durant 6 mesos).

Es procedí a la presentació de les tres candidatures a Responsables i Consiliaris diocesans (una de Ferreries, una altra de Maó i una tercera de Ciutadella). Es procedí a la votació i quedaren elegits com a responsables diocesans Joan

Florit i Gabriel Enrich i com a Consiliari Antoni Sintes. Visca Ciutadella!

Una pregària i uns caramels acabaren d'endolcir la reunió.

JOC-JOBAC «NO PASSIS DE LLARG»

Aquest lema tan suggerent amb què s'encapçala aquest article és el que ens ocuparà la campanya d'aquest curs per als militants de la JOC-JOBAC (únic moviment des del Consell del maig passat). I aquest ha estat, no podia ser d'altra manera, el lema que ens ha aplegat a les jornades d'INICI de CURS que, com cada any, dedicam al llançament de la Campanya.

Aquestes jornades, celebrades al Toro els passats 16 i 17 d'octubre, van representar per a la federació un bon «brainstorming» (pluja d'idees). L'objectiu de les jornades era bàsicament fer-nos sensibles a aquesta qüestió: «els joves de què passen de llarg?; i noltros, com a joves que som, de què passam de llarg?». El llistat de respostes a aquesta pregunta va ser ben extens i serà el punt de partida perquè la coordinadora i l'equip responsable de la federació ho vagin destriant i analitzant, a fi que amb la campanya d'aquest curs poguem concretar un sol aspecte del qual els joves passam de llarg i treballar-lo amb la profunditat que la Campanya ens exigeix.

La CAMPANYA com a proposta educativa, metodològica i eina d'evangelització que és, es pot definir com una acció col·lectiva, que ens implica a tot el moviment. Alhora cada federació la concreta a la seva realitat, però sempre hi haurà uns elements comuns que s'han de tenir ben presents: ha de partir d'una precarietat que patim els joves del món obrer i popular de la qual en farem un VEURE (sensibilització), un JUTJAR (reflexió) i un ACTUAR (transformació). Aquest és l'esquema bàsic de tota campanya: una acció col·lectiva que vol donar resposta a una situació que patim els joves, i que vol implicar-hi tant els joves del moviment en sí com els qui no hi són.

El contingut que s'esdevé al llarg de tota la campanya el trobam a la «paràbola del bon samarità», Lc 10,25-37 on podem llegir que «arribà prop d'ell i el va veure» —VEURE—, «se'n va compadir» —JUTJAR—, i se n'ocupà» —ACTUAR—.

Aquesta paràbola ha estat pròpiament la que ha inspirat la campanya d'enguany. D'aquest NO PASSIS DE LLARG en volem fer una bona notícia per a noltros i per a tots els joves a qui poguem arribar. Perquè en el fet de no passar de llarg —com el bon samarità— hi descobrim el Regne de Déu tant per a qui

acull com per a qui és acollit: i açò hi tenen dret tots els joves a qui ens volem adreçar.

El VEURE d'aquesta campanya consisteix en OBRIR ELS ULLS i mirar al nostre voltant per descobrir què fan els joves, a què aspiren, què viuen a la feina/estudi, per què lluiten, de què passen i de què passam els joves. en el JUTJAR ens mirarem l'Evangelí i les respostes ja existents per descobrir QUIN MÓN VOLEM, vivint l'alegria de ser cridats per comunicar la Notícia als joves. I en l'ACTUAR realitzarem plenament el tema, duent a terme l'acció col·lectiva que ens dugui al «no passis de llarg».

Com veis hi ha un bon pla de feina. Ara només cal posar-nos-hi!

JOC-JOBAC

SECCIÓ DOCUMENTAL

MENSAJE DE JUAN PABLO II CON MOTIVO DE LA JORNADA MUNDIAL DEL EMIGRANTE

Queridos hermanos y hermanas:

1. Ya forman parte de la crónica diaria las noticias de desplazamientos de pueblos pobres hacia países ricos, de dramas de prófugos rechazados en las fronteras y de emigrantes discriminados y explotados.

Esos hechos no pueden menos de repercutir en la conciencia de los cristianos, que han hecho de la acogida solidaria de quien se encuentra en dificultad un signo distinto de su fe.

La emigración trae consigo consecuencias preocupantes por las laceraciones familiares, el desarraigo cultural y la incertidumbre del futuro que tienen que afrontar las personas que se ven obligadas a abandonar su tierra.

A este propósito la Jornada mundial del emigrante, que todas las Iglesias particulares están invitadas a celebrar en un domingo, establecida por las Conferencias Episcopales nacionales, ofrece la oportunidad de reflexionar sobre estos problemas, a fin de tomar conciencia de sus aspectos dramáticos y promover una campaña de sensibilización y solidaridad.

MENSAJE A LOS JÓVENES Y A LAS JÓVENES DEL MUNDO CON OCASIÓN DE LA VIII JORNADA MUNDIAL DE LA JUVENTUD 1993

«Yo he venido para que tengan vida
y la tengan en abundancia»
(Jn 10,10)

Muy queridos jóvenes:

1. Después de los encuentros de Roma, de Buenos Aires, de Santiago de Compostela y de Czestochowa, sigue nuestra peregrinación sobre los caminos de la historia contemporánea. La próxima etapa será en Denver, en el corazón de los Estados Unidos, junto a las Montañas Rocosas de Colorado, donde, en agosto de 1993, se celebrará la VIII Jornada Mundial de la Juventud. Allí, junto a unos jóvenes americanos, se darán cita, como ya ha sucedido en los encuentros anteriores, chicos y chicas de todo el mundo, representando la fe más viva o, al menos, la búsqueda más apasionada del universo juvenil de los cinco continentes.

Estas manifestaciones periódicas no quieren ser un rito convencional, es decir, un acontecimiento que se justifica en su misma repetición. Al contrario, nacen más bien de una necesidad profunda que tiene su origen en el corazón del ser humano y se refleja en la vida de la Iglesia, peregrina y misionera.

Las Jornadas y los Encuentros Mundiales de la Juventud marcan providenciales momentos de reflexión: ayudan a los jóvenes a interrogarse sobre sus aspiraciones más íntimas, a profundizar su sentido eclesial, a proclamar con creciente gozo y audacia la común fe en Cristo, muerto y resucitado. Son momentos en los que muchos de ellos maduran opciones valientes e iluminadas, que pueden contribuir a orientar el futuro de la historia bajo la guía, al mismo tiempo fuerte y suave, del Espíritu Santo.

En el mundo presenciamos la «sucesión de los imperios», es decir, la sucesión de intentos de unidad política que determinados hombres imponen a otros hombres.

Los resultados están a la vista de todos. No es posible construir una verdadera y constante unidad mediante la constricción y la violencia. Una meta tan alta sólo se puede alcanzar construyendo sobre el fundamento de un común patrimonio de valores acogidos y compartidos, como, por ejemplo, el respeto a la dignidad del ser humano, la acogida de la vida, la defensa de los derechos del hombre, la apertura a la trascendencia y a las dimensiones del espíritu.

En esta perspectiva, respondiendo a los desafíos del tiempo que cambia, el encuentro mundial de los jóvenes quiere ser semilla y propuesta de una nueva unidad, que trasciende el orden político, pero que lo ilumina. Se funda en la certeza de que sólo el Artífice del corazón humano puede dar una respuesta adecuada a los deseos que en él se albergan. De esta forma la Jornada Mundial de la Juventud se convierte en el anuncio de Cristo que proclama, también a los hombres de este siglo: «Yo he venido para que tengan vida y la tengan en abundancia» (Jn 10,10).

2. Entramos así de lleno en el tema que guiará la reflexión durante este año de preparación a la próxima «Jornada».

En todas las lenguas existen varios términos para expresar lo que el hombre no quiere perder bajo ningún concepto, lo que constituye su aspiración, su deseo, su esperanza; pero ninguna otra palabra como el término «vida» logra resumir en todas ellas de forma tan completa las mayores aspiraciones del ser humano. «Vida» indica la suma de los bienes deseados y al mismo tiempo aquello que los hace posibles, accesibles, duraderos.

¿Acaso la historia del hombre no está marcada por una fatigosa y dramática búsqueda de algo o alguien que sea capaz de liberarlo de la muerte y de asegurarle la vida?

La existencia humana conoce momentos de crisis y de cansancio, de desilusión y de oscuridad. Se trata de una experiencia de insatisfacción que se refleja bien en tanta literatura y en tanto cine de nuestros días. A la luz de un esfuerzo tan grande es fácil comprender la particular dificultad de los adolescentes y de los jóvenes que se dirigen, con el corazón encogido, hacia ese conjunto de promesas fascinantes y de oscuras incógnitas que presenta la vida.

Jesús ha venido para dar la respuesta definitiva al deseo de vida y de infinito que el Padre celeste, creándonos, ha inscrito en nuestro ser. En la culminación de la revelación, el Verbo encarnado proclama: «Yo soy la vida» (Jn 14,6), y también: «Yo he venido para que tengan vida» (Jn 10,10). ¿Pero qué vida? La intención de Jesús es clara: la misma vida de Dios, que está por encima de todas las aspiraciones que pueden nacer en el corazón humano (cf. 1 Cor 2,9). Efectivamente, por la gracia del Bautismo, nosotros ya somos hijos de Dios (cf. 1 Jn 3,1-2).

Jesús ha salido al encuentro de los hombres, ha curado a enfermos y a los que sufren, ha liberado a endemoniados y resucitado a muertos. Se ha entregado a sí mismo en la cruz y ha resucitado, manifestándose de esta forma como el Señor de la vida: autor y fuente de la vida inmortal.

3. La experiencia cotidiana nos enseña que la vida está marcada por el pecado y amenazada por la muerte, a pesar de la sed de bondad que late en nuestro corazón y del deseo de vida que recorre nuestros miembros. Por poco que estemos atentos a nosotros mismos y a las situaciones que la existencia nos presenta, descubrimos que todo dentro de nosotros nos empuja más allá de nosotros mismos, todo nos invita a superar la tentación de la superficialidad o de la desesperación. Es entonces cuando el ser humano está llamado a hacerse discípulo de aquel Otro que lo trasciende infinitamente, para entrar finalmente en la vida eterna.

Existen falsos profetas y falsos maestros de vida. Hay maestros que enseñan a salir del cuerpo, del tiempo y del espacio para poder entrar en la «vida verdadera». Estos condenan la creación y, en nombre de un falso espiritualismo, conducen a miles de jóvenes por caminos de una liberación imposible, que al final los deja más solos, víctimas del propio engaño y del propio mal.

Aparentemente en el polo opuesto, los maestros del «carpe diem» invitan a seguir toda inclinación o apetencia instintiva, con el resultado de hacer caer al individuo en una angustia llena de inquietud, acompañada de peligrosas evasiones hacia falaces paraísos artificiales, como el de la droga.

También hay maestros que sitúan el sentido de la vida exclusivamente en el éxito, en el deseo de riquezas, en el desarrollo de las capacidades personales, sin tener en cuenta la existencia de los otros ni el respeto por los valores, ni siquiera por el valor fundamental de la vida.

Estos y otros tipos de falsos maestros de vida, numerosos también en el mundo contemporáneo, proponen objetivos que no sólo no sacian, sino que agudizan y aumentan la sed que arde en el alma del hombre.

¿Quién podrá por tanto medir y colmar sus deseos?

¿Quién, sino Aquel que, siendo el autor de la vida, puede saciar el deseo que El mismo ha puesto dentro de su corazón? Él se acerca a cada uno para proponerle el anuncio de una esperanza que no engaña; Él, que es al mismo tiempo el camino y la vida: el camino para entrar en la vida.

Nosotros solos no sabremos realizar aquello para lo que hemos sido creados. En nosotros hay una promesa, pero nos descubrimos impotentes para realizarla. Sin embargo el Hijo de Dios, que vino entre los hombres, dijo: «Yo soy el camino, la verdad y la vida» (Jn 14,6). Según una sugestiva expresión de San Agustín, Cristo «ha querido crear un lugar donde cada hombre pueda encontrar la vida verdadera». Este «lugar» es su Cuerpo y su Espíritu, en el que toda la realidad humana, redimida y perdonada, se renueva y diviniza.

4. Efectivamente, la vida de cada uno de nosotros ha sido pensada antes de la creación del mundo, y con razón podemos repetir con el salmista: «Señor, tu me sondeas y me conoces... tu has creado mis entrañas, me has tejido en el seno materno» (Sl 139).

Esta vida, que estaba en Dios desde el principio (cf. Jn 1,4), es vida que se dona, que nada retiene para sí y que, sin cansarse, libremente se comunica. Es luz, «la luz verdadera que ilumina a todo hombre» (Jn 1,9). Es Dios, que vino a poner su tienda entre nosotros (cf. Jn 1,14) para indicarnos el camino de la inmortalidad propia de los hijos de Dios y para hacerlo accesible.

En el misterio de su cruz y de su resurrección, Cristo ha destruido la muerte y el pecado, ha abolido la distancia infinita que existía entre cada hombre y la vida nueva en él. «Yo soy la resurrección y la vida —Él proclama— quien cree en mí, aunque muera, vivirá; y todo el que vive y cree en mí, no morirá jamás» (Jn 11,25).

Cristo realiza todo esto donando su Espíritu, dador de vida, en los sacramentos; particularmente en el Bautismo, sacramento que hace de la existencia recibida de los padres, frágil y destinada a la muerte, un camino hacia la eternidad; en el sacramento de la Penitencia que renueva continuamente la vida divina gracias al perdón de los pecados; en la Eucaristía «pan de vida» (cf. Jn 6,35), que alimenta a los «vivos» y hace firmes sus pasos en la peregrinación terrena, hasta poder llegar a decir con el apóstol San Pablo: «Yo vivo, pero no yo, sino que es Cristo quien vive en mí» (Gal 2,20).

5. La vida nueva, don del Señor resucitado, se irradia después a todos los ámbitos de la experiencia humana: en la familia, en la escuela, en el trabajo, en las actividades de todos los días y en el tiempo libre.

La vida nueva comienza a florecer aquí y ahora. Signo de su presencia y de su crecimiento es la caridad: «Nosotros sabemos que hemos pasado de la muerte a la vida —afirma San Juan— porque amamos a nuestros hermanos» (1 Jn 3,14) con un amor de obra y en verdad. La vida florece en el don de sí a los otros, según la vocación de cada uno: en el sacerdocio ministerial, en la virginidad consagrada, en el matrimonio, de modo que todos puedan, con actitud solidaria, compartir los dones recibidos, sobre todo con los pobres y los necesitados.

Aquel que «nazca de lo alto» será capaz de «ver el Reino de Dios» (cf. Jn 3,3) y de comprometerse en la construcción de estructuras sociales más dignas del hombre y de cada hombre, en la promoción y defensa de la cultura de la vida contra cualquier amenaza de muerte.

6. Queridos jóvenes, vosotros os hacéis intérpretes de una pregunta que, frecuentemente, os hacen muchos de vuestros amigos: ¿Cómo y dónde podemos encontrar esta vida, cómo y dónde podremos vivirla?

La respuesta la podéis encontrar vosotros mismos, si tratáis de permanecer fielmente en el amor de Cristo (cf. Jn 15,9). Vosotros podréis experimentar directamente la verdad de su palabra: «Yo soy... la vida» (Jn 14,6), y podréis llevar a todos este gozoso anuncio de esperanza. Él os ha constituido sus embajadores, primeros evangelizadores de vuestros coetáneos.

La próxima Jornada Mundial de la Juventud en Denver nos ofrecerá una ocasión propicia para reflexionar juntos sobre este tema de gran interés para todos. Pero hay que prepararse para esta importante cita, mirar a nuestro alrededor para encontrar y reconocer aquellos «lugares» en los que Cristo está presente como manantial de vida. Pueden ser las Comunidades parroquiales, los grupos y movimientos de apostolado, los Monasterios y Casas religiosas, y también personas concretas a través de las cuales, como sucedió a los discípulos de Emaús, Él hace que arda nuestro corazón y se abra a la esperanza.

Queridos jóvenes, con espíritu de gratuidad, sentíos directamente implicados en la tarea de la nueva evangelización, que compromete a todos. Anunciad a Cristo que «murió por todos a fin de que los que viven no vivan ya para ellos sino para el que murió y resucitó por ellos» (2 Cor 5,15).

7. A vosotros, muy queridos jóvenes de los Estados Unidos, que daréis hospitalidad a la próxima Jornada Mundial de la Juventud, se os ha concedido la alegría de acoger como un don del Espíritu el encuentro con tantos jóvenes que desde todos los lugares del mundo llegarán como peregrinos a vuestro país.

Ya os estáis preparando para ello mediante una gran actividad espiritual y organizativa, en la que están implicados todos los miembros de vuestras Comunidades eclesiales.

Deseo de corazón que un acontecimiento tan extraordinario contribuya a acrecentar en cada uno el entusiasmo y la fidelidad en el seguimiento de Cristo y a acoger con gozo su mensaje, fuente de vida nueva.

Os confío a la protección de la Santísima Virgen, por medio de la cual hemos recibido al autor de la vida, Jesucristo, Hijo de Dios y Señor nuestro. Con gran afecto os bendigo a todos.

Vaticano, 15 de agosto de 1992, solemnidad de la Asunción de María Santísima.

Juan Pablo II

MENSAJE DEL PAPA JUAN PABLO II PARA EL «DOMUND» DE 1992

Queridísimos Hermanos y Hermanas:

El Día de las Misiones, reclamo para un nuevo esfuerzo misionero

1. La Jornada Misionera Mundial, instituida por Pío XI a propuesta de la Obra de la Propagación de la Fe en 1926, nos llama cada año, en virtud del espíritu de unidad y de universalidad de la Iglesia, a una renovada conciencia de la responsabilidad de todos y cada uno en la difusión del mensaje evangélico.

Se aproxima el tercer Milenio de la Redención, y la misión universal nos apremia cada vez más. No nos puede dejar indiferentes el saber que millones de hombres redimidos, como nosotros, por la sangre de Cristo, viven todavía sin conocer a fondo el amor de Dios. Ningún creyente en Cristo, ninguna institución de la Iglesia puede eludir el deber supremo de anunciar a Cristo a todos los pueblos. Dos terceras partes de la humanidad no conocen todavía a Cristo, y tienen necesidad de Él y de su mensaje de salvación.

La Iglesia es misionera por su naturaleza, y por lo tanto la evangelización constituye un deber y un derecho de cada uno de sus miembros (Cfr. *Lumen Gentium*, 17; *Ad Gentes*, 28,35-36). El Señor nos llama a salir de nosotros mismos y a compartir con otros los bienes que poseemos, en primer lugar el tesoro de nuestra fe, que no podemos considerar un privilegio privado, sino don que hemos de compartir con aquellos que no lo han recibido todavía. De esto se beneficiará también la fe misma, pues ésta se fortalece dándola.

Aportación de oraciones y sacrificios, y disponibilidad personal

2. En la Jornada Misionera Mundial, todas las Iglesias particulares, desde las más jóvenes hasta las de más antigua tradición, desde las que gozan de libertad hasta las que sufren persecución, desde las dotadas de suficientes recursos hasta las que viven en condiciones de pobreza, sienten que tiene que mirar más allá de sí mismas y hacerse corresponsables de la misión «ad gentes».

Respondiendo, pues, a la llamada de la «Jornada», participen todos y cada uno en la misión universal de la Iglesia ante todo con la cooperación espiritual, acompañando y sosteniendo con la oración las actividades de los misioneros. Jesús mismo habló de la «necesidad de orar siempre» (Lc. 10,1), y dio testimonio de ello con el sacrificio de su vida. Como discípulos de Cristo, ofrezcamos también nosotros nuestra vida a Dios, por medio de Cristo, el primer Misionero.

Un alto valor asumen a este respecto la oración y los sacrificios de los enfermos que, con sus sufrimientos, se asocian íntimamente a la Pasión de Cristo. Todos los que trabajan en la asistencia a estas personas procuren instruirlos y alentarlos a ofrecer sus sufrimientos en unión con Cristo Crucificado por la salvación del mundo (Redemptoris Missio, 78).

Es necesario que nuestro espíritu de sacrificio se manifieste en forma concreta y sensible. Para algunos, esto puede traducirse en la generosa respuesta a la vocación misionera, «partiendo» para anunciar el Evangelio a donde el Espíritu les conduzca.

Este «ir» hace referencia principal al envío misionero de los Apóstoles: «Recibiréis la fuerza del Espíritu Santo, que vendrá sobre vosotros, y seréis mis testigos en Jerusalén, en toda Judea y Samaría, y hasta los confines de la tierra» (Hechos 1,6).

Agradecidos por la fe recibida, todos agentes o cooperadores misioneros

3. En el actual contexto del V Centenario de la Evangelización de América, evocamos la memoria de los misioneros que, partiendo de Europa, anunciaron el Evangelio a los pueblos de aquellas tierras. Celebramos este aniversario en espíritu de humildad y de verdad, dando gracias a Dios por los beneficios espirituales otorgados a aquellas antiguas y nobles poblaciones.

Hoy nos alegra ver que los misioneros no provienen sólo de las Iglesias evangelizadas de antiguo, sino también de las Iglesias de África, de Asia y de América Latina, donde son ya muchos los que se consagran a la primera evangelización. En los Países de Misión continúa la actividad preciosa e indispensable de los catequistas locales, animados de gran espíritu misionero y apóstoles incansables de fe y esperanza.

Aunque no todos están llamados con una vocación específica a la misión «ad gentes», todos, sin embargo, deben reavivar el espíritu y el esfuerzo misioneros en sí mismos y en sus comunidades eclesiales. Los Obispos y los sacerdotes especialmente, deben sentirse los primeros responsables de la misión universal e infundir en los fieles el entusiasmo y la cooperación a las misiones. En la vida familiar sobre todo, los laicos promueven la predilección por la vocación misionera (Ad Gentes, 41), porque la familia cristiana, como «Iglesia doméstica», es un espacio privilegiado de evangelización misionera.

Pastoral de animación para asegurar el fondo de solidaridad

4. Para que el Domingo Mundial de Misiones (DOMUND) asuma un significado y valor de plena solidaridad con las misiones, es necesario prepararlo con esmero y vivirlo con fervor. La celebración de la Eucaristía constituye el momento central para dar a conocer el problema misionero y suscitar el empeño responsable de todo bautizado, de toda familia cristiana y de toda institución eclesial, sin descuidar otras oportunidades de sensibilización misionera. Exhorto a cuantos corresponde este cometido a suscitar y organizar iniciativas para el mayor éxito de la «Jornada». Con la información para reavivar la conciencia misionera de todo bautizado, es necesario promover la colecta de ayudas. Este objetivo es una parte importante del empeño de la Iglesia. Lo fue también para la misión y el ministerio de Jesús y de los Doce, a los que ayudaban personas generosas (Cfr. Lc. 8,3).

Las necesidades materiales de las misiones son muchas y aumentan cada día. Los sacrificios económicos de los fieles «son indispensables para construir la Iglesia y testimoniar la caridad» (Redemptoris Missio 81). La Obra de la Propagación de la Fe, por su parte, provee a la misión universal y, con su fondo central de solidaridad, evita que surjan discriminaciones en la distribución de la ayuda a las Iglesias, especialmente a las más pobres. La Jornada Misionera constituye, desde hace 70 años, la movilización eclesial más importante para incrementar la cooperación espiritual y material. Considero oportuno, al respecto, recordar las sabias indicaciones de mis venerados Predecesores, los Papas Pío XI y Juan XXIII, en las que se dispone que todas las ofrendas recogidas en la Jornada Misionera Mundial se destinen a las necesidades de la misión «ad gentes».

Aparecen motivos de optimismo y de esperanza misionera

5. Queridos Hermanos y Hermanas: Nuestra fidelidad a la Iglesia se mide por el apoyo a su actividad misionera. San Pablo recomienda a Timoteo «proclamar la Palabra, insistir a tiempo y a destiempo» (2 Tim. 4,2). El mensaje de Pablo se dirige hoy a nosotros. Todos pueden, más aun deben, esforzarse en edificar la Iglesia y en hacer crecer y madurar a sus miembros en la profesión y testimonio de su fe, porque «la misión renueva a la Iglesia, refuerza la fe y la identidad cristiana, da nuevo entusiasmo y nuevas motivaciones» (Redemptoris Missio 2).

En la perspectiva del Jubileo de la Encarnación del año 2000, entreveo el alba de una nueva era misionera. Junto a factores negativos, no faltan en el mundo de hoy signos de mayor orientación de la humanidad hacia los ideales del Evangelio. Tales son, por ejemplo, el rechazo de la violencia y de la guerra,

el respeto de la persona humana y de sus derechos, el deseo de libertad, de justicia y de fraternidad.

«La esperanza cristiana nos sostiene en nuestro compromiso a fondo para la nueva evangelización y para la misión universal, y nos lleva a pedir como Jesús nos ha enseñado: 'Venga tu reino, hágase tu voluntad en la tierra como en el cielo' (Mt. 6,10)» (Redemptoris Missio, 66). Son motivos de gran esperanza el aumento de las vocaciones misioneras, especialmente en las Iglesias jóvenes y la ayuda fraterna que las Iglesias se dan con el intercambio de sacerdotes, conforme al espíritu de la Encíclica «Fidei Donum».

Homenaje a los Misioneros por su testimonio

6. Deseo concluir el Mensaje con un saludo afectuoso a los operarios del Evangelio, diseminados por todo el mundo. Basta observar el número de misioneros y misioneras asesinados anualmente, para comprender el intrépido espíritu de sacrificio que anima a estas mujeres y a estos hombres consagrados a la causa del Evangelio. El Espíritu que animó e impulsó a Pablo, el Apóstol de los Gentiles, guíe y proteja a todos los que dan testimonio de Jesús con la palabra y con el ejemplo de su vida.

Expreso mi gratitud también a todos los que sostienen el esfuerzo misionero de la Iglesia con la oración, el sacrificio y la solidaridad. Veán en María, la Mujer del «sí» incondicional a Dios, el modelo y la inspiradora para un generoso empeño apostólico.

Con este cordial deseo, como prenda de los favores divinos, imparto a todos mis Bendición.

En el Vaticano, 7 de junio de 1992, Solemnidad de Pentecostés.

Juan Pablo II

CONGREGACIÓN PARA LOS OBISPOS CANTIDAD TOPE PARA ENAJENAR LOS BIENES ECLESIASTICOS SIN AUTORIZACIÓN DE LA SANTA SEDE

La Conferencia Episcopal Española en su LIII Asamblea Plenaria (19-24 de noviembre de 1990) acordó modificar el art. 14,2 del Decreto General de la Conferencia (cf. BOCEE, 1 (1984) 103), referente a los topes máximo y mínimo que pueden autorizar los Obispos para la enajenación de los bienes eclesiásticos.

La Congregación para los Obispos ha ratificado este acuerdo por el rescripto siguiente:

Prot. N. 38/84

SANTÍSIMO PADRE:

Los Obispos de España, por la mayoría prescrita en derecho, estimaron que debe cambiarse en parte el decreto general aprobado el día 26 de mayo de 1984 acerca del canon 1.292 § 1 de C.I.C. Por ello, proponen una nueva redacción, para la que piden el reconocimiento canónico.

En audiencia del Sumo Pontífice del día 11 de abril de 1992.

El Sumo Pontífice Juan Pablo II, por la Divina Providencia Pp. II, con el consejo la Congregación para los Obispos, oída la Congregación para los Clérigos, aprueba o confirma el siguiente cambio del decreto general (art. 14,2):

«A efectos del canon 1.292, se fija como límite mínimo la cantidad de 10.000.000 de pesetas y límite máximo la de 100.000.000 de pesetas».

Sin que nada obste en contrario.

Dado en Roma, en la sede de la Congregación para los Obispos, el día 11 de abril de 1992.

Justino Rigali

Secretario

Silvio Padoin

Subsecretario

CARTA DE LA PONTIFICIA COMISIÓN PARA LA CONSERVACIÓN DEL PATRIMONIO ARTÍSTICO E HISTÓRICO A LOS PRESIDENTES DE LAS CONFERENCIAS EPISCOPALES DE EUROPA

Roma, 15 de junio de 1991

Prot. N. 103/91/1

Eminencia (Excelencia) reverendísima:

En la primera carta Circular que esta Pontificia Comisión se creyó en el deber de enviar, el 10 de abril de 1989, a los Emmos. (Excmos.) Presidentes de las Conferencias Episcopales, se subrayaba ya cómo la Const. Apost. «Pastor Bonus», del 28 de junio de 1988, encargaba al nuevo Organismo expresamente creado —esta Pontificia Comisión para la Conservación del Patrimonio Artístico e Histórico de la Iglesia— un exquisito cuidado sobre la custodia, conservación y oportuna selección y exposición en museos de los patrimonios históricos y artísticos de la Iglesia: así como el empeño constante en promover la conciencia del Pueblo de Dios sobre el valor y función de estos Patrimonios que hay que conservar (cf. Const. Apost. «Pastor Bonus», arts. 101 y 103).

Para cumplir estos encargos, siento ahora el deber de dirigirme a Vuestra Eminencia (Excelencia), y, por su medio, a la Conferencia Episcopal, para señalar y subrayar el hecho, sobre el que todos estamos ya advertidos y atentos, y que, para los patrimonios artísticos de las Iglesias de Europa, podrá significar una fecha importante y —según nuestro empeño común— positiva o negativa. Me refiero a la ya no lejana apertura de las fronteras internas comunitarias, que es uno de los objetivos fijados a los que la Comunidad Europea llegará con el comienzo del año 1993, según el Acuerdo de Eschengen, del 14 de junio de 1985 y la Convención de aplicación del mismo Acuerdo (en particular en relación con la libre circulación de personas y mercancías), firmada el 19 de junio de 1990. Estos objetivos se han visto madurados también por el «Libro blanco sobre el cumplimiento del mercado interior», aprobado por el Consejo Europeo el 28-29 de junio de 1985, y el Acta Unica Europea del 1 de julio de 1987.

El valor de tal acta política es ciertamente positivo en las intenciones y en los deseos: hacer a Europa más «casa común» para todos, en estos tiempos en que la conciencia planetaria y los cambios de condiciones del Este europeo, descubren más las raíces comunes, las afinidades culturales y las posibilidades abiertas para una nueva aportación de los pueblos europeos —si se unen entre sí— a la humanidad toda.

En esta línea de posibilidades, llegamos apenas a adivinar qué factor incalculable de promoción cultural y de contribución a la unidad de los espíritus sea y pueda ser (junto al encuentro de las lenguas, al mutuo conocimiento de las culturas, a la posibilidad de servirse de las respectivas escuelas y de la reciprocidad de los maestros) el estímulo creativo que podría nacer del conocimiento y de la admiración más profunda de las respectivas obras de arte, conocidas en su propio lugar o teniendo en cuenta las eventuales muestras, preparadas por iniciativas específicas, o divulgadas en publicaciones apropiadas.

Por todo ello, es preciso que no nos dejemos sorprender sin prepararnos; sería una desatención a los signos de los tiempos y una omisión de aquella «nueva evangelización» a la que el Santo Padre, desde hace un tiempo, llama primariamente a todas las Iglesias de Europa.

En relación con los patrimonios artísticos e históricos de nuestras Iglesias, venerables de historia y enriquecidas de arte, es extremadamente necesario:

— que se tenga un inventario al día, incluso fotográfico, de todo lo que las Iglesias poseen;

— que a ese inventario responda una oportuna colocación y custodia;

— que cada uno de los patrimonios esté documentado sobre el origen, el uso, los datos iconográficos, el contexto histórico y artístico del que son fruto, las eventuales intervenciones sucesivas de restauración y significado en la vida litúrgica y eclesial;

— que cada Iglesia profundice y certifique, con la documentación apropiada, el propio camino histórico, en el contexto de la historia de la Iglesia y de la evangelización de los dos milenios cristianos;

— que cada Diócesis promueva la preparación de algunas personas a las que se encargue el estudio de esta historia y el conocimiento de los propios patrimonios, poniéndolas así como guías de cuantos a su vez quieran hacerse conscientes;

— que cada Iglesia local cree un centro de documentación del propio patrimonio artístico e histórico, de forma que esté en situación de aprovecharlo mejor y de llevar a cabo la constante y actualizada vigilancia.

Pero debo recordar, como posible aspecto negativo, el peligro que, aumentado el riesgo que todos hemos experimentado con estos últimos decenios, pudiera suponer esa apertura de fronteras europeas para los patrimonios de arte y para los documentos de historia de las Iglesias de Europa.

A la vista de todos está, en todas las Naciones europeas, el fenómeno del crecimiento de los robos de obras de arte y de los objetos litúrgicos, así como de la sustracción de libros y documentos, que han sufrido las Iglesias y las propiedades eclesiásticas. Al respeto que rodeaba los objetos sagrados, de culto y de cultura, que todos consideraban como propios, porque era de toda la comunidad, parece que ha sustituido, en algunos, la moda de llevar a las casas privadas los patrimonios de arte de las Iglesias, convirtiendo los propios salones en pequeñas pinacotecas o incluso en museos litúrgicos y muestras de antigüedades.

A este despojo ha contribuido, no pocas veces, la incompetencia de quien, bajo pretexto de renovación conciliar, ha dejado perder abusivamente valiosas obras de arte o vendido objetos preciosos. Pero con mayor frecuencia la causa ha sido el robo calculado, incluso con comisión, con una estrategia que demuestra cómo han existido auténticos planes para llevar, esconder y vender.

A agravar este estado de cosas ha venido a sumarse la disminución de sacerdotes, cuya presencia garantizaba una eficaz responsabilidad y vigilancia en las Iglesias, así como también el aumento de las cargas económicas, que no permite el asumir guardianes fijos en tantas Iglesias de las ciudades y del campo.

No han faltado frecuentes llamadas autorizadas, dirigidas a hacer frente al fenómeno. Recuerdo en particular: la Const. Apost. «Sacrosanctum Concilium» (cf. Cap. VIII, nn. 123 y 126); la Carta Circular de la Congregación para el Clero, del 11 de abril de 1971.

Pero el hecho nuevo de la próxima supresión de las «barreras de protección», por así decirlo, entre los Países europeos, pudieran agravar más las cosas

permitiendo el fácil transporte y una consiguiente dispersión incontrolable de los patrimonios de arte de una Nación a otra, multiplicando los «apetitos» de privados y de agencias sin escrúpulos, y haciendo así irrecuperables los bienes transportados.

Esta circunstancia y estas previsiones piden una intensificación de nuestra responsabilidad, es más una suma diligencia por nuestra parte.

1) Que se realice finalmente, donde todavía no se haya realizado debidamente, en todas las diócesis, en cada una de sus comunidades parroquiales o religiosas, y en sus diversos Organismos, el inventario de todos y cada uno de los patrimonios de arte y de historia, con la adecuada documentación didascálica y fotográfica, de modo que puedan ser inequívocamente identificables.

2) Que se actúe más decididamente, con directrices muy actualizadas y oportunas, en la custodia de esos patrimonios, en sus propios locales, garantizando los correspondientes sistemas de vigilancia y protección.

3) Que, donde no está garantizada esta protección, se tomen oportunas decisiones de «recogida» de estos patrimonios en lugares más seguros y vigilados, que den a los mismos propietarios una seguridad mayor de custodia responsable.

4) Que se vigile sobre el estado de los Archivos históricos. Los modernos instrumentos de computerización permiten utilizar ficheros de muy fácil consulta, sin exponer a continuos riesgos los originales, los cuales, salvada siempre la respectiva propiedad de pertenencia, pueden ser colocados en el Archivo diocesano, o en Archivos zonales más custodiados y menos expuestos a cambios de responsabilidad.

5) Pudiera pensarse en una información periódica recíproca entre las Conferencias Episcopales de las Iglesias de Europa, para una recuperación, con la documentación debida, de los eventuales robos sufridos, para facilitar la rehabilitación de los patrimonios disminuidos, sirviéndose incluso de auxilio de la vigilancia de las Autoridades gubernativas, con las que podrían establecerse oportunos acuerdos.

He recibido documentación de algunos Excmos. Obispo y Conferencias Episcopales, como normas directivas episcopales, directorios de normas diocesanas, actuaciones colegiales de las Conferencias Episcopales, etc.,... todo ello dirigido a llevar adelante la obra de salvación, custodia, catalogación y disfrute, como una conciencia que se está creando en relación con los patrimonios de arte y de historia de las respectivas Iglesias, Artes sagradas, Archivos y Bibliotecas eclesíásticas.

A esta nuestra Comisión resulta muy útil el conocimiento de esta documentación, porque así se favorece la comparación de experiencias y, como consecuencia, la información de normas a cuantos la piden.

Estaré muy agradecido si esa Conferencia Episcopal nos quisiese enviar todo lo que hubiese editado y experimentado en el tema, tanto en el territorio en general, como en cada diócesis.

Al señalar el hecho inminente de la «apertura de las fronteras» y las consecuencias, positivas o negativas, que pudieran derivarse para los patrimonios eclesiásticos, artísticos o históricos —verdaderos Bienes nuestros culturales y pastorales— siendo también el deber de asegurar a Vuestra Eminencia (Excelencia) el interés del Santo Padre Juan Pablo II por todas estas cuestiones que se refieren a los Bienes Culturales Eclesiásticos: el tema de la vigilancia; de la animación para nuevos patrimonios de arte, especialmente en los edificios sagrados; de la preparación de futuros especialistas en el sector, que podrá servirse de la próxima apertura, en Roma, de una Escuela especial; de la armonía con la liturgia que presenten las obras de arte que se producen; del servicio eclesial al arte y a los artistas con una labor de nueva evangelización que los acerque a las fuentes del pensamiento cristiano; etc...

Con la intención de actuar con suma diligencia hacia estos deberes he creído oportuno dirigirme a los Hermanos Obispos de Europa, para que nuestra común responsabilidad se vea animada por los sucesos inmediatos futuros, y podamos ayudarnos mutuamente en el respectivo ministerio.

Me sentiré gozoso de recibir información y sugerencias en torno a los problemas que he señalado, a las que prestaré la debida atención, informando detalladamente al Santo Padre.

Aprovecho esta circunstancia para expresar a Vuestra Eminencia (Excelencia) y a los Excmos. Prelados de la Conferencia Episcopal, mis sentimientos de hermano, mientras me profeso

de vuestra Eminencia (Excelencia) Reverendísima devotísimo en Jesucristo,

Francesco Marchisano, Segretario

Paolo Rabitti, Sotto-Segretario

CONGREGATIO PRO GENTIUM EVANGELIZATIONE

Prot. N. 4095/92

Roma, 22 de agosto de 1992

Venerable Hermano,

En la reciente Congregación Plenaria de esta Congregación para la Evangelización de los Pueblos, que tuvo lugar del 27 al 30 de abril de este año, los

miembros del citado Dicasterio aprobaron, por unanimidad, la decisión siguiente: «que la Jornada Mundial de Misiones, que se celebra el penúltimo Domingo de Octubre, se dedique exclusivamente al tema de la Misión «ad Gentes», tanto desde el punto de vista espiritual (Santa Misa, homilía, oración de los fieles, ofrendas de los fieles, especialmente de los enfermos), como desde el punto de vista material mediante la recogida de las ofrendas, que deben destinarse enteramente a las Obras Misionales Pontificias, como lo mandó ya el Papa Pío XI en el Motu Proprio «Romanorum Pontificum» del 3 de mayo de 1922, y el Papa Juan XXIII, en carta enviada al Eminentísimo Cardenal Agagianian, Prefecto de la Congregación de Propaganda Fide, el 3 de mayo de 1962, con motivo del 40 Aniversario del Motu Proprio antes citado».

La decisión unánime de la Asamblea Plenaria de este Dicasterio Misionero fue aprobada sucesivamente por el Papa Juan pablo II, en la Audiencia concedida al que suscribe Cardenal Prefecto, el 16 de junio de 1992.

Además, en su Mensaje para la Jornada Mundial de Misiones, del 7 de junio de 1992, el Santo Padre reafirmaba: «La celebración de la Eucaristía constituye el momento central para dar a conocer el problema misionero y suscitar el empeño responsable de todo bautizado, de toda familia cristiana y de toda institución eclesial... Las necesidades materiales de las misiones son muchas y aumentan cada día. Los sacrificios económicos de los fieles «son indispensables para construir la Iglesia y testimoniar la caridad»... La Obra de la Propagación de la Fe, a este respecto, provee a la misión universal de la Iglesia... La Jornada Mundial de Misiones constituye, desde hace casi 70 años la movilización eclesial más importante, para incrementar la cooperación espiritual y material de toda la Iglesia».

A la luz de tan claras y reiteradas directivas, este Dicasterio considera un deber dirigirse, a todos los Obispos diocesanos y a otros Ordinarios del lugar equiparados, para que respondan generosamente a la llamada de la Santa Sede en favor de las Iglesias de Misión, a través de las Obras Misionales Pontificias. Como es bien sabido, estas Obras providenciales se fundaron para proveer a las necesidades de la misión universal de la Iglesia, de modo que mediante su fondo central de solidaridad se eviten discriminaciones en la distribución a las Iglesias misioneras, especialmente a las Iglesias más pobres.

Efectivamente, como manifestó Juan XXIII citando las palabras del Papa Pío XI, «las Obras Misionales Pontificias tienen el fin de proveer de modo seguro a todas las Misiones Católicas concentrando en un fondo único todas las limosnas —aun modestas— recogidas en todo el mundo entre los hijos e hijas de la Iglesia para las Misiones en general» (Cfr. Carta al Cardenal Agagianian, 3 de mayo de 1962, A.A.S. 54 (1962) 431; cfr. también A.A.S. 14 (1922) 323).

Este Dicasterio abriga pues la certeza de que esa llamada renovada, que reaviva simplemente las disposiciones claras del Jefe del Colegio Episcopal, será acogida y actuada con la máxima disponibilidad y con una «conciencia nueva: la misión atañe a todos los cristianos, a todas las diócesis y parroquias, a las instituciones y asociaciones eclesiales» (Redemptoris Missio, 2).

Agradeciéndole la solícita colaboración, y con saludo fraterno, me confirmo de Vuestra Excelencia Reverendísima devotísimo en el Señor

Joseph Card. Tomko
Pref.

LOS REFUGIADOS, UN DESAFÍO A LA SOLIDARIDAD

PRESENTACIÓN

«UNA PLAGA VERGONZOSA DE NUESTRA ÉPOCA»

Con esas palabras, el Papa Juan Pablo II ha llegado a calificar el problema de los refugiados, en su carta al Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados (25 de junio, 1982).

Desde hace diez años, a pesar de la actividad incansable de la comunidad internacional y de las organizaciones de voluntariado, esa plaga no ha dejado de crecer en el costado de la humanidad y de infectar a los países más pobres: casi el noventa por ciento de los refugiados se encuentran en países del Tercer Mundo.

Hoy día, el número ya elevado de refugiados —alrededor de 17 millones— que están incluidos en la definición estricta dada por el derecho internacional, se ve duplicado por la cantidad de desplazados en el interior de sus propios países y, por tanto, que no están protegidos jurídicamente. Son siempre más numerosos, también, los que huyen fuera de sus fronteras, para librarse de una pobreza extrema y casi opresiva. Aunque es preciso distinguir siempre entre refugiado y emigrante, la distinción se hace a veces difícil, y ciertas interpretaciones arbitrarias favorecen políticas restrictivas muy poco conformes con el respeto que se debe al hombre.

El presente documento no se contenta con reavivar la atención, a menudo embotada, que se presta a la condición humana del refugiado, sacudido en el espacio y en el tiempo hasta perder su identidad. Se propone estimular la solidaridad internacional, no sólo en lo referente a los efectos, sino sobre todo a las causas del drama: un mundo en donde se violan impunemente los derechos humanos, seguirá engendrando refugiados de todas clases.

La Iglesia, al reafirmar la primacía y la dignidad de la persona humana, se dirige a todos los pueblos, a sus responsables nacionales e internacionales, exhortándolos a que den prueba de imaginación y coraje en la búsqueda de soluciones justas y durables para aquello que Juan Pablo II ha llamado «quizá la mayor tragedia de todas las tragedias humanas de nuestro tiempo».*

Roger Card. Etchegaray
Presidente
del Pontificio Consejo
«Cor Unum»
e Itinerantes

Arzobispo Giovanni Cheli
Presidente
del Pontificio Consejo
para la Pastoral de los Emigrantes

CAPÍTULO I - LOS REFUGIADOS AYER Y HOY:

Una tragedia que se agrava

El exilio en la memoria de los pueblos

1. Los refugiados no son un producto peculiar de nuestro tiempo. En el transcurso de la historia, las tensiones entre grupos de distintas culturas y razas, y entre los derechos de la persona y aquellos del Estado, han desembocado a menudo en guerras y persecuciones, expulsiones y fugas. La Biblia nos presenta ejemplos típicos de experiencias semejantes, arraigadas en la memoria colectiva de todos los pueblos. Al verse apremiados por una carestía devastadora, los hermanos de José fueron a Egipto (cf. Gn 42,1-3); derrotado en la guerra, «fue deportado Judá lejos de su tierra» (2 R 25,21); José se levantó, tomó de noche al niño y a su madre y huyó a Egipto, porque el Rey Herodes buscaba al niño para matarlo (Cf. Mt. 2,13-15); «Aquel día se desató una gran persecución contra la Iglesia de Jerusalén. Todos, menos los apóstoles, se dispersaron por Judea y Samaria» (Hch 8,1).

La condición del refugiado

2. El drama del exilio forzoso sigue existiendo y aumentando en todo el mundo, tanto que nuestro siglo ha sido definido como el siglo de los refugiados. Muchos han vivido esa experiencia tan dolorosa durante años, e incluso a través de generaciones, sin haber conocido otro tipo de vida, tal como sucede, como por ejemplo, en varios campos de Palestinos.

Tras las estadísticas —aproximadas pero expresivas— se ocultan dolores personales y colectivos. Lejos están de ellos los lugares donde su vida encontraba un significado y era respetada; donde podían celebrar los acontecimientos de su historia y venerar las tumbas de sus padres. Algunos casos de éxodo son par-

ticularmente dramáticos, como aquellos de los «boat-people», o los de etnias que se ven perseguidas (1).

La vida es con frecuencia muy dura en los campos llamados de primera acogida, tanto por el exceso de personas como por la inseguridad de las fronteras, y por una política de disuasión que transforma ciertos campos en un universo carcelario. El refugiado, incluso cuando es tratado humanamente, se siente humillado, pues no es dueño de su destino y está a la merced de los demás.

Refugiados reconocidos legalmente

3. Los conflictos humanos y las situaciones que ponen en peligro la vida han dado origen a distintas categorías de refugiados; entre éstas, aquellos que se hallan perseguidos por pertenecer a una determinada raza o religión, o a un grupo social, o por su opción política. Estos tipos de refugiados, y solamente éstos, han sido reconocidos explícitamente por dos importantes documentos de la Organización de las Naciones Unidas (2). Esos textos jurídicos no protegen, sin embargo, a muchos otros cuyos derechos humanos se ven igualmente atropellados.

Refugiados de facto

4. Por lo tanto, no están incluidas en las categorías de la Convención internacional las personas que son víctimas de conflictos armados, de políticas económicas erróneas o de calamidades naturales.

Se nota, no obstante, una creciente tendencia a reconocer a esas personas como refugiados de facto, por motivos humanitarios, dado el carácter involuntario de su emigración. Por lo demás, los mismos Estados adherentes a la Convención habían manifestado la esperanza de que ésta tuviera, «además de su alcance contractual, valor de ejemplo» (3). La Asamblea General de las Naciones Unidas ha solicitado en varias ocasiones al Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados que haga uso de sus buenos oficios para ayudar a esas personas que se encuentran involuntariamente por fuera de su propio país. La práctica corriente al respecto, en Europa, después de las dos guerras mundiales y, recientemente, en algunos países de primer asilo en otros continentes, se ha orientado en esa misma dirección (4).

En el caso de los que se denominan emigrantes por motivos económicos, la justicia y la equidad exigen que se hagan las debidas distinciones. Los que huyen de condiciones económicas que ponen en peligro su vida e integridad física deben ser tratados de una manera distinta a la que se emplea con aquellos que emigran simplemente para mejorar su propia situación.

Personas desplazadas en el interior de su propio país.

5. Un gran número de personas se ven desarraigadas forzosamente de su propio medio sin salir de las fronteras nacionales. En efecto, a causa de revoluciones y contrarrevoluciones, la población civil se encuentra a menudo bajo el

fuego cruzado de las fuerzas de la guerrilla y de aquellas de los gobiernos, que luchan por razones ideológicas o por la posesión de la tierra y de los recursos naturales. Por motivos de orden humanitario, esos desplazados deberían ser considerados como refugiados por la misma razón que la Convención de 1951 reconoce a los demás refugiados, pues son víctimas del mismo tipo de violencia.

Tendencia a reducir la protección que es debida a los refugiados

6. A pesar de la conciencia, siempre creciente, de interdependencia entre los hombres y las naciones, algunos Estados establecen arbitrariamente los criterios de aplicación de las obligaciones internacionales, dejándose llevar por sus propias ideologías o por intereses particulares.

Por otra parte, en algunos países que, hasta el momento, habían brindado una generosa acogida a los refugiados, se está verificando una convergencia preocupante de opciones políticas que tienden a reducir el número de las entradas y a rechazar las nuevas solicitudes de asilo. Si bien los períodos de recesión económica puede hacer comprensible que se impongan algunos límites a la acogida, no será nunca posible, sin embargo, negarse a respetar el derecho fundamental de asilo de las personas cuya vida se ve seriamente amenazada en su propia patria.

Es preocupante también constatar la reducción de los recursos destinados a la solución del problema, así como el debilitamiento del apoyo político a las estructuras creadas expresamente para prestar ese servicio humanitario.

Nuevas oportunidades de progreso

7. No obstante, son cada vez más numerosas las personas que, en las distintas naciones, obran decididamente contra el arraigo de sentimientos y opciones políticas cerrados y se empeñan en sensibilizar a la opinión pública en favor de la protección de los derechos de todos y del valor de la acogida.

Los recientes cambios políticos que se han verificado en Europa Central y Oriental, como en otras partes del mundo, han abierto nuevas perspectivas a la acogida, al diálogo y a la cooperación, con la esperanza de que los muros que se han derrumbado no vuelvan a levantarse en otras partes.

CAPÍTULO II - Retos para la Comunidad Internacional

Los refugiados interpelan a la conciencia del mundo

8. Las primeras iniciativas internacionales se situaban en un contexto más bien limitado. Manifestaban un interés por los sufrimientos de las personas específicamente perseguidas, sin ir más allá de las condiciones individuales del exilio. Ahora que las personas desarraigadas por la fuerza se han transformado en multitudes, es preciso reexaminar los acuerdos internacionales y ampliar a otras categorías la protección que ellos garantizan.

Últimamente, el debate sobre las causas que originan y agudizan la inestabilidad política se ha concentrado en la pobreza, los desequilibrios de la distribución de los medios de subsistencia, la deuda exterior, la inflación galopante, la dependencia económica estructural y las calamidades naturales. No sorprende, pues, que la mayoría de los refugiados procedan de los países en vías de desarrollo (5). Pero una reestructuración de las relaciones económicas no sería suficiente por sí sola, para superar las divergencias políticas, los conflictos raciales y otros tipos de rivalidades. Seguirá habiendo refugiados víctimas del abuso del poder, mientras las naciones no se apoyen en una verdadera capacidad de aceptarse, siempre más, en la diversidad y en el enriquecimiento mutuo (6).

El derecho a tener una patria

9. El problema de los refugiados debe afrontarse en la raíz, es decir, en las causas mismas del exilio. El primer punto de referencia no debe ser la razón de Estado o la seguridad nacional, sino la persona humana, para que esté salvaguardada su necesidad de vivir en comunidad, condición esencial de la naturaleza misma del hombre (7).

Los derechos humanos definidos por las leyes, los acuerdos y las Convenciones internacionales, ya indican el camino que se ha de seguir. Pero se logrará una solución duradera para el problema de los refugiados sólo si la comunidad internacional, más allá de las normas vigentes de protección de los refugiados, les reconocerá el derecho de pertenecer a su propia comunidad. Son muchas las solicitudes que reclaman un enfoque más orgánico de los derechos de las personas que buscan una tierra donde refugiarse (8).

Mentalidad de acogida

10. El progreso de la capacidad de convivencia en el seno de la familia humana está íntimamente vinculado al desarrollo de una mentalidad de acogida. Toda persona que se halle en peligro y se presente a las fronteras tiene derecho a la protección. Para determinar más fácilmente las causas que han impulsado a una persona a abandonar el propio país, y poder adoptar soluciones durables, es necesario realizar un esfuerzo renovado con el fin de elaborar normas de asilo territorial que sean aceptables a nivel internacional (9). Esta actitud facilita la búsqueda de soluciones comunes y quita validez a algunos argumentos que se utilizan a veces para limitar la acogida y conceder el derecho de asilo con el único criterio del interés nacional.

Con miras a una protección más integral de los refugiados

11. La protección no es una simple concesión que se hace al refugiado. Éste no es un objeto de asistencia, sino más bien un sujeto de derechos y deberes. Todos los países tienen la responsabilidad de respetar y hacer respetar los derechos de los refugiados, del mismo modo que garantizan los derechos de sus propios ciudadanos.

Cuando las personas huyen de la invasión o de la guerra civil, es preciso, para darles protección, que se les reconozca como no beligerantes. Ellas, por su parte, deberán renunciar explícitamente a hacer uso de la fuerza.

12. A los que han sido reconocidos como refugiados convencionales se les han ofrecido ya varias medidas de protección; éstas no se limitan a garantizar la integridad física, sino que se extienden a todas las condiciones necesarias para llevar a cabo una existencia plenamente humana. Por consiguiente, no sólo deben incluir la alimentación, el vestuario, la vivienda y la protección contra la violencia, sino además el acceso a la instrucción y a la asistencia médica; la posibilidad de asumir responsabilidades para la propia vida, de cultivar la propia cultura y tradiciones, y de expresar libremente la propia fe. Al ser la familia la célula vital de toda sociedad, habría que favorecer la reunificación de las familias de los refugiados.

13. Aunque muchos Estados son ya parte contratante de la Convención de 1951 sobre el status de los refugiados y al Protocolo de 1967, sería conveniente, sin embargo, que todos los Estados se adhiriesen a ellos y velasen porque se respeten.

El ejercicio del derecho de asilo, proclamado en la Declaración Universal de Derechos Humanos (Art. 14,1), no debería impedirse con medidas disuasivas y penalizantes. El que solicita asilo no debería ser internado, a no ser que se pueda probar que el individuo constituye un peligro real, o que existen serios motivos para pensar que él no se presentará ante las autoridades competentes para la revisión de su caso. Se debería más bien facilitarle el acceso al trabajo y el derecho a un procedimiento legal rápido y justo.

El comportamiento de los Estados hacia los refugiados que han sido reconocidos como tales por motivos humanitarios deberá articularse según normas que tengan en cuenta todas las exigencias humanas. En particular, los acuerdos internacionales deberían incluir la obligación de no considerar como emigrantes por motivos económicos a los que huyen de opresión sistemática o guerra civil. Los países que reconocen su interdependencia regional y que procuran coordinar su política, deberían adoptar una orientación generosa y uniforme hacia los refugiados, que esté abierta a una pluralidad de soluciones.

No a la repatriación a la fuerza

14. El respeto escrupuloso del principio de repatriación voluntaria es el fundamento no negociable del tratamiento que se debe dar a los refugiados. Nadie debe ser despedido a un país donde teme recibir un tratamiento discriminatorio, o padecer grave amenaza contra su vida. En el caso de que los organismos gubernamentales competentes decidan no recibir a los que solicitan asilo, aduciendo que no se trata de verdaderos refugiados, están obligados a cerciorarse de que se les garantizará, en otra parte, una existencia libre y segura. La historia re-

ciente muestra cómo muchas personas han sido despedidas contra su voluntad, a enfrentarse con un destino a veces trágico: algunas han sido rechazadas en el mar, otras han sido desviadas hacia terrenos minados donde han hallado la muerte.

Ubicación y estructura de los campos de refugiados

15. Los campos de refugiados, estructuras necesarias, aun cuando no son lo ideal para la primera acogida, han de estar situados lo más lejos posible de las zonas de conflictos y protegidos de eventuales ataques (10). Además, deberán estar organizados de manera tal que se pueda gozar de un mínimo de vida privada, de servicios médicos, educativos y religiosos. Las personas que allí viven tendrán que estar protegidas contra las distintas formas de violencia moral y física, y deberán tener la posibilidad de participar en las decisiones relativas a su vida diaria. En los lugares donde viven mujeres solas, habrá que reforzar los dispositivos de seguridad para evitar las violencias que frecuentemente padecen.

Es preciso que las organizaciones internacionales, especialmente aquellas que velan por la protección de los derechos humanos, y los medios de comunicación social, tengan libre acceso a los campos. Como éstos son comunidades de vida artificial y obligada, e incluso traumatizante, una larga permanencia en ellos hace al refugiado más vulnerable. Los campos deben seguir siendo lo que estaba previsto que fueran: una solución de urgencia y, por tanto, provisoria.

No al silencio de la indiferencia

16. El interés en ayudar a los refugiados —que se siente también como obligación moral para aliviar los sufrimientos de los demás— contrasta con el temor de ver aumentar su número excesivamente y de tener que enfrentarse con otras culturas que podrían alterar los esquemas de vida adoptados por los países receptores. Los que antes se veían con simpatía por estar lejanos, ahora se rechazan porque se considera que están demasiado cercanos y son demasiado inoportunos. Así, pues, fuera de arranques ocasionales suscitados por el interés general, la solicitud hacia los refugiados tiende a dejarse en las manos de algunos organismos y grupos especializados.

Los medios de comunicación social pueden contribuir a disipar prejuicios y a suscitar, por parte de la opinión pública, una constante atención por los refugiados. Cuando esos medios apoyan políticas basadas en la solidaridad y la comprensión humana, impiden que los refugiados se conviertan en chivos expiatorios de los males de la sociedad. Es necesario presentar una imagen positiva y exacta de los refugiados, en especial en los países donde se les utiliza para distraer intencionalmente la atención de otros graves problemas internos y externos.

La indiferencia es un pecado de omisión. La solidaridad hace cambiar la tendencia a considerar el mundo sólo desde el propio punto de vista. El hecho de aceptar la dimensión mundial de los problemas hace resaltar los límites de

cada cultura, impulsa a asumir un estilo de vida más sobrio para contribuir al bien común, permite que se responda eficazmente al justo llamamiento de los refugiados y abre caminos de paz.

CAPÍTULO III - El camino de la solidaridad

Un mundo violentamente descuartizado

17. La contradicción que puso de relieve el Concilio Vaticano II sigue siendo muy actual: «Mientras el mundo siente con tanta viveza su propia unidad y la mutua interdependencia en ineludible solidaridad, se ve, sin embargo, gravísimamente dividido por la presencia de fuerzas contrapuestas. Persisten todavía agudas tensiones políticas, sociales, económicas, raciales e ideológicas...» (11). El problema aún no resuelto de los refugiados lo confirma dolorosamente. La falta de una respuesta es aún más desconcertante, ya que expresa desinterés por derechos personales y sociales que se consideran, sin embargo, como una conquista de nuestro tiempo.

Contribución de Instituciones Internacionales

18. No obstante, con el transcurso del tiempo y gracias a la reflexión ética, la conciencia de la interdependencia se expresa, cada vez más, en las instituciones internacionales. La acción y el testimonio de los organismos especializados de las Naciones Unidas, de varios organismos internacionales y no gubernamentales, de asociaciones de voluntariado civiles o confesionales y de los servicios sociales y pastorales de las Conferencias Episcopales merecen estima y agradecimiento. Es preciso rendir homenaje particularmente, al Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados, instituido en 1950, con dos funciones principales: garantizar una «protección internacional» a los refugiados y buscar «soluciones permanentes» para sus problemas (12).

19. Muchos miembros de asociaciones de voluntariado y funcionarios de instituciones internacionales se dedican, a pesar de toda clase de dificultades, al servicio de los más pobres y a veces pagan con su vida la ayuda que han ofrecido con tanta generosidad. La presencia, entre los refugiados, de personas comprometidas de tiempo completo por períodos más o menos largos, es un testimonio eficaz que debe continuar e intensificarse.

Responsabilidad concreta de los Estados

20. Ha llegado el momento de considerar a los refugiados más allá de las posiciones ideológicas que han impedido, hasta el momento, la elaboración de acuerdos internacionales adaptados a las necesidades contemporáneas.

El espíritu de solidaridad revela con toda claridad el hecho inaceptable de que millones de refugiados viven en condiciones inhumanas. En particular, los ciudadanos y las instituciones de los Estados democráticos y económicamente

desarrollados no pueden permanecer indiferentes ante una situación tan dramática. La inacción, o el escaso empeño por parte de esos Estados, implicaría una fuerte contradicción con los principios que ellos, con todo derecho, consideran fundamentales en su cultura, basada en el reconocimiento de la igual dignidad de toda persona humana. La universalización efectiva de los derechos humanos depende hoy, en gran parte, de la capacidad de los países desarrollados de dar un vuelco moral que permita cambiar las estructuras que mantienen a tantas personas en una situación de marginalidad extrema. No se trata, pues, sólo de vendar las heridas, sino de intervenir en las causas que producen refugiados. La solidaridad internacional debe, ante todo, concretarse en el seno de la comunidad nacional y ser practicada por todo ciudadano (13).

21. La protección de los derechos humanos de los desplazados exige que se adopten instrumentos jurídicos específicos y mecanismos de coordinación apropiados por parte de la comunidad internacional, cuyas legítimas intervenciones no podrán ser consideradas como violaciones de la soberanía nacional.

Ya el reconocimiento de los distintos tipos de personas desarraigadas a la fuerza constituye un desarrollo positivo en el reciente debate internacional sobre el tema; hace que se comprenda más fácilmente su tragedia y ayuda a tomar las medidas necesarias para garantizarles protección y asistencia.

22. Una expresión particular de esa solidaridad con los refugiados es el apoyo que se da a su repatriación voluntaria, aspiración de la mayor parte de los refugiados. Se siente, cada vez con mayor fuerza, la necesidad de crear un sistema de control internacional que les garantice una total libertad para poder regresar por su propia voluntad a su patria.

Exigencias crecientes de interdependencia

23. Es significativo el hecho de que, hoy día, sólo un pequeño porcentaje de refugiados busque o reciba asilo en países que no pertenecen a su región de origen. Los países limítrofes asumen una gran parte de la carga de la asistencia que se presta a los refugiados. Ese peso debería, sin embargo, ser asumido también por la comunidad internacional (14). La solidaridad con los refugiados exige iniciativas conjuntas de ayuda humanitaria y de cooperación para el desarrollo. La generosidad y la creatividad son más necesarias que nunca para hacerlas florecer.

24. Los gobiernos que ya han hecho tanto para acoger a los refugiados no deben interrumpir sus esfuerzos, ni cerrar las fronteras, mientras la instalación en un tercer país siga siendo —para muchos de ellos— la única posibilidad de supervivencia. Además, aunque la llegada de refugiados a un país sea en un principio fuente de incomodidades, puede también fomentar el desarrollo de la sociedad local. Esa oportunidad exige, sin embargo, que el país receptor tome

opciones políticas y económicas adecuadas. Los refugiados, por su parte, deben ayudarse mutuamente poniendo sus recursos humanos y espirituales al servicio de la búsqueda de soluciones eficaces para afrontar su situación (15).

Las instituciones internacionales están llamadas a desempeñar un papel de mediación entre las culturas y los distintos sistemas socio-políticos para ayudar a las poblaciones a adquirir comportamientos que favorezcan la integración social.

Los caminos de la solidaridad exigen de todos la superación del egoísmo y del miedo del otro; requieren un trabajo de educación cívica de grande inspiración que puede contribuir por sí misma a eliminar ciertas causas del trágico éxodo de los refugiados; reclaman la puesta en acción de mecanismos de prevención como también una mejor concertación entre las instituciones internacionales y las autoridades locales.

CAPÍTULO IV - El amor de la Iglesia por los refugiados

La solicitud de la Iglesia por todos los refugiados

25. La tragedia de los refugiados es «una plaga típica y reveladora de los desequilibrios y conflictos del mundo contemporáneo» (16). Muestra un mundo desunido y muy lejano del ideal según el cual «Si sufre un miembro, todos los demás sufren con él» (1 Co 12,26). La Iglesia ofrece su amor y su asistencia a todos los refugiados, sin distinción de religión o de raza, y respeta en cada uno de ellos la inalienable dignidad de la persona humana creada a imagen de Dios (cf. Gn 1,27).

Los cristianos, fortalecidos por la certeza de la fe, deben demostrar que si se pone en primer lugar la dignidad de la persona humana con todas sus exigencias, comenzarán a caer los obstáculos creados por la injusticia. Ellos son conscientes de que Dios, que acompañó a los refugiados en el Éxodo en busca de una tierra libre de la opresión, está todavía en camino con los refugiados de hoy para realizar con ellos su designio de amor.

Tarea de la Iglesia local

26. La responsabilidad de ofrecer acogida, solidaridad y asistencia a los refugiados corresponde ante todo a la Iglesia local. Ella está llamada a encarnar las exigencias del Evangelio, al ir al encuentro de esas personas, sin establecer distinciones, en el momento de la necesidad y de la soledad. Esa tarea asume varias formas: contacto personal; defensa de los derechos individuales y de grupo; denuncia de las injusticias que están en la raíz del mal; acción en pro de la adopción de leyes que garanticen a esas personas una protección efectiva; educación contra la xenofobia; creación de grupos de voluntariado y de fondos de urgencia; asistencia espiritual. Además, ella trata de inculcar en los refugiados el respeto y la apertura hacia la sociedad que los recibe.

Toda Iglesia local, al expresar la solicitud de la Iglesia universal, debe poder contar con la acción caritativa de las demás comunidades eclesiales, especialmente aquellas que disponen de más recursos. Y cuando se presente un gran número de refugiados, la Iglesia intensificará su cooperación con todas las fuerzas sociales implicadas, con las autoridades competentes.

La parroquia

27. El primer lugar donde se presta la atención eclesial a los refugiados sigue siendo la comunidad parroquial. A ella le toca sensibilizar a sus miembros ante el drama de los refugiados, exhortando a que se les acoja, tal como Cristo lo enseñó: «Era forastero y me acogisteis» (Mt 25,35). Ella debe ver en los recién llegados no una amenaza para su identidad cultural y su bienestar, sino un estímulo para caminar con esos nuevos hermanos, ricos en dones especiales, en un proceso siempre nuevo de formación de un pueblo capaz de celebrar la unidad en la diversidad. Benevolencia, respeto, confianza y coparticipación son las expresiones concretas de una cultura de solidaridad y de acogida. El temor y la sospecha hacia los refugiados tienen que ser superados por la comunidad cristiana que debe aprender a ver en ellos el rostro del Redentor.

Atención espiritual a los que viven en los campos y a las categorías más expuestas

28. Todos los refugiados tienen derecho a recibir asistencia también para sus necesidades espirituales, durante el período de asilo en los campos y durante el proceso de inserción en el país receptor. De este modo, ellos podrán encontrar el consuelo que les dará fuerza para afrontar la dura prueba y para madurar en su experiencia religiosa. Con ese objeto, es preciso que los ministros de las distintas religiones gocen de plena libertad para encontrarse con los refugiados compartir su vida y ofrecerles una asistencia adecuada (17). La Iglesia, además, deplora el proselitismo que llevan a cabo, entre los refugiados, algunas personas que se aprovechan de su situación de vulnerabilidad y reafirma el principio de la libertad de conciencia, incluso en medio de las dificultades del exilio.

Un elevado porcentaje de los refugiados está constituido por los niños; ellos son los más afectados por las experiencias que deben afrontar durante el período del crecimiento y que comprometen seriamente su equilibrio físico, psicológico y espiritual. La mayoría de la población de los refugiados —en el mundo— está constituida por las mujeres; ellas se ven expuestas, a menudo, a una mayor incompreensión y al aislamiento. Ante esas situaciones, pues, se impone un esfuerzo concertado con objeto de dar un apoyo moral específico a tal grupo de personas.

Voluntarios entre los refugiados

29. Los voluntarios que trabajan entre los refugiados también necesitan una

atención pastoral particular. Como viven en situaciones que los condicionan fuertemente, casi siempre lejos de su propia zona lingüística y cultural, y tienen que afrontar problemas humanos para los que no siempre están adecuadamente preparados, estos voluntarios necesitan estímulo y apoyo, incluso económico.

Los refugiados, ellos también, están llamados a unirse a la acción de los voluntarios, de ese modo podrán hacer oír su voz, expresando directamente sus exigencias y sus aspiraciones.

Cooperación en el interior de la Iglesia

30. En la obra de asistencia pastoral a los refugiados es necesaria, más que nunca, la colaboración entre las Iglesias de los países de origen, de asilo temporáneo y de asentamiento estable. Los encuentros entre estas Iglesias son muy importantes, pues permiten promover la cooperación espiritual y social, y dan la posibilidad de poner a la disposición de los refugiados, sacerdotes, religiosos y religiosas que hablan el mismo idioma y pertenecen a la misma cultura.

La cooperación fraterna entre las Iglesias, y la coordinación a nivel regional, pueden contribuir a suscitar o a acrecentar el diálogo entre los distintos sectores involucrados en la asistencia a los refugiados.

31. En este contexto, los organismos sociales, caritativos, y lo mismo que las comisiones pastorales de asistencia a los migrantes y refugiados de las Conferencias Episcopales, juegan un papel muy importante y deben actuar en colaboración con las otras instituciones (18). Las instituciones culturales y universitarias y los seminarios, están invitados todos a reflexionar sobre el drama de los refugiados y sus condiciones de vida. Es preciso contribuir a formar la opinión pública para que adquiera los instrumentos de análisis necesarios con objeto de afinar el sentido de la acogida.

32. Los institutos religiosos por la universalidad de su misión y de su composición, están cordialmente invitados a fortalecer su presencia entre los refugiados para integrar los esfuerzos de las Iglesias locales en estrecha colaboración con los Obispos. Es motivo de especial alegría para la Iglesia el testimonio, a menudo heroico, de muchos religiosos y religiosas en ese campo del apostolado.

33. La obra realizada por las organizaciones internacionales católicas comprometidas en la asistencia y el desarrollo es vital. Su acción, sin embargo, no deberá sofocar sino más bien apoyar la obra llevada a cabo por las organizaciones locales, pues la experiencia directa que éstas últimas tienen del medio permite generalmente que su servicio sea más eficaz (19). Además, es importante que la asistencia social no esté separada de aquella espiritual.

Se podría establecer, en colaboración con los Dicasterios de la Santa Sede involucrados en el asunto, una red eficaz para hacer frente a las urgencias y llamar la atención sobre las causas profundas que producen refugiados.

Cooperación ecuménica e interreligiosa

34. La asistencia a los refugiados ofrece amplias perspectivas y nuevas posibilidades para la acción ecuménica. La apertura, la comunicación y el intercambio de informaciones apropiadas, así como la reciprocidad en las invitaciones a encuentros internacionales y regionales, desempeñan un papel muy importante en las relaciones ecuménicas y en la promoción de una respuesta global para el problema de los refugiados.

En esta obra de caridad, la colaboración entre las Iglesias cristianas y las distintas religiones no cristianas llevará a nuevas etapas en la búsqueda y en la realización de una unidad más profunda de la familia humana. La experiencia del exilio podrá transformarse en un momento privilegiado de gracia, como lo fue para el Pueblo que, prófugo en el desierto, llegó a conocer el Nombre de Dios y a experimentar su poder liberador.

CONCLUSIÓN - La solidaridad es necesaria

35. La tragedia de grupos y aun de pueblos que se ven obligados a exilarse es sentida hoy día como un atentado permanente a los derechos humanos fundamentales. La dolorosa condición de los refugiados, que toca hasta el límite del sufrimiento humano, se convierte en una llamada acuciante a la conciencia de todos.

36. La Iglesia, «signo e instrumento de la unión íntima con Dios y de la unidad de todo el género humano» (20), responde a la misión de construir una civilización del amor y se compromete a realizarla, sea a través de sus estructuras internas, sea en sus iniciativas de servicio y de colaboración ecuménica e interreligiosa. Ella ofrece un amor desinteresado a todos los refugiados, llama la atención de la opinión pública sobre su situación, contribuye con su visión ética y religiosa a sanar y elevar la dignidad de cada persona.

Su experiencia en humanidad, que ha crecido con el paso del tiempo, enriquecida por la reflexión y las obras de tantas personas, le permite ofrecer un aporte decisivo a la educación de las generaciones futuras y a la formulación de leyes adecuadas.

37. La solidaridad humana, testimoniada por la comunidad que acoge al refugiado y por el compromiso de las Organizaciones nacionales e internacionales que los toman a su cuidado, es una fuente de esperanza para lograr convivir en la fraternidad y en la paz.

(*) Juan Pablo II, Discurso en el campo de refugiados en Morong, Filipinas (21 de febrero de 1981): AAS 73 (1981) 390.

(1) Cf. Juan Pablo II, Carta Encíc. Centesimus Annus (1 de mayo de 1991), 18: AAS 83 (1991) 815: «Muchos pueblos pierden el poder de autogobernarse, encerrados en los confines opresores de un imperio, mientras se trata de destruir su memoria histórica y la raíz secular de su cultura.

Como consecuencia de esta división violenta, masas enteras de hombres son obligadas a abandonar su tierra y deportadas forzosamente».

- (2) Cf. Convención sobre el Status de los Refugiados, adoptada el 28 de julio de 1951; Protocolo adicional, adoptado el 31 de enero de 1967. La Convención define como refugiado aquél que temiendo, con razón, ser perseguido por motivos de raza, religión, nacionalidad, pertenencia a un determinado grupo social, o por sus opciones políticas, se encuentra fuera del país del que es ciudadano y no puede, o no quiere, por ese mismo temor, valerse de la protección de ese país; o al no tener nacionalidad y encontrarse fuera del país en el que tenía habitualmente residencia —debido a los motivos arriba mencionados— no puede, o no quiere, por ese mismo temor, regresar allí (Art. 1, A.2).
- (3) Cf. Acta final de la Conferencia de Plenipotenciarios de las Naciones Unidas sobre el Status de los Refugiados y Apátridas, Ginebra, 28 de julio de 1951, IV, E: La Conferencia manifiesta la esperanza de que la Convención sobre el status de los Refugiados tenga valor de ejemplo, además de su alcance contractual, y estimule a los Estados a que concedan, en la medida de lo posible, a las personas que se encuentran en su territorio como refugiados y que no están incluidas en los términos de la Convención, el tratamiento previsto por ésta».
- (4) Algunos documentos oficiales han ampliado la noción de refugiado, al haber dado al fenómeno un enfoque humanitario más extenso. Por ejemplo, la Declaración de las Naciones Unidas sobre el asilo territorial, adoptada por la Asamblea General de las Naciones Unidas el 14 de diciembre de 1967; la Convención de la Organización de la Unidad Africana que establece los aspectos específicos de los problemas de los refugiados en Africa, del 10 de septiembre de 1969, i el Coloquio de Cartagena (Colombia) sobre los refugiados, 22 de noviembre de 1984, cuya Declaración Final, que por el momento tiene sólo el valor de una opinión compartida a nivel internacional, considera también como refugiado a la persona que ha salido de su propio país debido a «una violación masiva de los derechos humanos» (III, 3).
- (5) La adopción, en 1986, por parte de la Asamblea General de las Naciones Unidas, de una Declaración sobre el derecho al desarrollo, requeriría una reflexión específica sobre la posibilidad de aplicar los instrumentos jurídicos actualmente en vigor a las personas que dejan un país donde no se respeta su derecho al desarrollo. ¿No es ésta, acaso, una nueva forma de «persecución» por su pertenencia a «un determinado grupo social», según el Art. 1, A.2 de la Convención de 1951?
- (6) Cf. Juan XXIII, Carta Encíc. *Pacem in Terris* (11 de abril de 1963): AAS 55 (1963) 285: El fenómeno de los refugiados demuestra que «los gobernantes de ciertas naciones restringen excesivamente los límites de la justa libertad, dentro de los cuales es lícito al ciudadano vivir con decoro una vida humana. Más aún, en tales naciones, a veces, hasta el derecho mismo a la libertad se somete a discusión o incluso queda totalmente suprimido. Cuando esto sucede, todo el recto orden de la sociedad civil se subvierte...».
- (7) Cf. Congregación para los Obispos, Instr. *De pastoralis migratorum cura* (22 de agosto de 1969): AAS 61 (1969) 617.
- (8) Cf. Consejo de Europa, Comunicado final de la Conferencia de Ministros sobre los movimientos de personas procedentes de los Países de Europa Central y del Este (Viena, 24-25 de enero de 1991).
- (9) Las Naciones Unidas habían convocado en 1977, en Ginebra, una Conferencia diplomática sobre el asilo extraterritorial, para que se colmara el vacío jurídico causado por la evolución de la problemática de los refugiados. Desafortunadamente, la iniciativa resultó un fracaso, sobre todo debido a las oposiciones ideológicas entre los «bloques» de los países, que existían en ese momento. Hoy día, después de quince años, el nuevo contexto geopolítico parece sugerir que la comu-

nidad internacional debe hacer un esfuerzo renovado por dotarse de un instrumento jurídico que pueda asegurar una tutela adecuada a los refugiados del mundo actual.

- (10) El Comité Ejecutivo del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados en 1981 ha establecido que los campos deben estar localizados a «una distancia razonable de la frontera» (cf. Conclusión n. 22).
- (11) Concilio Ecuménico Vaticano II, Const. past. sobre la Iglesia en el mundo actual *Gaudium et Spes*, 4,4.
- (12) Entre los organismos de las Naciones Unidas que trabajan en favor de los refugiados, es preciso señalar el OOPS (Organismo de Obras Públicas y Socorro de las Naciones Unidas para los Refugiados de Palestina en el Cercano Oriente) creado en 1949.
Entre las organizaciones no-gubernamentales debemos señalar el papel de la Comisión Católica Internacional para las Migraciones (CCIM), establecida por la Santa Sede en 1951 al servicio de los migrantes y de los refugiados.
- (13) Cf. Juan Pablo II, Carta Encíc. *Sollicitudo rei socialis* (30 de diciembre de 1987), 38: AAS 80 (1988) 565-566: «Ante todo se trata de la interdependencia, percibida como sistema determinante de relaciones en el mundo actual, en sus aspectos económico, cultural, político y religioso, y asumida como categoría moral. Cuando la interdependencia es reconocida así, su correspondiente respuesta, como actitud moral y social, y como «virtud», es la solidaridad, es la determinación firme y perseverante de empeñarse por el bien común; es decir, por el bien de todos y cada uno, para que todos seamos verdaderamente responsables de todos».
- (14) Cf. Juan Pablo II, Mensaje a la IIa. Conferencia Internacional de las Naciones Unidas para la Asistencia a los Refugiados en Africa (ICARA II), 5 de julio de 1984, *Insegnamenti*, VII, 2 (1984) 26-28.
- (15) Cf. Juan Pablo II, Mensaje de Cuaresma 1990 (8 de septiembre de 1989), Mensajes Pontificios para la Cuaresma, «Ayuno y Solidaridad», Pontificio Consejo COR UNUM, Ciudad del Vaticano, 1991, 39.
- (16) Juan Pablo II, Carta Encíc. *Sollicitudo rei socialis*, 24: AAS, l.c., 542.
- (17) Cf. Comisión Pontificia para la Pastoral de los Emigrantes e Itinerantes, Carta circular a las Conferencias Episcopales, «Para una Pastoral de los Refugiados», *On the Move*, Ciudad del Vaticano, 1983, 36.
- (18) Conviene recordar aquí la importancia de la colaboración de numerosas Órdenes y Congregaciones Religiosas que han creado centros especializados y han organizado programas al servicio de los refugiados.
- (19) Cf. Juan Pablo II, Discurso con motivo de la entrega del Premio Internacional de la Paz Juan XXIII al «Catholic Office for Emergency Relief and Refugees» (COERR) —organismo de la Iglesia en Tailandia— en agradecimiento por su obra en favor de los refugiados del Asia Suroccidental, 3 de junio de 1986: *Insegnamenti*, IX, 1 (1986) 1747-1756.
- (20) Concilio Ecuménico Vaticano II, Const. dogm. sobre la Iglesia «*Lumen Gentium*», 1.

DÍA DE LAS MIGRACIONES

En el saludo de Juan Pablo II a los participantes en el «Congreso Mundial de la Pastoral para los Emigrantes y los Refugiados» (octubre 91) dijo: «No basta tampoco abrir las puertas a los emigrantes con el permiso de ingreso; es necesario, después, facilitarles una inserción real en la sociedad que los acoge.

La solidaridad debe transformarse en experiencia cotidiana de asistencia, comunión y participación».

Preguntas para un análisis

800.000 extranjeros entre nosotros. 135.000 pudieron acogerse al plazo excepcional de seis meses de regularización que terminó en diciembre pasado. Fruto de un gran esfuerzo, realizado entre otros por muchos grupos de parroquias y organizaciones eclesiales.

Pero, ¿ya está hecho todo? ¿Qué pasa con los que siguen en la ilegalidad o en la clandestinidad? ¿Con los que se lanzan a la travesía arriesgada desde las costas marroquíes a las españolas? ¿Y qué pasa con los que están en la legalidad pero se encuentran hoy sin trabajo o sin una residencia digna o asequible? ¿Cómo estamos respondiendo a sus carencias en la realización plena de sus derechos como personas en los ámbitos de lo social, educativo, cultural y religioso?

«Las migraciones son tan antiguas como la historia de los hombres... La intensidad del movimiento contrasta con el progresivo cierre de las fronteras, la incapacidad de los espacios sociales de acogida y la inseguridad de las perspectivas».

Nuestra responsabilidad

Hay que hacer un gran esfuerzo constante de escucha a la realidad de los «extranjeros» entre nosotros. Y dado el número de los mismos, no podemos huir de ellos, están ahí, en nuestro lugar de trabajo, en las calles comerciales, en las ferias, en los barrios y en los pueblos. No vale decir «no sé quienes son». Tampoco vale desentenderse de ellos, ya sea desde las actitudes personales como desde los planteamientos municipales, políticos, sindicales, laborales y eclesiales.

Nuestra sociedad y nuestra Iglesia tienen la experiencia inmediata de lo que supone el drama de la emigración. Durante muchos años se ha luchado y se sigue luchando, ahora sobre todo desde instancias eclesiales, para la consecución de una progresiva integración social, cultural y eclesial de los españoles en los países de emigración.

¿Por qué no tener un interés igual por solidarizarnos con los «extranjeros» entre nosotros, que tienen hoy muchas más dificultades que nuestros compatriotas fuera?

La Ley no lo arregla todo

«¿Está permitido curar en sábado?», le preguntan los fariseos a Jesús (Mt.

12,9). «Por eso empezaron los dirigentes judíos a perseguir a Jesús, porque hacía aquellas cosas (curar al ser humano) en día de precepto» (Jn. 5,6).

No podemos contentarnos con la ya existente Ley de Extranjería (1986). Tampoco con el plazo «generoso» de ampliación para la regulación establecido en el segundo semestre del año pasado. Hemos de exigir que las leyes sean justas y que se apliquen siempre con equidad y con el máximo respeto a las personas. Más aún, hemos de superar todo legalismo, no conformándonos sólo con lo establecido por las leyes. No se hizo el hombre para el sábado, sino el sábado para el hombre. Hemos de trabajar para que los «extranjeros», marginados por nuestra sociedad y a veces también por los cristianos, pasen a ser invitados privilegiados en la mesa del Reino, ya en esta tierra.

Muchos extranjeros están teniendo un sinfín de problemas a la hora de «legalizar» su situación bajo el amparo de esta Ley y de su aplicación, por lo que no logran «sentirse a gusto» entre nosotros.

Jesús, a la hora de remediar los males de los hombres, no se dejaba condicionar por nada, ni siquiera por la ley que mandaba descansar en sábado. A nosotros nos tenía que pasar lo mismo cuando se trata de rescatar al ser humano dolido y alienado y cambiar todos los condicionamientos que le impiden el ser reconocido como hermano nuestro.

Derecho a emigrar

En los últimos años el mundo desarrollado va tomando cada vez más conciencia de la deplorable situación de los países pobres y subdesarrollados. Se habla del potencial peligro que suponen para los países ricos y para la paz y seguridad del mundo. Muchas personas de buena voluntad son conscientes de la responsabilidad que incumbe a los países desarrollados y a sus ciudadanos y de la urgencia de tomar medidas que contribuyan a remediar tan graves males.

Una de las salidas más inmediatas de parte de la población de los países subdesarrollados o que pasan hambre es, como todas las épocas de la historia y como en todas las partes del planeta, la emigración, hoy más bien pacífica, pero no por ello menos trágica y dolorosa.

Sin embargo, en el proceso de desarrollo y de progreso de los países más ricos del Norte o del Occidente, la acogida de emigrantes de países pobres y de refugiados es cada vez menos generosa, y la ayuda al desarrollo de aquéllos, a todas luces insuficiente. Como consecuencia, se acentúan cada vez más las diferencias y aumentan las distancias entre los países desarrollados u opulentos y los subdesarrollados y pobres o en vías de desarrollo. Por otra parte, en los países más ricos se va creando un Cuarto Mundo, integrado en buena medida por los extranjeros indocumentados, o que trabajan en la clandestinidad, o vagan sin trabajo, sin vivienda, «sin papeles», sin patria, sin familia, sin hogar.

Derecho a no emigrar

Entretanto se sigue afirmando el derecho a emigrar, pero siempre con la limitación de que la capacidad de acogida de emigrantes en nuestros países es limitada. Pero tampoco se está haciendo un esfuerzo notable para elevar, con la ayuda al desarrollo, el nivel y la calidad de vida de los pueblos pobres, de modo que no tuvieran necesidad de emigrar.

No a la xenofobia

Frente a esta situación hemos de afirmar que una auténtica política de extranjeros, que se base en principios de justicia y de solidaridad, ha de conducir, por una parte, a una regulación adecuada de los flujos migratorios mediante una legislación de extranjeros que respete la dignidad de las personas y los derechos humanos, y por otra parte, a una ayuda generosa y eficaz al desarrollo de aquellos países. Son éstos aspectos complementarios que manifiestan una verdadera voluntad de solucionar el problema de los extranjeros y de la justicia y la solidaridad en el mundo.

Sí a la acogida

No es justo cerrar las puertas a los emigrantes y endurecer las fronteras de Europa si, al mismo tiempo, los países ricos no ponen en marcha y fomentan con medidas efectivas en los países de origen un desarrollo que posibilite a sus habitantes una vida en condiciones dignas. Solamente así podrán ejercer el derecho a no tener que emigrar.

Sí a defender su causa

Largo camino el que queda por recorrer hasta alcanzar un equilibrio entre todos los países, establecer unas leyes más justas y crear las condiciones para unas relaciones y una convivencia más fraternas.

En este arduo camino hacia la fraternidad tenemos todo un cometido y una responsabilidad. Al mismo tiempo que exigimos de los responsables medidas legales y actitudes más justas y solidarias, hemos de revisar también nuestras propias conductas: nuestros prejuicios, nuestro miedo, nuestro rechazo hacia determinados extranjeros.

No al egoísmo

Habremos de estar alerta ante el posible riesgo de actitudes y comportamientos que tienen su origen en la xenofobia o en el racismo, que siguen albergándose en nuestras desarrolladas democracias.

Sí al amor

Sobre todo, debemos plantearnos la presencia de los ciudadanos extranjeros y nuestras relaciones con ellos como un factor de mutuo enriquecimiento. Más aún, para los cristianos nadie es extranjero, sino amigo y hermano (Gál. 3,28).

El escaso, a veces, nulo papel que la sociedad asigna al extranjero pobre está demandando de nosotros el ser para ellos voz de los sin voz, defendiendo su causa y ayudándoles a recuperar su dignidad perdida y sus derechos conculcados o preferidos.

Del rechazo al encuentro fraterno

Una forma válida de colaboración con los extranjeros consiste en ayudarles a asociarse, participando incluso en sus asociaciones, siempre más como servidores que como protagonistas.

En nuestra conducta con los pobres tenemos siempre el peligro de contentarnos con «dejarles comer las migajas que caen de nuestra mesa», con darles de lo que nos sobra, con dejarles recoger lo que nosotros tiramos.

El gesto del Señor, por el contrario, es «sentarse a la mesa». El mismo que nos pide a nosotros y del que previamente hemos sido beneficiados.

¡Cómo choca este ideal y esta invitación con la dura realidad de los marroquíes que se ahogan en el Estrecho, con los que huyen y se ocultan en la clandestinidad, con los apaleados, con los desarraigados de su patria, cultura, familia y religión!

La Iglesia, y nosotros en ella, que es signo de unidad, de fraternidad y de comunión, está llamada a ser anuncio claro y anticipo gozoso de la mesa común, en la que hay sitio reservado para todos y en la que los más pequeños y los últimos ocupan los primeros puestos.

«El camino es todavía largo», dice el documento final del III Congreso Mundial de Pastoral de los Emigrantes y Refugiados, celebrado en Roma del 30 de septiembre al 5 de octubre de 1991. Pero es un camino posible, y para nosotros, los cristianos, camino obligado. Sólo la fe hará posible el pasar del rechazo y del ataque al encuentro y al abrazo fraterno. En Cristo Jesús, que nos reconcilió, «hemos sido edificados para morada de Dios en el Espíritu» (Ef. 2,18-22).

«La presencia del emigrante —dice el documento citado—, al estimular a la solidaridad, descubre la pista que debe recorrer el hombre para crecer en el camino de la fraternidad y de la unidad. El Señor ha querido prolongar su presencia entre los hombres en la condición precaria de los necesitados, entre los cuales cuenta explícitamente a los emigrantes. «Era forastero y me acogisteis». Y se propone estimular al hombre hacia un proceso ininterrumpido de humani-

zación de sí mismo y de sus hermanos. Él está con quien recibe el servicio y con quien lo presta».

COMISIÓN EPISCOPAL DE MIGRACIONES

José Sánchez González

José María Larrauri y Lafuente

Ignacio Noguer Carmona

Antonio Villaplana Molina

Rafel Bellido Caro

MENSAJE DE LA COMISIÓN EPISCOPAL DE MEDIOS DE COMUNICACIÓN SOCIAL COMUNICACIÓN Y VALORES ÉTICOS

La Comisión Episcopal Española de Medios de Comunicación Social ha hecho presente a la Iglesia en los actos culturales programados con motivo de los ENCUENTROS COMUNICACIÓN EN SEVILLA, habidos en la EXPO'92, bajo el lema: «Difusión y Medios en la Europa del Futuro».

La Santa Sede, en su último Documento sobre las Comunicaciones Sociales se expresa en estos términos: «la comunicación debe situarse en el corazón de la comunidad eclesial» (Aetatis Novae n. 6).

Los Obispos miembros de esta Comisión agradecemos la oportunidad que se nos brinda, con este motivo, de hacer llegar nuestra voz a los profesionales y a los usuarios del mundo de la comunicación.

La ética en la comunicación

Los Medios como cauces de expresión han de responder a las exigencias morales que reclama una sociedad políticamente libre y moralmente sana, y lo hacen así cuando favorecen el intercambio de ideas y de informaciones entre todas las clases y sectores de la sociedad y cuando ofrecen a todas las opiniones responsables la oportunidad de hacerse oír. (Cf. *Communio et Progressio*, núms. 34 y 35).

Dado que la Iglesia es comunicación, sus pastores nos sentimos urgidos a incentivar una actitud constante de diálogo y de intercambio, que conduzca desde la comunicación, a la comunión. Somos conscientes de las deficiencias de comunicación que se registran en el seno de la propia Iglesia y por ello queremos esforzarnos denodadamente en superarlas, tanto en el interior de la comuni-

dad cristiana, como extra muros de la misma, en todo el tejido social, mediante el uso de los medios de masas.

Nos reafirmamos en lo dicho el pasado mes de mayo, al término de la Asamblea Episcopal: «estos instrumentos maravillosos de la ciencia y de la técnica constituyen un exponente de la providencia histórica de Dios para con la familia humana y son agentes privilegiados de la promoción cultural y espiritual del hombre y de acercamiento entre todos los hombres. Y la Iglesia también pondera los bienes incalculables que el recto uso de los medios de comunicación aporta diariamente a la humanidad, sin olvidar, tampoco, los daños morales y sociales, de las mismas proporciones, que genera su manejo irresponsable por los productores o los usuarios».

Manifestamos nuestra preocupación ante el hecho de que muchos comunicadores profesionales que están desempeñando un papel beneficioso en pro de una sociedad políticamente libre y moralmente sana con sus informaciones y juicios objetivos, e incluso con la denuncia de la corrupción y de los abusos del poder, incurran, con frecuencia, en actuaciones profesionales éticamente recusables. Como afirmábamos en la Instrucción Pastoral de la Conferencia Episcopal «La Verdad os hará libres» del mes de noviembre de 1990: «La explotación sistemática del escándalo por parte de algunos, la violación de la intimidad de las personas, la conversión del rumor no verificado en noticia, o el halago sumiso e interesado a los poderes, por ejemplo, son un reflejo, y causa a la vez, del deterioro moral que nos preocupa» (n. 16). El hecho de que muchas veces los medios de comunicación fomenten la mera confrontación en todos los asuntos fundamentales de la vida y pongan de relieve casi exclusivamente la pluralidad y el conflicto de opiniones, sin ofrecer una respuesta a los problemas tratados ni hacer un esfuerzo por acercarse a ella, ha favorecido, sin pretenderlo, el escepticismo ante la verdad y la desesperanza de encontrar un camino para conseguirla. (Cf. «Idem, n.16»).

Colaboración y solidaridad

Estamos convencidos de que la colaboración y la solidaridad entre los hombres son cauces de comunicación que los conducen a la comunión. Tanto América Latina como las naciones de Europa Central y del Este están a la expectativa de nuestra ayuda y nuestro apoyo, que han de ejercitarse en términos de reciprocidad, compartiendo experiencias y acrecentando el diálogo. Para lo cual resulta indispensable una formación ética en el campo de los medios de difusión, tanto para los profesionales como para los usuarios. Sólo una buena estructura moral de los mismos hará que los órganos informativos, donde aquellos trabajan, se pongan al servicio de las personas y de las culturas, de la comunidad humana y del progreso social.

Proteger la libertad de expresión

Queremos también recordar la importancia que encierra la libertad de expresión en las sociedades democráticas para satisfacer el derecho de los ciudadanos a ser informados correctamente. Pero sabemos, también, que la libertad por sí sola no es suficiente para garantizar una información verídica, al alcance de todos, respetuosa con la dignidad humana, justa y solidaria.

Por ello no podemos olvidar, tampoco, que el afán de lucro de los profesionales y de las empresas de la comunicación puede ser el primer enemigo de la libertad de expresión, por lo que las empresas informativas deben conformarse en su estructura y funcionamiento a los postulados de la deontología propia, conjugando la rentabilidad económica y social con la objetividad en la información.

Pedimos a los poderes públicos que la libertad de expresión esté plenamente protegida por las leyes así como el secreto profesional de las fuentes de información, sin perjuicio del honor y la intimidad de las personas e instituciones. Insistimos con especial énfasis en que los niños y los jóvenes sean protegidos con leyes adecuadas de los efectos degradantes de la pornografía y de la violencia vehiculados en los medios de comunicación.

Animamos a los empresarios y profesionales de la comunicación a sumar esfuerzos generosos para que sus publicaciones e informaciones fomenten en los usuarios los valores de la libertad, la justicia, la solidaridad, la paz y el bien común. Un servicio a los hombres de hoy que nadie mejor que ellos puede realizar.

• Permítasenos, finalmente, solicitar de los medios de comunicación social que, en la divulgación de los documentos pontificios y episcopales, pongan un cuidadoso empeño de profesionalidad y de fidelidad, que esperamos pueda contribuir a canalizar con mayor fluidez y comprensión recíproca la comunicación entre la Iglesia y la sociedad.

Sevilla, 23 de septiembre de 1992

Joan Martí Alanís, Obispo de Urgel y Presidente

José Ma. Cirarda, Arzobispo de Pamplona

Antonio Montero, Obispo de Badajoz

José Higinio Gómez, Obispo de Lugo

Joaquín Carmelo Borobia, Obispo Auxiliar de Zaragoza

Joan Carrera, Obispo Auxiliar de Barcelona

COMITÉ EPISCOPAL PARA LA DEFENSA DE LA VIDA COMUNICADO SOBRE LA REGULACIÓN DEL ABORTO EN EL PROYECTO DE CÓDIGO PENAL

1. El Comité Episcopal para la Defensa de la Vida, reunido en sesión ordinaria, y convencido de que existe un derecho inviolable a la vida desde la concepción, se siente directamente afectado por la decisión del Consejo de Ministros de iniciar el procedimiento legislativo para ampliar los supuestos en que el aborto no es punible.

2. La nueva regulación del aborto dada a conocer ayer introduciría un nuevo supuesto descrito en términos tan equívocos y ambiguos como «la salud o integridad física o moral de la embarazada», «la existencia de un estado de angustia o ansiedad en la gestante y un pronóstico de riesgo para la salud».

La vaguedad e inconcreción que implican los términos usados hacen materialmente imposible una decisión objetiva por jueces y tribunales sobre la concurrencia o no del supuesto en cada caso.

3. Asimismo la referencia a «las condiciones personales, sociales o familiares» de la embarazada introduce de hecho la indicación socioeconómica.

4. En definitiva, el texto aprobado ayer por el Gobierno supone que, en la práctica, el aborto será libre en España, excluyéndose de toda protección jurídica al nasciturus durante las doce primeras semanas de su vida. Ello está en contra de lo que el propio Tribunal Constitucional fijó en su sentencia de 1985 como exigencia no renunciable por el Estado: la necesidad de establecer una protección eficaz de la vida del concebido y no nacido que incluya como última garantía las normas penales.

5. Como ciudadanos españoles los católicos tienen la obligación moral de poner todos los medios a su alcance para evitar que este atentado contra la vida humana llegue a ser realidad. Nadie puede sentirse indiferente ante una decisión tan grave como la adoptada ayer por el Gobierno. Todas las personas que estén a favor de la vida, católicos o no, habrán de comprometerse en la defensa del no nacido frente a las leyes que favorecen el aborto: con su voto en las elecciones, sus opiniones y todas aquellas acciones que en una sociedad libre son aptas para lograr que el Estado y el Derecho se impliquen sin excepciones en la defensa del derecho a la vida.

6. El Comité Episcopal para la Defensa de la Vida recuerda que ya en 1991 publicó «El aborto. 100 cuestiones y respuestas sobre la defensa de la vida humana y la actitud de los católicos», donde se expone tanto la doctrina de la Iglesia al respecto como criterios que considera válidos y de interés para todos.

Madrid, 5 de septiembre de 1992

COMITÉ EPISCOPAL PARA LA DEFENSA DE LA VIDA COMUNICADO SOBRE LA REGULACIÓN DEL ABORTO EN EL PROYECTO DE CÓDIGO PENAL

1. El Comité Episcopal para la Defensa de la Vida, reunido en sesión ordinaria y extraordinaria, ha examinado el Proyecto de Código Penal, y convenido de que existe un derecho inviolable a la vida desde la concepción, y que se tiene derecho a decidir libremente sobre su destino. En consecuencia, se tiene derecho a decidir libremente sobre su destino, y a decidir libremente sobre su destino.

2. La nueva regulación del aborto, dada a conocer ayer, introduce un nuevo supuesto de delito en términos tan ambiguos y ambiguos como «la salud» o «la vida», «la existencia de un estado de salud» o «la existencia de un estado de salud».

3. Asimismo la referencia a «las condiciones personales, sociales o familiares» de la embarazada introduce la indeterminación socioeconómica.

4. En definitiva el texto aprobado ayer por el Gobierno supone que en la práctica, el aborto será libre en España, excluyendo de toda protección jurídica al nacimiento durante las doce primeras semanas de su vida. Esto está en contra de lo que el propio Tribunal Constitucional fijó en su sentencia de 1985 con respecto a la necesidad de Estado de establecer una protección de la vida del concebido y no nacido como última garantía de la normalidad y bienestar de la familia.

Como estudiantes españoles las condiciones de la obligación moral de poner todos los medios a su alcance para evitar que este estado continúe la vida humana llegue a ser realidad. Nadie puede sentirse indolente ante una decisión tan grave como la adoptada ayer por el Gobierno. Todas las personas que están a favor de la vida, capaces o no, tienen el compromiso en la defensa del no hecho frente a las leyes que favorecen el aborto: con su voto en las elecciones, sus opiniones y todas aquellas acciones que en una sociedad libre son aptas para lograr que el Estado y el Derecho se impliquen sin excepciones en la defensa del derecho a la vida.

5. El Comité Episcopal para la Defensa de la Vida recuerda que ya en 1991 publicó «El aborto. 100 cuestiones y respuestas» sobre la defensa de la vida humana y la actitud de los católicos, donde se expone tanto la doctrina de la Iglesia al respecto como criterios que consideramos válidos y de interés para todos.

Madrid, 2 de septiembre de 1992